

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Institutionen för energi och teknik

Granskning av ett svenskt leksaksbolags miljöpåverkan – brister och förbättringspotential

Evaluation of the environmental impacts of a Swedish toy producing company
- shortcomings and improvement opportunities

Jennie Thygesson

Examensarbete 2014:04
ISSN 1654-9392
Uppsala 2014

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet
SUAS, Swedish University of Agricultural Sciences
Institutionen för energi och teknik
Department of Energy and technology

Svensk titel: Granskning av ett svenskt leksaksbolags miljöpåverkan – brister och förbättringspotential

Engelsk titel: Evaluation of the environmental impacts of a Swedish toy producing company - shortcomings and improvement opportunities

Författare: Jennie Thygesson

Handledare: Ingrid Nordmark, institutionen för energi och teknik, SLU

Examinator: Cecilia Sundberg, institutionen för energi och teknik, SLU

Antal HP: 30.0 hp

Kurstitel: Självständigt arbete i miljövetenskap - magisterarbete

Kurskod: EX0730, Avancerad nivå, A1E

Seriens namn: Examensarbete: 2014:04

ISSN 1654-9392

Uppsala 2014

Nyckelord: miljöpåverkan, leksaker, miljöaspekter, CSR, miljöledningssystem

FÖRORD

Detta examensarbete har skrivits vid institutionen för energi och teknik vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) i Uppsala. Omfattningen är 30 högskolepoäng på avancerad nivå, vilket motsvarar en arbetsinsats på 20 veckor. Uppdragsgivaren för studien har varit ett välkänt företag inom leksaksbranschen som i min studie namnges som *LEKIS AB*.

Jag vill tacka min handledare vid institutionen, Ingrid Nordmark för goda råd och uppmuntran under arbetets gång. Jag vill även tacka medlemmarna i LEKIS ABs CSR-board; min handledare Göran Kullberg, Marc Axelsson och Bernt Andersson för goda råd och input till mitt examensarbete samt Chonghui Ma som hjälpt till med den kinesiska översättningsnyckeln.

Slutligen vill jag tacka mina nära och kära som har funnits där för mig under hela min studietid.

Njura 5 april 2013

Jennie Thygesson

SAMMANFATTNING

Det ökade intresset från allmänheten för frågor som rör miljö och hållbarhet ställer allt högre krav på företag som tillverkar, importerar och distribuerar produkter. Leksaksbranschen som har barn som målgrupp har längre haft ögonen på sig när det gäller att ta fram säkra produkter som är tillverkade under schyssta villkor. De senaste åren har det ett flertal gånger uppkommit larmrapporter om giftiga och osäkra leksaker och leksaker som tillverkas under mycket dåliga arbetsmiljöförhållanden eller genom barnarbete. Bojkott av företag är inte omöjligt i dagens upplysta samhälle. Vissa branscher är mer tacksamma att granska och därmed mer utsatta än andra för konsumentens makt att påverka ett företags framtid.

LEKIS AB har sedan i början av 1900-talet tillverkat leksaker där fokus till en början var produktion av roliga produkter med hög kvalitet som stimulerar barn i olika utvecklingsfaser. Mycket har hänt med företaget sedan man startade i den lilla bruksorten Lekrum.

I maj 2012 beslutades det att LEKIS AB med underbolag återigen skulle införa ett modernt ledningssystem i enlighet med ISO 14001 och 9001. I samband med antaget beslut om implementering av ledningssystem beslutade företaget även att man skulle arbeta aktivt med CSR frågor. En CSR-grupp bildades internt för att driva arbetet.

Syftet med min uppsats dels har varit att hjälpa till att ta fram ett bedömningsunderlag för miljö till CSR-gruppen och dels att ta fram ett förslag på en prioritetslista som företaget kunde använda i sitt fortsatta arbete.

De frågeställningar som jag har utgått ifrån i min uppsats och som ligger till grund för det framtagna bedömningsunderlaget samt min prioritetslista har varit:

- Hur ser LEKIS miljöpåverkan ut för verksamheten i Sverige och hos företagets leverantörer? Vilka är de mest betydande miljöaspekterna?
- Var har LEKIS sin största miljöpåverkan; i verksamheten i Sverige eller hos leverantörerna?
- Hur ser miljöpåverkan ut för några av LEKIS vanligaste typer av produkter?
- Inom vilka områden har LEKIS störst möjlighet att påverka sin miljöbelastning och bör därmed prioritera att arbeta med?

Identifierade miljöaspekter som är aktuella för LEKIS AB har poängsatts i en värderingsmodell med en möjlig totalpoäng på 15 poäng. Miljöaspekter med poäng mellan 1-9 har bedömts med lågt värde, poäng 10-11 har värderats med medelvärde och "av intresse" och poäng mellan 12-15 har värderats med högt värde och därmed är de bedömda som miljöaspekter som kan ha stor miljöpåverkan och därför bör prioriteras högt av företaget. Miljöaspekter som tilldelats poäng över 10 poäng har värderats som betydande.

De miljöaspekter som har identifierats som betydande i den svenska verksamheten är följande:

- Inköp och upphandling (13)
- Lagar och andra krav (13)
- Kemiska produkter (13)
- Produkter (13)
- Design av produkter och förpackningar (12)
- Miljö, kvalitet och CSR i strategiska beslutsprocesser (12)
- Kemikalieanvändning (11)
- Transporter (11)
- Utbildning och kunskap (11)
- Information (11)
- Avfall (11)

Betydande miljöaspekter hos LEKIS leverantörer som identifierats är:

- Avfall (12)
- Certifiering (12)
- Lagar och andra krav (12)
- Verksamhet (11)
- Utsläpp (11)
- Transporter (11)
- Rutiner (11)
- Organisation (11)

Utifrån värdena från värderingsmodellen har en prioritetsordning tagits fram. I de fall företaget eventuellt riskerar lagbrott har en del betydande miljöaspekter fått en högre prioritet trots att miljöaspekten tilldelats lägre poäng i värderingsmodellen.

Miljöaspekterna i den svenska verksamheten som bör prioriteras omgående är följande:

1. Kemiska produkter
2. Lagar och andra krav
3. Kemikalieanvändning

Resterande betydande miljöaspekter som också kan ha stor påverkan på företaget och som också bör ses över är följande:

4. Inköp och upphandling
Design av produkter och förpackningar
Miljö, kvalitet och CSR i strategiska beslutsprocesser
5. Transporter
6. Utbildning och kunskap
Information
7. Avfall

Prioritetsordningen av miljöaspekter i leverantörernas verksamhet är följande:

1. Lagar och andra krav
2. Avfall
3. Utsläpp
4. Verksamhet
Certifiering
Rutiner
Organisation
5. Transporter

ABSTRACT

As a result of the public's increased awareness and interest in questions regarding the environment and sustainability, the pressure on companies that manufacture, import and distribute products to fulfill ethical requirements has increased significantly. Today the public have great power to influence and affect a company's future by deciding to boycott companies that do not trade and manufacture ethically. Some industries have been more affected by this environmental and sociological change in the society than others.

The children's toy sector has been under surveillance for some time since over the last few years several reports has been published revealing use of harmful toxins resulting in unsafe toys for children as well as serious labour issues including child labour.

LEKIS AB (fictional name) have been trading and manufacturing toys since the early 1700 with the mission of developing and manufacturing high quality and durable toys that stimulate children's various learning fasces. Since its initial start-up in Lekrum Sweden, LEKIS AB has expanded its operations and changed company structure significantly. A decision was made in May 2012 that LEKIS AB and companies should implement a more modern management system coherent with ISO 14001 and 9001. The goal was not to re-certificate the organisation but to acquire a more clear structure and understanding of its operations in regards to ethical and environmental issues. The decision to work more closely with CSR questions resulted in creation of internal team dealing with these aspects on behalf of the company.

The aim of this master thesis is to assist the CSR department at LEKIS AB in assessing the organisations impact on the environment and help provide suggestions on how the CRS department could prioritise their future work. The following questions were produced in order to:

- How do LEKIS Swedish operations effect the environment? What are the most important environmental aspects?
- How do LEKIS suppliers effect the environment? What are the most important environmental aspects?
- Where is LEKIS environmental impact most significant- In its operations in Sweden or at the suppliers?
- What are the environmental impacts form some of LEKIS most common products?
- Within which environmental aspects can LEKIS influence the most in regards to their environmental impact and therefore should prioritise?

The identified environmental aspects with relevance to LEKIS AB have been assigned scores based on an evaluation model with total of 15 achievable scores. Environmental aspects with 9 score or less has been evaluated as low impact and low priority, 10-11 points is average impact and of some relevance to LEKIS AB and environmental aspects with 12-15 points have been evaluated high impact on the environment and therefore should be given highest priority. The environmental aspect which has been evaluated to have 10 scores or more has been seen as significant to LEKIS AB.

The following significant environmental aspects have been identified significant to LEKIS AB operations in Sweden:

- Purchasing and procurements (13)
- Legislations and other requirements (13)
- Chemical products (13)
- Products (13)
- Product and packaging design (12)

- Environment, quality and strategic CSR decisions (12)
- Use of Chemicals (11)
- Logistics (11)
- Education and knowledge (11)
- Information (11)
- Waste (11)

Significant environmental aspect for LEKIS suppliers has been identified as following;

- Waste (12)
- Certification (12)
- Legislations and other requirements (12)
- Organisational operations (11)
- Emission (11)
- Logistics (11)
- Routines (11)
- Organisation (11)

Based on the values from the evaluation model a order of priority has emerged. In the cases where the company might risk breaking the law has some aspects with a higher priority even though the environmental aspects assigned lower scores in the evaluation model.

The environmental aspects for LEKIS operations in Sweden should be prioritised as following:

1. Chemical products
2. Legislations and other requirements
3. Use of Chemicals

The remaining significant environmental aspects which have also been evaluated to have great impact on the environment and therefore should be given consideration are:

4. Purchasing and procurements
Product and packaging design
Environment, quality and strategic CSR decisions
5. Logistics
6. Education and knowledge
Information
7. Waste

The priority LEKIS supplier environmental aspects are the following:

1. Legislations and other requirements
2. Waste
3. Emissions
4. Operations
Certification
Routines
Organisation
5. Logistic

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	10
1.1 Bakgrund	10
1.2 Frågeställning	11
1.3 Syfte	11
2. METOD	12
2.1 Avgränsning	13
2.2 Svårigheter.....	14
3. TEORI	15
3.1 CSR	15
3.1.1 Vanliga begrepp inom CSR.....	15
3.2 Miljöledningssystem (MLS).....	17
3.2.1 Vanliga begrepp inom MLS	17
3.3 Miljöaspekter i leksaksindustrin.....	20
3.3.1 Utsläpp	20
3.3.2 Kemiska produkter	20
3.3.3 Produkter	21
4. LEKIS AB: företaget och aktuella lagkrav	23
4.1 Lagstiftning som berör LEKIS	24
4.1.1 Miljöbalken	24
4.1.2 REACH	24
4.1.3 RoHS-direktivet.....	24
4.1.4 WEEE-direktivet	24
4.1.5 Leksaksdirektivet.....	25
4.1.6 Förpackningsdirektivet	25
4.1.7 Batteridirektivet och producentansvar för batterier.....	25
4.1.8 Övriga lagar, förordningar, direktiv och myndighetsföreskrifter som är aktuella för LEKIS	26
5. RESULTAT	27
5.1 Miljöpåverkan från LEKIS verksamhet i Sverige	27
5.1.1 Direkta miljöaspekter	27
5.1.2 Indirekta miljöaspekter.....	33
5.2 Miljöpåverkan hos LEKIS leverantörer	35
5.2.1 Svarsfrekvens och tillverkningsprocent	35
5.2.2 Typ av verksamhet som bedrivs	36
5.2.3 Certifiering av verksamheten	36
5.2.4 Rutiner för miljöarbete	37
5.2.5 Intern miljöavdelning på företaget	37
5.2.6 Miljöansvarig på företaget.....	39
5.2.7 Dokumentation av miljölagar som berör företaget.....	39
5.2.8 Utsläpp från verksamheten	40
5.2.9 EU-lagstiftning som är aktuell för verksamheten.....	40
5.2.10 Undersökning av mark och grundvatten kring fastigheten.....	41
5.2.11 Reningsutrustning.....	41
5.2.12 Avfall från verksamheten	42

5.2.13 Dokumentation av avfall	43
5.2.14 Ämnen/produkter som lagras	44
5.2.15 LCA (livscykelanalys) för produkter.....	44
5.2.16 Förpackningsmaterial	45
5.2.17 Transport av produkter	45
5.2.18 Produktionstillstånd.....	46
5.2.19 Företagets mest betydande miljöaspekter.....	47
5.2.20 Rutiner för oförutsedda händelser som kan påverka miljön.....	47
5.3 Värdering av LEKIS miljöaspekter	49
5.3.1 Värdering av miljöaspekter för LEKIS verksamhet i Sverige.....	49
5.3.2 Värdering av miljöaspekter för verksamhet hos LEKIS leverantörer	51
6. DISKUSSION	52
6.1 LEKIS verksamhet i Sverige.....	52
6.1.1 Direkta miljöaspekter i den svenska verksamheten.....	53
6.1.2 Indirekta miljöaspekter i den svenska verksamheten	57
6.2 Verksamhet hos LEKIS leverantörer.....	59
6.2.1 Direkta miljöaspekter hos LEKIS leverantörer	59
6.2.2 Indirekta miljöaspekter hos LEKIS leverantörer.....	61
6.3 Eventuella felkällor	63
7. SLUTSATSER	64
7.1 Sammanfattning av LEKIS samtliga betydande miljöaspekter.....	64
7.2 Förslag till åtgärder i prioritetsordning baserat på företagets mest betydande miljöaspekter	65
7.2.1 Svensk verksamhet	65
7.2.2 Leverantörers verksamhet	67
7.3 Förslag på vidare undersökning.....	68
7.3.1 Rekommendationer och förslag på vidare undersökning för den svenska verksamheten	68
7.3.2 Rekommendationer och förslag på vidare undersökning för leverantörernas verksamhet...	68
REFERENSER.....	70
BILAGA 1. Web-enkät	
BILAGA 2. Supply letter from LEKIS	
BILAGA 3. Kinesisk översättningsnyckel	
BILAGA 4. LEKIS Miljöpolicy	

Förkortningar:

BOM - Bill of Material
BOS - Bill of Substance
CSR - Corporate Social Responsibility
EMAS - Eco Management and Audit Scheme
GRI - Global Reporting Initiative
ICTI - International Council of Toy Industries
ILO - International Labour Organisations
LCA - Livscykelanalys
MB - Miljöbalken
MLS - Miljöledningssystem
MSB - Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
PDCA - Plan - Do - Check - Act
PTDF - Product Technical Documentation File
SA 8000 - Social Accountability 8000
SDB - Säkerhets datablad.
TBL (även 3BL) - Triple Bottom Line
TIE - Toy Industri Europé
XRF - X-ray Fluorescence (eng. översättning) eller Röntgen fluorescens (sv. översättning)

Emissioner:

CO₂ - koldioxid
CO - kolmonoxid
HC - kolväten
NO_x - kväveoxid
PM - partiklar
SO₂ - svaveldioxid

Tabellförteckning:

1. Värderingsmetod av miljöaspekter
2. LEKIS bolagsstruktur 2012
3. Lokalyta för LEKIS lokaler
4. LEKIS resursanvändning (el, värme och vatten) för verksamhet i Sverige (2012)
5. Avfall i kg för de olika fastigheterna (2011).
6. Typprodukt Elloket: ingående material och dess miljöpåverkan
7. Typprodukt laptop: ingående material och deras miljöpåverkan
8. Typprodukt Docka: ingående material och deras miljöpåverkan
9. Typprodukt Barnvagn: ingående material och deras miljöpåverkan
10. Fraktsätt, tonkilometer, fraktvikt och antal sändningar för LEKIS (importerat) gods 2011
11. Utsläpp gram per tonkilometer för LEKIS fraktade gods under 2011
12. Uppskattad tillverkning åt LEKIS av företagets totala produktion
13. Typ av verksamhet (i %) som bedrivs hos leverantörerna
14. Certifiering hos leverantörerna
15. Utsläpp från verksamheten
16. Aktuell EU-lagstiftning
17. Reningsutrustning
18. Avfall från verksamheten
19. Dokumentation av avfall
20. Ämnen och produkter som lagras
21. Förpackningsmaterial

22. Transport av produkter
23. Företagets mest betydande miljöaspekter
24. Rutiner för oförutsedda händelser
25. Värderingsmodell för LEKIS miljöaspekter för verksamheten i Sverige
26. Motivering av bedömning av miljöaspekter för LEKIS verksamhet i Sverige
27. Värderingsmodell för miljöaspekter för verksamheten hos LEKIS leverantörer
28. Motivering av bedömning av miljöaspekter hos LEKIS leverantörer
29. Sammanfattning av LEKIS betydande miljöaspekter

Figurförteckning:

1. Poäng och prioritering
2. Edward Demings PDCA-cykel.
3. Miljöaspekt – Miljöpåverkan – Miljöeffekt
4. Hur stor är uppskattningsvis företagets totala produktion för LEKIS (specificera i %)? (Fråga 4)
5. Vilken av följande aktiviteter bedrivs på ert företag? (Fråga 7)
6. Är ert företag certifierat enligt följande...? (Fråga 9)
7. Har ert företag rutiner kring ert miljöarbete? (Fråga 11)
8. Har ert företag någon miljöavdelning? (Fråga 12)
9. Finns det någon utsedd miljöansvarig på ert företag? (Fråga 14)
10. Har ert företag någon dokumentation över de miljölagar som ni är skyldiga att följa? (Fråga 16)
11. Vilket av följande bedömer ni att er verksamhet genererar utsläpp till? (Fråga 17)
12. Vilken av följande EU-lagstiftning är aktuell för ert företag? (Fråga 20)
13. Har ert företag låtit utföra någon typ av undersökning av mark och grundvatten kring era lokaler? (Fråga 21)
14. För vilket av följande områden använder ert företag reningsutrustning? (Fråga 23)
15. Vilken typ av avfall uppkommer från er verksamhet? (Fråga 25)
16. Vilket av följande finns det dokumentation av på ert företag? (Fråga 26)
17. Vilket av följande lagras för er verksamhet? (Fråga 27)
18. Har ert företag implementerat LCA (livscykelanalys) som en del av er produktutveckling? (Fråga 28)
19. Vilken typ av material använder ni som förpackningsmaterial? (Fråga 29)
20. Vilken/ vilka av följande transportmetoder använder ni för att transportera era produkter till LEKIS? (Fråga 30),
21. Har er verksamhet något produktionstillstånd? (Fråga 34)
22. Vilka är företagets mest betydande miljöaspekter? (Fråga 37)
23. Har ert företag rutiner avseende något av följande...? (Fråga 38)

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Försäljningen av leksaker i världen har ökat stadigt under det senaste decenniet och leksaksbranschen har ett flertal gånger varit ett hett diskussionsämne i media den senaste tiden. Frågor om hur vida leksakerna är tillverkade under schysta villkor, hur giftiga är leksakerna för våra barn och för vår miljö har bland annat lyfts fram. I dagsläget är det få tillverkare, importörer och distributörer som öppenjärtat visar upp sitt CSR-arbete och det blir därför svårt som konsument att göra medvetna val när vi handlar leksaker (Råd & Rön, 2012). Ammenberg (2012) uppmanar oss konsumenter att tänka på vilken makt vi besitter, vi är de som styr efterfrågan på det som tillverkas, vi är de som kan förändra den bransch som idag ofta lyfts fram som smutsig och oschysst.

LEKIS var ett av de tio största företagen i leksaksbranschen som granskades i Råd& Rön's stora undersökning 2012, där man ställde frågor främst de sociala aspekterna hos leverantörerna men även om företagets miljöfrågor, inköbspolicy, information till konsumenter och om möjlig insyn hos leverantörerna. Undersökningen resulterade i rapporten; *Hemligt i tomtens verkstad* och publicerades i slutet av november 2012, lagom i tid för att konsumenterna skulle kunna tänka till vid årets inköp av julklappar. LEKIS hamnade bland de sämre i undersökningen med det samlade omdömet; *DÅLIGT*, på samtliga parametrar som granskades. Flertalet av de undersökta företagen fick dåligt resultat i undersökningen på grund av att man valde att inte lämna ut någon information. LEKIS själva tar inte så hårt på kritiken då man gjort ett medvetet val att inte lämna ut någon information till Råd & Rön. Främsta anledningen till att man inte lämnade ut någon information, var främst att man ville vänta med att lämna ut den information som fortfarande är under bearbetning och som ännu inte är helt implementerad i verksamheten.

LEKIS AB med underbolag tog i maj 2012 beslut om att införa ett modernt ledningssystem i enlighet med ISO 9001 och ISO 14001 och som skulle omfatta miljö och kvalitet. Målet är i första hand inte att certifiera organisationen utan att i första skedet arbeta enligt de väletablerade standarder som finns. Tidigare har företagets produktion varit både ISO 14001 och ISO 9001-certifierat men certifieringen upphörde 2007 eftersom den egna produktionen i Sverige upphörde 2006.

I samband med antaget beslut om ledningssystem tog man även beslut om att ta fram en ny och uppdaterad miljöpolicy (Bilaga 4) samt att företaget ska implementera ett aktivt CSR-arbete. En CSR-grupp (inom företaget benämnt "CSR-board") bestående av miljö- och kvalitetsansvarig på LEKIS 1, kvalitetsansvarig på LEKIS 4 samt en extern konsult inom CSR, utsågs som arbetsgrupp av styrelsen som består av VD för respektive bolag samt företagets jurist, för att fungera som drivkrafter för företagets fortsatta arbete med CSR-frågor.

Eftersom jag under sommaren gjorde min praktik inom miljövetenskap på LEKIS AB och därmed lärt känna företaget bestämdes det att jag; Jennie Thygesson skulle genom min magisteruppsats från SLU, vara med och hjälpa till att få fram ett bedömningsunderlag för miljö till CSR-rådet under handledning av Göran Kullberg.

Då min uppsats delvis belyser känsliga uppgifter om företaget och dess produkter i undersökningen, har jag valt att beskriva företaget med ett fiktivt namn och delvis fiktiv bolagsstruktur. Jag har valt att kalla företaget "LEKIS AB" i min undersökning, ett namn som inte har någon registrerad verksamhet eller något patent.

1.2 Frågeställning

1. Hur ser LEKIS miljöpåverkan ut för verksamheten i Sverige? Vilka är de mest betydande miljöaspekterna?
2. Hur ser miljöpåverkan ut hos LEKIS leverantörer? Vilka är de mest betydande miljöaspekterna?
3. Var har LEKIS sin största miljöpåverkan; i verksamheten i Sverige eller hos leverantörerna?
4. Hur ser miljöpåverkan ut för några av LEKIS vanligaste typer av produkter?
5. Inom vilka områden har LEKIS störst möjlighet att påverka sin miljöbelastning och bör därmed prioritera att arbeta med?

1.3 Syfte

Syftet med min uppsats dels har varit att hjälpa till att ta fram ett bedömningsunderlag för miljö till CSR-gruppen och dels att ta fram ett förslag på en prioritetslista.

Bedömningsunderlaget har jag tagit fram genom att kartlägga företagets verksamhet i Sverige som kan ha påverkan på miljön och undersöka vilka de mest betydande miljöaspekterna är. Jag har sedan granskat verksamheten där tillverkningen skett för att kunna analysera och jämföra var LEKIS har sin största miljöpåverkan; i Sverige eller i det land där produkterna tillverkas? Jag har också titta på hur miljöpåverkan ser ut för fyra typiska produkter från företaget, s.k. ”typprodukter” ur LEKIS sortiment. Genom att försöka analysera inom vilka områden som LEKIS har störst möjlighet att påverka sin totala miljöbelastning har jag kommit fram till en prioriteringslista som företaget kan utgå ifrån i sitt fortsatta arbete.

2. METOD

Arbetet med min uppsats började med en litteraturstudie kring ämnena miljöledningssystem, miljöaspekter och CSR för att få en djupare förståelse och en bra grund att utgå ifrån. Information har främst sökts genom litteratur från biblioteket, sökning i SLU:s databas PRIMO samt på Internet.

För att kunna identifiera och kartlägga aktuella miljöaspekter för verksamheten i Sverige, har jag tittat på företagets anläggningar och deras placering, gått igenom tillgänglig dokumentation av företagets tidigare och befintliga miljöarbete samt fått information från muntliga källor, genom att ställa frågor till personal inom organisationen.

Jag har även gjort en översiktlig genomgång av vilken lagstiftning som kan vara aktuell för företaget.

Enligt Piper, Ryding och Henricsson (2000) finns det idag ingen universell modell för bedömning av miljöaspekter utan det är upp till varje företag att hitta en modell som passar den egna verksamheten. För att kunna bedöma vilka miljöaspekter som är betydande har jag i den mån det varit möjligt, samlat in värden för de olika miljöaspekterna. I de fall värden inte varit tillgängliga har en uppskattning gjorts tillsammans med min handledare på LEKIS. Miljöaspekterna har sedan värderats i en värderingsmodell som har tre olika kriterier:

1. **Omfattning.** Hur stor är miljöaspekten? T.ex. hur stor mängd som nyttjats eller genererats etc.
2. **Allvarlighet.** Hur betydande och skadlig är miljöaspekten? T.ex. där varaktighet och graden av miljöfarlighet vägs in.
3. **Påverkbarhet.** Hur ser företagets möjlighet ut att påverka och förändra miljöaspekten? T.ex. möjliga åtgärder som kan vidtas för att minska företagets miljöpåverkan.

Miljöaspekterna har sedan poängsatts på en skala mellan 1 till 5 poäng inom de tre olika kriterierna (omfattning, allvarlighet och påverkbarhet), vilket kan ge en maxpoäng på 15 poäng och en minipoängssumma på 3 poäng (Tabell 1).

Tabell 1. Värderingsmetod av miljöaspekter

Bedömningskriterium	1 poäng	2 poäng	3 poäng	4 poäng	5 poäng
Omfattning	Mycket liten omfattning	Liten omfattning	Medelstor omfattning	Stor omfattning	Mycket stor omfattning
Allvarlighet	Mycket liten allvarlighet	Liten allvarlighet	Medelstor allvarlighet	Stor allvarlighet	Mycket stor allvarlighet
Påverkbarhet	Mycket liten möjlighet att påverka	Liten möjlighet att påverka	Medelstor möjlighet att påverka	Stor möjlighet att påverka	Mycket stor möjlighet att påverka

Miljöaspekter med poäng mellan 1-9 har jag bedömt med lågt värde (grön färg), poäng 10-11 har värderats med medelvärde och "av intresse" (gul färg) och poäng mellan 12-15 har värderats med högt värde (röd färg) och därmed är de bedömda som miljöaspekter som kan ha stor miljöpåverkan och därför bör prioriteras högt av företaget (Fig. 1).

Låg 1-9 poäng	Av intresse 10-11 poäng	Hög 12-15 poäng
------------------	----------------------------	--------------------

Fig. 1. Poäng och prioritering.

Miljöaspekter som har fått en slutsumma på 10 poäng eller mer har bedömts som betydande miljöaspekter. Avsaknad av information kan generera ett högre värde då jag har bedömt brist på information som en brist i sig själv.

För att kunna analysera leverantörernas miljöpåverkan har ett web-formulär skickats ut till (177 st.) LEKIS leverantörer. Frågorna är framtagna med hjälp av mina handledare på LEKIS AB samt med stöd av Almgren och Brorsons (2003) förslag på checklista för revision av leverantörer. Enkäten har skickats ut till leverantörerna i form av ett mail (Bilaga 1) med en länk till frågeformuläret bifogades samt information och syfte med undersökningen. För att öka chanserna att leverantörerna deltog i undersökningen har mailet skickats från kontaktpersonerna de har på LEKIS, det vill säga min handledare Göran Kullberg eller Marc Axelsson. Web-enkäten är framtagna med hjälp av plattformen "SurveyMonkey" (<https://sv.surveymonkey.net>) med ett GULD abonnemang, där man bland annat kan utforma en personlig enkätdesign med ett obegränsat antal frågor och mottagna svar. I tjänsten har man även möjlighet att utforma diagram över de inkomna svaren vilket minskar risken för fel vid överföringen av data. Samtliga frågor (Bilaga 2) är skrivna på engelska och även svar uppmanas att lämnas på engelska för att underlätta analysen av svaren.

För att underlätta för de asiatiska leverantörerna och för att minska risken för missförståelse har en översättningsnyckel på kinesiska (Bilaga 3) tagits fram och bifogats i mailet som skickats ut. Svarstiden var två veckor och en påminnelse skickades ut efter halva tiden.

Jag har även valt att titta på tre av LEKIS vanligaste produkter och tittat på produkternas dokumentation i form av; BOS (Bill of Substance), BOM (Bill of Material) och PTDF (Product Technical Documentation File). Dokumenten BOS, BOM och PTDF visar vad produkten innehåller och är ett dokument som begärs in utav LEKIS från samtliga leverantörer för att säkerställa att produkten inte innehåller några otillåtna substanser eller material. Utifrån dessa dokument har jag gjort en sammanställning av vad produkterna innehåller samt gjort en enkel sammanställning med exempel på processer som är knutna till respektive produkt och som kan ha miljöpåverkan.

I den prioritetsordning som jag har tagit fram i slutsatser, har jag utgått ifrån vilka miljöaspekter som värderats som betydande i min värderingsmodell (Tabell 25 och 26). I prioritetsordningen har betydande miljöaspekter med lägre poäng i vissa fall prioriterats högre, främst i de fall då det finns risk för lagbrott.

2.1 Avgränsning

Uppsatsen omfattar endast den yttre miljön. Arbetsmiljöfrågor berörs men min uppsats fokuserar inte på någon undersökning kring dessa frågor. CSR-rådet kommer som en del av det planerade fortsatta arbetet att fokusera på arbetsmiljöförhållanden i senare analyser som LEKIS själva kommer att utföra.

Undersökningen omfattar LEKIS samtliga bolag då jag har varit intresserad av att undersöka företagets totala miljöpåverkan.

Min uppsats koncentrerar sig enbart på företagets leverantörer i första led. Leverantörer i andra led och därunder - s.k. underleverantörer har ej undersökts då antalet leverantörer skulle bli för stort och för svårt att hantera inom ramen för min uppsats.

I min undersökning har jag valt att titta separat på leverantörernas verksamhet och utifrån detta identifierat och värderat miljöaspekterna. Enligt Almgren och Brorson (2003) ska leverantörerna beaktas i miljöledningssystem enligt ISO-standarden, men detta kan göras på flera olika sätt.

Insamlade uppgifter är från verksamhetsåret 2011 för att få med aktuella löpande uppgifter under ett helt år. Verksamheten har inte förändrats nämnvärt till året 2012 och därför bedöms upptagna data kunna användas för en relevant nulägesanalys.

Den data som finns presenterad av avfall omfattar uppkommet avfall från de tre anläggningarnas totala mängd. Produktförpackningar ute hos kund omfattas ej i min undersökning.

Analys av transporter omfattar endast transport av gods. Tjänsteresor sköts delvis genom personalavdelningens system och delvis av personalen själva. Den data som fanns tillgänglig var de resor som är registrerade och bokförda direkt av personalavdelningen. På grund av att datan inte var komplett valde jag att utesluta uppgifter om tjänsteresor.

Jag har valt att presentera svaret på de frågor där mitt syfte har varit att få reda på mer kring leverantörernas arbete kring miljö. Frågor av administrativ utformning till exempel frågor om adress och kontaktuppgifter) redovisas ej. Inte heller alla frågor som kräver beskrivande svar till exempel datum för certifiering och hur deras rutiner ser ut) redovisas fullständigt. LEKIS kommer att använda sig av svaren på samtliga frågor i sitt vidare arbete med CSR-frågor.

2.2 Svårigheter

Det kan vara svårt att avgöra om leverantörer svarat sanningsenligt eller enbart för att de vill vara LEKIS till lags. Enkäten är ej anonym med främsta syftet att kunna se vilka som uppvisar god eller mindre god kontroll av sina miljöaspekter. Frågor som ifylls ”negativt” kan tros påverka framtida affärer och därför kan leverantörer medvetet välja ”positiva” alternativ.

Några av frågorna är ställda så att man kan kryssa i samtliga alternativ utan att behöva förklara eller påvisa efterlevnad eller certifikat. LEKIS rekommenderas att själva titta närmare på påstådd efterlevnad och eventuella certifikat i senare undersökning.

För att kunna avgöra om leverantörerna har uppfattat en del av frågorna som jag önskar, har jag valt att ställa en del kontrollfrågor. Dessa kontrollfrågor har ungefär samma innebörd men frågan är ställd något annorlunda.

Tiden då enkäten gick ut till leverantörer är då flertalet av leverantörerna (främst på leksakssidan) har som allra mest att göra på året (november – februari) då de bland annat ska hinna leverera beställningar innan det kinesiska nyåret. Detta kan eventuellt påverka antalet svar som levererats.

På grund av att LEKIS tillverkning sker utanför Sveriges gränser har det varit svårt att utföra samma typ av undersökning som för verksamheten här i Sverige. För en ännu bättre kontroll skulle man behöva besöka leverantörerna men detta har inte varit möjligt i mitt fall. LEKIS själva kommer att fortsätta att granska sina leverantörer inom ramen för sitt fortsatta CSR- arbete och troligen även göra besök på plats.

3. TEORI

3.1 CSR

CSR står för Corporate Social Responsibility och den svenska översättningen definieras ofta som "företagens sociala ansvar eller "företagens samhällsansvar" enligt Grafström, Göthberg och Windell (2010). Ammenberg (2012) menar att ett så kallat "paraplybegrepp" beskriver CSR bra, där aspekter som sociala frågor, miljö och ekonomi inkluderas.

Socialt ansvarstagande handlar om att driva sin verksamhet på ett etiskt riktigt sätt, det vill säga med hänsyn till människors hälsa och välbefinnande. Miljömässigt ansvarstagande innebär att bedriva en verksamhet på ett sätt som inte påverkar vår miljö/planet och våra naturresurser på ett långsiktigt negativt sätt. Ekonomiskt ansvarstagande går ut på att bedriva verksamhet så effektivt som möjligt och att man på så sätt tjänar så mycket pengar som möjligt. På så sätt tar man ansvar inför aktieägarna, man ger dem avkastning på investerat kapital samt tryggar företagets finansiella ställning. Idag arbetar flera stora företag mycket aktivt med CSR-frågor och flera redovisar att hållbarhetsarbetet är lönsamt, något som också den senaste forskningen tyder på (Grankvist, 2012).

Förespråkare anser att CSR kan driva fram en bättre marknad, ett stärkt företagande och ett mer välmående och hållbart samhälle. CSR- kritiker menar att de strategier, åtgärder och det tänkande som används inom principerna för CSR strider mot de klassiska teorierna om hur marknaden fungerar och på så sätt gör företagen mindre lönsamma. Motståndarna hävdar även att CSR-arbete bidrar till onödiga kostnader för företaget och även indirekt för kunderna och därmed för samhället (Ammenberg, 2012).

3.1.1 Vanliga begrepp inom CSR

Hållbar utveckling

Grunden till CSR-begreppet anses bland annat vara nyckelordet "*hållbar utveckling*", som sedan Riokonferensen blivit ett vedertaget begrepp som idag används bland annat inom företagsvärlden och bland miljöaktivister. Begreppet myntades i slutet på 80-talet av den norske statsministern Gro Harlem Brundtland genom sitt uttryck under Riokonferensen 1992 och i sin rapport "*Our Common Future*". Bruntlandsrapporten som denna kallas definierar hållbar utveckling på följande sätt (Grankvist 2012):

"En hållbar utveckling tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov".

Triple Bottom Line

Ett annat begrepp som ofta numer används tillsammans med CSR är Triple Bottom Line (även kallat TBL och 3BL) som myntades av den brittiska hållbarhetsexperten John Elkington vid mitten av 90-talet. Tanken med Triple Bottom Line- konceptet är att få företag att tänka till kring sitt sätt att arbeta med redovisning av hur man har arbetat med de sociala och miljömässiga aspekterna. Elkington menar att de sociala och de miljömässiga aspekterna bör ingå i bokslutet på samma naturliga sätt som de ekonomiska aspekterna (Grankvist, 2012).

Uppförandekod

Det som diskuterats mest inom CSR i leksaksbranschen är det sociala ansvaret och *etiska uppförandekoder* som sedan slutet av 1990-talet blivit ett välkänt och välanvänt begrepp för många företag. En bra uppförandekod bygger på FN:s arbetsrättsorganisation International

Labour Organisations (ILO) konventioner och FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, och förtydligar att nationell lagstiftning ska följas. Företagets uppförandekod bör bland annat ta upp de krav som företaget ställer på arbetsvillkor vid produktion av deras varor och de vanligaste och mest viktiga är att ta upp och referera till ILO:s kärnkonventioner som är (Sveriges konsumenter, 2009):

- Förbud mot tvångsarbete
- Rätten att organisera sig i fackföreningar
- Rätten till kollektiva förhandlingar
- Rätten till lika ersättning för lika arbete
- Avskaffande av tvångs- och slavarbete
- Förbud mot diskriminering
- Minimialder för arbete
- Förbud mot de värsta formerna av barnarbete

SA 8000 och ISO 26000

Den standard som är mest utbredd och som används för att försäkra sig om att arbetsvillkoren hos leverantörerna är rimlig är SA 8000 (Social Accountability 8000). Standarden är baserad på FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, barnkonventionen och olika konventioner som har tagits fram av internationella fackförbundet ILO (Grankvist, 2012). SA 8000 är utformad för att kunna användas tillsammans, och inom de ramar som finns för redan befintliga ledningssystem som till exempel ISO 9001, ISO 14001 och OHSAS 18001 (standard för arbetsmiljö). Standarden omfattar nio huvudområden som omfattar bland annat regler angående barnarbete, påtvingat arbete, hälsa och säkerhet, rätt till facklig verksamhet och kollektivavtal, diskriminering, disciplinära åtgärder, antal arbetstimmar samt ersättning och lön (Almgren och Brorson, 2003). SA 8000 omfattar till skillnad från ISO 26000 även krav på att leverantörer och uppdragstagare ska åta sig kraven inom standarden (Ammenberg, 2012).

ISO 26000 handlar om socialt ansvarstagande och bygger på sju grundprinciper som är: ansvarighet, transparens, etiskt uppförande, respekt för intressenternas intressen, respekt för rättsstatens principer, respekt för internationella uppförandenormer och respekt för de mänskliga rättigheterna. Standarden är inte på samma sätt som till exempel ISO 14001, utformad för att ensam kunna fungera som ett ledningssystem eller att man ska kunna certifiera sig. Idén är istället att standarden ska fungera som ett komplement och som riktlinjer för att arbeta med en organisations samhällsansvar, vilket även inkluderar naturen (Ammenberg, 2012)

GRI - Global Reporting Initiative

GRI (Global Reporting Initiative) är en fristående icke vinstdrivande organisation som på några år har etablerat sig som det mest väl ansedda rapporteringssystemet för frivillig hållbarhetsredovisning (Grankvist, 2012). Tillsammans med intressenter har GRI tagit fram ett ramverk med riktlinjer som har till syfte att guida organisationer i deras redovisning av verksamheter inom hållbarhetsområdet med hjälp av checklistor och parametrar för företagets ekonomiska, sociala och miljömässiga prestanda (Almgren och Brorson, 2003). Idag är alla statligt ägda bolag skyldiga att rapportera i enlighet med GRI:s standard och avsikten är just det som GRI-organisationen har som främsta varumärke, att underlätta jämförelse och genomlysning av företagen (Grafström, et al, 2010).

3.2 Miljöledningssystem (MLS)

Ett miljöledningssystem (MLS) kan ses som ett verktyg för att kunna effektivisera, leda, övervaka och utvärdera miljöarbetet. Syftet med att införa ett MLS är att styra och dokumentera minskad miljöpåverkan från organisationen och att där genom uppnå ständiga förbättringar (Almgren och Brorson, 2003).

Det finns inga tvingande lagkrav eller styrmedel för företag att införa ett MLS, utan ett införande sker helt frivilligt. Däremot finns det ett flertal välbekanta argument som talar för införande av ett MLS i en organisation (Brorson och Almgren, 2009). Bland förespråkarna hörs motiveringar som ökade kundkrav, ökad miljömedvetenhet, ökad kontroll över verksamheten, attrahera och motivera medarbetare och skapa bättre relationer med omgivningen, effektivisering, effektivare resursanvändning, minskade risker, säkerställande att miljölagstiftningen följs, och den positiva effekten av bättre överblick i företagets miljöarbete (Paulsen, 2005).

För ett lyckat arbete med miljöledningssystem (och även CSR) är det mycket fördelaktigt om det är flera i organisationen arbetar med företagets miljöfrågor och att dessa har tillräcklig kunskap som krävs för området och att de är engagerade och intresserade av miljöfrågor (Ammenberg, 2012).

3.2.1 Vanliga begrepp inom MLS

PDCA-cykeln

Arbetet med att införa ett miljöledningssystem är ofta en process som vanligen beskrivs genom att använda PDCA- cykeln (Fig. 2) där förkortningen PDCA står för; Plan (planera), Do (genomföra), Check (följa upp) och Act (förbättra). Ursprungligen är detta processhjul ett verktyg som Edward Deming tog fram på 60-talet som verktyg för kvalitetsutveckling (Ammenberg, 2012).

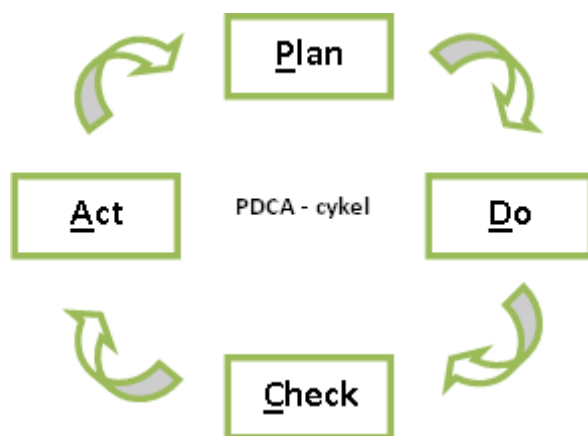

Fig. 2. Edward Demings PDCA-cykel. (Ammenberg 2012).

ISO 14001 och EMAS

Det finns idag ett flertal olika arbetssätt för att införa ett MLS i en organisation. De två främsta som är dominerande och internationellt accepterade är enligt Ammenberg (2012)

ISO 14001 och EMAS (**E**co **M**anagement and **A**udit **S**cheme). Främsta skillnaden mellan dessa två MLS är främst kravet på offentlig redovisning som är större hos EMAS (Brorson och Almgren, 2009).

ISO 14001 innehåller inga rekommendationer hur miljöaspekter ska värderas men kräver att man gör en systematisk värdering. Ammenberg (2012) rekommenderar att en sådan värdering görs i två steg. I steg ett görs en bedömning för varje enskild miljöaspekt. I andra steget gör man en mer affärsmässig bedömning där man väger in lagkrav, kostnader, kundkrav samt kvalitetsaspekter och eventuella önskemål.

Miljöpolicy

En miljöpolicy är ett dokument som ska utgöra det första systemelementet enligt ISO 14001. Kortfattat ska miljöpolicyen beskriva hur företaget ser på miljöfrågor och hur man ämnar att arbeta med företagets miljöarbete. Rätt använd kan policyen användas som ett redskap för kommunikation med företagets kunder och andra intressenter och det finns krav på att den ska vara välkänd för de anställda och tillgänglig för den som frågar. Miljöpolicyen har därför en viktig roll i företagets miljöledningssystem då den ska avspegla företagets viktigaste miljöfrågor, ange ambitionsnivå för miljöarbetet samt vara grunden för de övergripande och detaljerade miljömålen (Brorson och Almgren, 2009).

Både för ISO 14000 och EMAS finns standardkrav på vad miljöpolicyen ska innehålla. En miljöpolicy ska främst vara relevant med tanke på den verksamhet som företaget bedriver, vilket bör baseras på de betydande miljöaspekterna (Ammenberg, 2012). Policyen ska också innefatta åtagande om ständiga förbättringar, förebyggande av föroreningar, att företaget ska följa aktuell miljölagstiftning och andra krav som berör verksamheten (Brorson och Almgren, 2009). Vanliga misstag som företag gör vid upprättande av företags miljöpolicy är att miljöpolicyen är för generell och därför inte verksamhetsanpassad samt ej baserad på företagets mest betydande miljöaspekter (Ammenberg, 2012).

Miljöaspekter

Brorson och Almgren (2009) menar att man kan se införandet av ett MLS som en trappa där organisationen efter hand lär sig att hantera de olika komponenterna i systemet. Ett av de grundläggande stegen i denna trappa är att identifiera de olika miljöaspekterna som orsakar miljöpåverkan, med en inledande miljöutredning som omfattar hela organisationen. Innan introduktionen av ISO 14001-standarden användes ofta ord som *miljöpåverkan*, *miljöeffekt*, *miljökonsekvens*, etc. (Ammenberg, 2012). I standarden ISO 14001 definieras idag miljöaspekter enligt följande;

"En betydande miljöaspekt är en miljöaspekt som har eller kan ha en betydande miljöpåverkan."
(SIS, 2004).

Definitionen i standarden är medvetet vid, dels för att den ska gå att tillämpa på många olika typer av verksamheter och dels för att identifieringen av miljöaspekterna är mycket viktig för hur verksamhetens miljöledningssystem kommer att fortskrida, men det är ändå viktigt enligt Piper et al. att inte blanda ihop begreppen (Fig. 3).

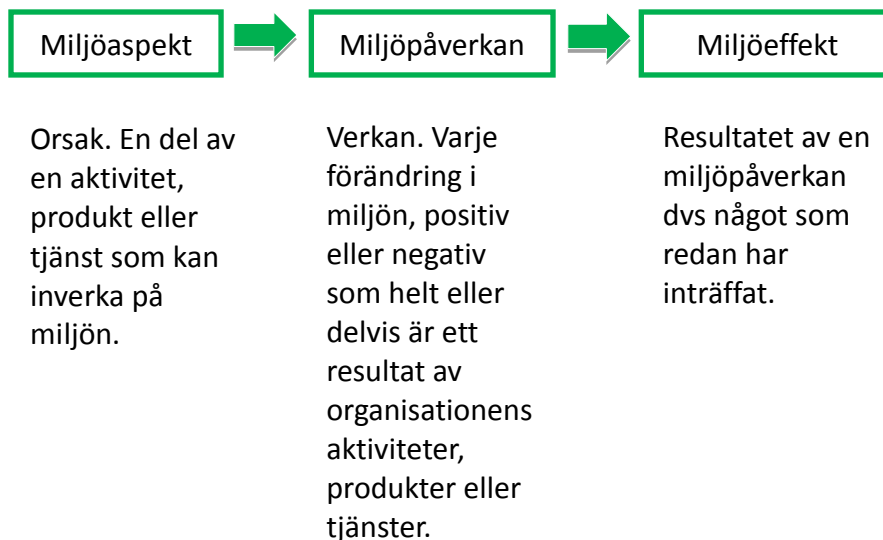

Fig. 3. Miljöaspekt – Miljöpåverkan – Miljöeffekt. Piper et.al. 2001.

När den grundläggande miljöutredningen är genomförd bör organisationen ha identifierat de befintliga miljöaspekterna för att sedan kunna analysera, kvantifiera och värdera dessa för att kunna ta ställning till vilka som är viktigast ur miljöhanseende, för att identifiera de mest betydande miljöaspekterna (Ammenberg, 2012).

I ISO 14001-standarden ges inga bestämda direktiv kring vilka typer av miljöaspekter som ska eller bör identifieras. EMAS innehåller däremot ytterligare ett sätt att kategorisera miljöaspekter genom att använda begreppen; direkta och indirekta miljöaspekter.

De direkta miljöaspekterna beskrivs som aspekter som är direkt förknippade med en organisations verksamhet, produkter och tjänster som det finns direkt ledningskontroll över. De indirekta miljöaspekterna beskrivs som aspekter som kan följa en av organisationens samverkan med tredje part och som i viss rimlig mån kan påverkas av organisationen (Ammenberg, 2012).

Rutiner

Syftet med att införa ett MLS är främst att få styrning och kontroll på verksamheterna och detta sker fram för allt genom rutiner. Rutiner kan beskrivas som ett etablerat arbetssätt som ska underlätta styrningen av verksamheten och som ofta besvarar frågor som *vem?*, *var?*, *hur?* och *när?* (Ammenberg, 2012). Ofta förekommer rutiner i dokumenterad form (papper eller filer) men till exempel ISO-standarden, kräver endast dokumentationen ifall styrningen annars fungerar dåligt (Brorson och Almgren, 2009). Exempel på där rutiner oftast inte är nödvändiga ifall det finns tydlig märkning och god kommunikation, är för avfallshantering och exempel där rutiner ofta behövs är kring transporter, kvalitet och inköp (Ammenberg, 2012).

Leverantörer

De flesta företag har flera leverantörer som levererar produkter, tjänster, elektricitet, transporter, avfallshantering, kontorsutrustning m.m. Leverantörernas verksamhet kan ha stor betydelse för företaget genom att till exempel vara betydande ur både ut miljö- och hälsosynpunkt och ur ett socialt och etiskt perspektiv. Verksamheten som bedrivs hos leverantörerna kan få en oönskad påverkan och ge företaget dåligt rykte om till exempel förekommer barnarbete och om dåliga arbetsförhållanden råder hos leverantören (Almgren och Brorson, 2003).

När det gäller att ställa krav på sina leverantörer är det av yttersta vikt att noga fundera över vilka miljökrav som är relevanta med tanke på de produkter eller tjänster varje leverantör tillhandahåller. När leverantörerna behandlas i till exempel ISO-standarderna finns det krav på att man ska ställa relevanta krav och att rutiner ska kommuniceras med dem. Ett gott samarbete och god kommunikation är mycket värdefullt för att ha god förståelse för de krav som företaget ställer på sina leverantörer (Ammenberg, 2012). Därför är det också viktigt att företaget har klargjort vilka leverantörer som är viktiga utifrån de betydande miljöaspekterna innan man börjar att ställa krav (Almgren och Brorson, 2003).

Enkla formulär som den web-enkät som har skickats ut i samband med denna undersökning, med följdrutiner för hur de inkommande svaren ska bedömas kan vara ett bra sätt att värdera sina leverantörer och för att kunna ha viss kontroll och överblick över hur de arbetar med miljöfrågor enligt Ammenberg (2012). Av de inkommande svaren gör man sedan en leverantörsbedömning utifrån de krav företaget själva har satt upp. Man bör utifrån frågeformuläret sedan kunna analysera vilka leverantörer som man godkänner, vilka man bör granska vidare och vilka leverantörer man troligtvis bör undvika (Almgren och Brorson, 2003).

3.3 Miljöaspekter i leksaksindustrin

3.3.1 Utsläpp

Avfall är en av miljöaspekterna som i sig kan, beroende på mängd, typ och hantering påverka miljön negativt, till exempel om det inte sorteras, återanvänds eller återvinns på korrekt sätt. I de fall avfall inte sorteras rätt kan det uppstå en ännu större miljöpåverkan då exempelvis giftiga, cancerogena, frätande, ekotoxiska, smittförande, brandfarliga och hormonstörande ämnen kan frigöras och spridas i vår miljö (Avfall Sverige, 2009).

Även förbränningsprocessen från avfall (avfall från organisationen och vid förbränning av avfall till fjärrvärme) då det uppstår klimatpåverkande gaser, så kallade växthusgaser, som till exempel koldioxid och vattenånga som har en uppvärmande effekt i atmosfären (Naturvårdverket, 2012 a) kan påverka miljön negativt.

Transporter bidrar också till utsläpp av luftföroreningar som till exempel koldioxid (CO₂), svaveldioxid (SO₂), kväveoxider (NO_x), kolmonoxid (CO), kolväten (HC) och partiklar (PM). Exempel på miljöpåverkan är försurning, övergödning och luftföroreningar. Transporter kan med sin miljöpåverkan bidra till är bland annat till utsläpp av växthusgaser (främst koldioxid) och kväveoxidgaserna bidrar till bildning av marknära ozon som är skadligt för människor, djur och växter (Trafikverket, 2012).

3.3.2 Kemiska produkter

Importörer som till exempel LEKIS är, är skyldiga att se till att SDB (säkerhetsdatablad) medföljer produkter som har ett kemikalieinnehåll som till exempel knallpulver och poolkemikalier. Krav ska ställas på tillverkaren att SDB ska medfölja produkten redan innan inköp och import. För produkter som är klassificerade som "farliga kemiska produkter" ska SDB lämnas senast vid första leverans för att korrekta riskhanteringsåtgärder ska kunna vidtas.

För "andra kemiska produkter" ska säkerhetsdatablad för blandningar som inte är klassificerade som farliga men ändå omfattas av krav på säkerhetsdatablad, lämnas om yrkesmässiga användare begär det. Upplysningen ska finnas på förpackningen enligt Frick (2012) som hänvisar till Kemikalieinspektionens grundföreskrift; KIFS 2005:7.

Det finns ingen skyldighet att lämna säkerhetsdatablad till konsumenter men om en yrkesmässig användare eller distributör köper produkter avsedda för konsumenter, ska leverantören kunna lämna säkerhetsdatablad på begäran (Frick, 2012).

Att sälja ”icke-klassificerade”, hälso- och miljöfarliga produkter är ett brott mot Miljöbalken(MB) och detta regleras i kap 26. Att hantera kemikalier som saknar men kräver SDB är ett lagbrott mot AFS 2011:19 (kemisk hälsorisk).

För hantering av farligt gods, som till exempel knallpulver, krävs att produkten är korrekt klassificerad. Produkten ska ha en klassificeringskod, ett så kallat UN-nr som är som ett ID-nummer för produkten och som tilldelas beroende på ingående ämnen. UN-nr informerar om innehåll, hur farlig produkten är samt villkor för hur produkten ska transporteras. Importören är skyldig att ta fram SDB och se till att märkning av godset är korrekt vid transport till kund. Det fordras sällan tillstånd att transportera knallpulver men det krävs att både avsändare och transportörer har utbildning för att hantera farligt god (Frick, 2012), (Gulle, 2012).

Mindre mängder farligt gods som förpackas i små mängder kan transporteras enligt undantagen för begränsad mängd. I dessa fall krävs inget tillstånd men följande krav ska likväl vara uppfyllda; mängdbegränsning, förpackning, märkning av kollin och overpack, märkning av transportenheter och containrar samt information från avsändaren (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2011).

3.3.3 Produkter

Definitionen av ordet *leksaker* avses alla produkter eller material som utformats eller är klart avsedda som leksaker för barn under 14 år enligt Lagen (2011:579) om leksakers säkerhet, 4§ 1. Leksaker som är produkter som är avsedda att användas av barn och unga individer måste vara särskilt säkra, både vad det gäller fysisk säkerhet och kemiska hälsorisker. Små barn med sin tunna hud är betydligt känsligare än vuxna. De undersöker även världen många gånger genom att smaka och tugga på saker och kan då få i sig kemikalier. Det finns flera incidenter som påvisar att vissa kemikalier, främst de så kallade hormonstörande ämnena, kan skada och påverka människans fortplantning, påverka det ofödda barnet och även senare i livet medföra negativ påverkan på barns utveckling (Kemikalieinspektionen, 2011 a).

Användningen av kemikalier är starkt kopplad till vår tids livsstil. Samtliga produkter som vi använder i vår vardag framställs med hjälp av kemikalier, och leksaker består ofta av olika material så som plast, trä, metall, gummi eller papper (Kemikalieinspektionen, 2011 a). De kemikalier som materialen är tillverkade av är olika bundna till olika material och kan frigöras under produktens hela livstid (Södra Roslagens miljö och hälsoskyddsnämnd, 2011).

Flera kemikalier har en diffus och komplex samverkan och spridning. Många kemiska ämnen kan påverka varandras förmågor att framkalla toxiska effekter, en så kallad cocktaileffekt eller kombinationseffekt kan uppstå. Okunskapen om olika ämnens samverkan är fortfarande stor och därför bör särskilt barn på grund av sin känslighet undvika onödig exponering (Kemikalieinspektionen, 2007).

För att undersöka vad leksaker innehåller kan man använda sig utav laboratoriska analyser eller av ett XRF- instrument (X-ray Fluorescence eller Röntgen fluorescens) som kan känna av vilka grundämnen som finns i ytskiktet på en produkt (Kemikalieinspektionen, 2011).

De kemikalier man ser har störst påverkan på oss människor som kan finnas i leksaker finns reglerade i lagstiftning som rör leksaker, är främst;

Ftalater, mjukgörande kemikalier i plastmaterial som bland annat används i dockor, badleksaker, bollar, mjukisdjur och utklädningsmasker. Tre typer av ftalater (DEHP, DBP och BBP) som klassas som reproduktionsstörande är förbjudna i alla leksaker och barnvårdsartiklar sen 2007 i halter över 0,1 %. Av försiktighetsskäl är även ftalater som DINP, DIDP och DNOP förbjudna i leksaker som kan stoppas i munnen. Innehåll av ftalater i

leksaker finns främst reglerat i lagstiftning som REACH, miljöbalken (MB) 2 kap och 14 kap, Leksaksdirektivet bilaga 2, del III. och Produktsäkerhetslagen (2004:451).

Senast kemikalieinspektionen gjorde en omfattande granskning av bland annat ftalater i dockor, fann man att i 2 av 8 dockor innehöll höga halter av ftalaten DEHP (Kemikalieinspektionen, 2012).

Flamskyddsmedel används ofta i textil och elektriska produkter för att göra dem mindre brandfarliga. Flera flamskyddsmedel är bevisat skadliga för både människors hälsa och miljön, då de har en förmåga att ansamlas i levande organismer och är extremt svårnedbrytbara i miljön (Kemikalieinspektionen, 2011 d). Innehåll av flamskyddsmedel regleras främst i EU:s kemikalieförteckning REACH, MB 2 kap och 14 kap, RoHS, Produktsäkerhetslagen (2004:451), 10 kap KIFS 1998:8 och i Leksaksdirektivet bilaga 2, del III.

Tungmetaller i leksaker är främst reglerat i lagstiftning som REACH, RoHS, Leksaksdirektivet och MB 2 kap. Kraven för metaller i leksaker skärps 2013 i Leksaksdirektivet (2009/48/EG) och listan över reglerade metaller utökas från 8 till 19 ämnen. De gamla ämnen som varit reglerade är; antimon, kadmium, arsenik, kvicksilver, barium, selen, bly och krom. Nya tillagda ämnen är; aluminium, mangan, bor, nickel, krom (III), strontium, krom (VI), tenn, kobolt, organiskt tenn och koppar (Kemikalieinspektionen, 2012).

Doftämnen och färgämnen är ofta starkt allergiframkallande. Från och med 2013 förbjuds de mest allergiframkallande doftämnena i leksaker i samband med de nya kraven i Leksaksdirektivet. Man kommer heller inte få använda doftämnen som inte är godkända i kosmetika. De doftämnen som fortfarande är godkända måste anges med namn på leksakens förpackning (Kemikalieinspektionen 2011 c).

Färgämnen finns ofta i produkter som är avsedda till barn i form av kriter, färger, pennor, barnsmink/ teatersmink, badfärgkriter m.fl.

Speciellt för azofärgämnen finns det reglering som begränsar användning av den här typen av färgämnen i textil. Främsta orsaken är att vissa azofärgämnen kan brytas ned till ämnen som har cancerframkallande egenskaper (Kemikalieinspektionen, 2011 e).

4. LEKIS AB: företaget och aktuella lagkrav

LEKIS grundades i slutet av 1800-talet i den mindre bruksorten Lekrum. Grundidén för företaget har varit att tillverka pedagogiska och roliga produkter med hög kvalitet som stimulerar barn i olika utvecklingsfaser.

LEKIS ombildades 1937 till ett aktiebolag men är sedan juni 2011 inte längre börsnoterat. Företaget ägs numera till nära 100 % av det svenska investmentbolaget LEKMERA Invest AB och är idag en internationell koncern med cirka 300 anställda. Företaget har tidigare varit ISO certifierat inom både miljö och kvalitet men upphörde att certifiera sig 2007 när den egna produktionen i Sverige upphörde. Idag heter moderbolaget LEKIS AB och är uppdelat i fyra underbolag, (se tabell 2.)

Tabell 2. LEKIS bolagsstruktur 2012

LEKIS 1	LEKIS 2	LEKIS 3	LEKIS 4
HR IT Ekonomi	LEKIS egna produkter	Tillverkning, import, export, och distribution av leksaker	Tillverkning, import och distribution av barnvagnar och tillbehör

Huvudkontoret ligger i Malmö och kvar i den lilla bruksorten där företaget en gång startade, finns IT- avdelning, kontor, lagerverksamhet och leksaksmuseet LEKISseum.

Huvudkontoret har en lokalyta på 2830 m² och här inryms främst kontorsverksamhet och utställningslokaler på entréplan och i källaren. Lagerverksamheten med tillhörande kontor är uppdelad på två olika fastigheter. *Lager/ kontor 1* har en lokalyta på nästan 14 300 m² och här finns främst verksamhet kring LEKIS 4. I den andra lokalen *Lager/ kontor 2*, som är drygt 21 000 m² finns lager för LEKIS 2, LEKIS 3 och LEKIS 4 samt tillhörande kontorsverksamhet (Tabell 3.).

Tabell 3. Lokalyta för LEKIS lokaler

Lokal	Lokalyta (m ²)
Huvudkontor	2830
Lager/ kontor 1	14277
Lager/ kontor 2	21080
TOTALT	38187

Idag ägnar LEKIS sig fortfarande huvudsakligen åt leksaker och barnvagnar, men med betydligt mindre egen produktion. Merparten av företagets produkter tillverkas av helt fristående underleverantörer i Kina och i Ungern. Varumärket LEKIS används av ett antal olika butiker som drivs på franchisebasis både i Sverige och utomlands.

LEKIS är medlemmar i TIE (Toy Industri of Europe) som är en branschorganisation för den europeiska leksaksindustrin. Samtliga medlemmar i TIE är även medlemmar i ICTI CARE Process som innebär att man åtar sig att följa organisationens uppförandekod som syftar till att man ska ha en etisk tillverkningsprocess och att man ska säkerställa säkra och humana arbetsplatsmiljöer för arbetstagare inom leksaksindustrin i hela världen (TIE, 2012).

TIE är i sin tur medlemmar i ICTI (International Council of Toy Industries) som är en internationell branschorganisation för den globala leksaksindustrin. ICTIs främsta syfte är att främja säkerhetsnormer, minska eller eliminera handelshinder och bidra till utveckling av

socialt ansvar i branschen och de har handlingsprogram för att hantera miljöhänsyn, rättvisa och lagliga metoder, sysselsättning och säkerhet på arbetsplatsen. Redan 1995 tog ICTI fram en uppförandekod för branschen och organisationen utfärdar certifikat till leksaksleverantörer som uppfyller samtliga krav som organisationen ställer. Detta certifikat måste förnyas varje år (Swedwatch, 2009).

4.1 Lagstiftning som berör LEKIS

Leksaksbranschen är hårt reglerad eftersom leksaker är avsedda att användas av barn och unga individer. Eftersom barn är känsligare än vuxna för kemikalier måste leksaker vara särskilt säkra, både vad gäller fysisk säkerhet och kemiska hälsorisker. För att säkerställa en hög säkerhet hos leksaker finns det särskild lagstiftning för leksaker och även vissa andra regler för begränsning av kemikaliers användning i leksaker.

4.1.1. Miljöbalken

Miljöbalken (1998:808) som ofta förkortas MB är Sveriges miljölagstiftning som trädde i kraft 1 januari 1999 (Rubenson, 2007).

De kapitel i MB som främst är aktuella för LEKIS är följande:

- 1 kap. Miljöbalkens mål och tillämpningsområde
- 2 kap. De allmänna hänsynsreglerna
- 3 kap. Grundläggande bestämmelser för hushållning med mark och vattenområden
- 14 kap. Kemiska produkter och biotekniska organismer
- 15 kap. Avfall och producentansvar
- 26 kap. Tillsyn (egenkontroll m.m.)

4.1.2 REACH

REACH (Registration, Evaluation, Authorisation and restrictions of Chemicals) är EU:s kemikalieförordning, som riktar sig till tillverkare, importörer och användare och som ska ansvara för att de kemiska ämnen som tillverkas, släpps ut på marknaden och används, inte har några skadliga hälso- och miljöeffekter (Kemikalieinspektionen, 2005).

4.1.3 RoHS-direktivet

RoHS 2002/95 EG (Restrictions of Hazardous Substances) är ett EU-direktiv som förbjuder användningen av miljögifterna bly (Pb), kvicksilver (Hg), kadmium (Cd), sexvärt krom (Cr^{6+}) och flamskyddsmedel som PBB och PBDE i nya elektriska och elektroniska produkter, bland annat i leksaker.

Högsta tillåtna koncentrationen av dessa ämnen är 0,1 %, förutom för kadmium, vilket är begränsat till 0,01 % eller 100 ppm, av vikten för varje enskilt homogent material (Kemikalieinspektionen, 2005).

4.1.4 WEEE-direktivet

WEEE 2002/96 EG (Waste Electrical and Electronic Equipment) som trädde i kraft 13 augusti 2005 är ett EU-direktiv som fungerar tillsammans med RoHS-direktivet. Leksaker är en av en av tio produktkategorier som berörs i direktivet.

Huvudsyftet med lagstiftningen är att elektriska och elektroniska produkter ska framställas och utformas på så sätt att avfallet minimeras.

Tillverkare och importörer har ett producentansvar som innebär ett ansvar att insamla och se till att produkten efter användning återanvänds eller återvinns på ett miljömässigt korrekt sätt (Naturvårdsverket, 2009).

4.1.5 Leksaksdirektivet

EU:s leksaksdirektiv har fastställt väsentliga säkerhetskrav som en leksak måste uppfylla. Enligt leksaksdirektivet får leksaker inte innehålla farliga ämnen eller beredningar i mängder som kan medföra hälsorisker för barn som använder leksakerna. Dessa krav omfattar mekaniska egenskaper, ljudnivå, brännbarhet och förekomst av giftiga tungmetaller. Nya Leksaksdirektivet gällande restriktioner för migration av vissa kemiska ämnen (EN71-3) börjar gälla fullt ut 2013 och innebär ytterligare reglering av kemikalier (totalt 19 st.) i leksaker. CMR-ämnen (cancerogena ämnen), mutagena eller reproduktionstoxiska ämnen får då inte användas i leksaker (Kemikalieinspektionen, 2012).

4.1.6 Förpackningsdirektivet

Förpackningsdirektivet 2004/12/EG är ett EU-direktiv som har som huvudsyfte att förebygga och minska förpackningars påverkan på miljön. Direktivet innehåller målnivåer och ställer därför bland annat krav på att minst 60 % av förpackningsmaterialet kan återvinnas och minst 55 % av förpackningsmaterialet materialutnyttjas.

Förpackningsdirektivet fastställer även vissa krav på förpackningars sammansättning och på möjligheterna till att återanvända och återvinna förpackningar (Naturvårdsverket, 2012 b).

4.1.7 Batteridirektivet och producentansvar för batterier

Batteridirektivet 2006/66/EG är ett EU-direktiv som styr regleringen av batterier och ackumulatörer samt förbrukningen av dessa. Främsta syftet med batteridirektivet är att göra användningen av batterier och ackumulatörer mindre skadlig för miljön. I direktivet finns reglering som gäller utsläppande på marknaden av batterier och ackumulatörer samt för insamling, återvinning, behandling och bortskaffandet (Europaparlamentet, 2012).

Förordningen för producentansvar för batterier (2008:834) innebär bland annat att företag som först sätter batterier på den svenska marknaden har ansvar för batterierna eller de produkter som har inbyggda batterier under hela produktens livslängd. Detta innebär att producenten måste säkerställa att det finns ett insamlingssystem som är i enlighet med direktivets riktlinjer (El-kretsen, 2010).

Det finns även krav på att anmäla företaget (innan man börjar sälja) och leverera uppgifter som bland annat uppger vilket eller vilka insamlingssystem för batterier företaget avser att använda, till Naturvårdsverket (2012).

4.1.8 Övriga lagar, förordningar, direktiv och myndighetsföreskrifter som är aktuella för LEKIS

- Lag 2011:579 om leksakers säkerhet
- Produktsäkerhetslagen 2004:451

- Förordning (SFS 1998:811) Lagen om införande av miljöbalken
- Förordning (1994: 1205) om producentansvar för returpapper
- Förordning (SFS 2008: 834) om producentansvar för batterier
- Enligt förordning (2005:209) om producentansvar för elektriska och elektroniska produkter
- Förordning (SFS 2006: 1273) om producentansvar för förpackningar
- Förordning (SFS 1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter
- Förordning (SFS 2008:245) om kemiska produkter och biotekniska organismer (fungerar tillsammans med 14 kap MB, innebär produkthanmälan till Kemikalieinspektionen)
- Förordning (SFS 1980:789) om åtgärder mot förorening från fartyg
- Förordning (SFS 2007:19) om PCB m.m.
- Förordning (SFS 2007:846) om florerande växthusgaser och ozonnedbrytande ämnen
- Förordning (2011:703) om leksakers säkerhet

- Lokal kommunal renhållningsföreskrift
- Kemikalieinspektionens (KIFS 2005:7), kemiska produkter
- Kemikalieinspektionens (KIFS 2008:2), (8 kap, vissa ämnen, brännbarhet, kemiska egenskaper)
- Kemikalieinspektionens (KIFS 2011:3), Leksakers säkerhet (ingår i KIFS 2008:2)
- Naturvårdsverkets (NFS 2008:14), föreskrift om lämnande av uppgifter med anledning av producentansvar för elektriska och elektroniska produkter
- Naturvårdsverkets (NFS 2006:6), föreskrift och allmänna råd om innehållet i en kommunal avfallsplan och länsstyrelsens sammanställning
- Konsumentverkets författningsförsamling (KOFS 2011:3) föreskrift om leksakers säkerhet
- Elsäkerhetsverkets författningsbeskrivning (ELSÄK-FS 2011:1)
- Kosmetikadirektivet (76/768/EEG)
- Food contact-direktivet (2002/72 EC)

5. RESULTAT

5.1 Miljöpåverkan från LEKIS verksamhet i Sverige

LEKIS miljöpåverkan från verksamheten i Sverige undersöktes och följande direkta och indirekta miljöaspekter identifierades:

Direkta miljöaspekter:

- Lokalisering
- Utsläpp till mark, vatten och luft
- Resursanvändning (vatten, värme och el)
- Kemikalieanvändning
- Kemiska produkter
- Buller och vibrationer
- Avfall
- Produkter
- Transporter

Indirekta miljöaspekter:

- Inköp och upphandling
- Design av produkter och förpackningar
- Beslut om miljö, kvalitet och CSR
- Utbildning och kunskap
- Information
- Lagar och andra krav

5.1.1 Direkta miljöaspekter

Lokalisering

LEKIS AB har lokaler på 2 olika orter i Skåne. Huvudkontoret ligger centralt i Malmö city med närhet för pendlande till både tåg- och busstrafik. Övrig verksamhet är lokaliserad strax i utkanten av Lekums tätbebyggda område, ute vid ett så kallat industriområde. Närmaste bostadsområde ligger ca 1,5 km från de berörda fastigheterna.

LEKIS planerar att under 2013 flytta från fastigheten som huvudkontoret är beläget i idag, till mer centralt belägna lokaler. LEKIS bolag kommer därmed att delvis vara uppdelade i olika fastigheter.

Utsläpp till mark, vatten och luft

LEKIS bedriver ingen produktion i Sverige och har därmed inga direkta utsläpp från sina fastigheter. Miljöpåverkan i form av utsläpp till mark, vatten och luft från LEKIS, kommer från de transporter som levererar och avhämtar gods i form av luftföroreningar som till exempel koldioxid (CO₂), svaveldioxid (SO₂), kväveoxid (NO_x), kolmonoxid (CO), kolväten (HC) och partiklar (PM).

Resursanvändning (vatten, värme och el)

Eftersom vattenanvändningen för LEKIS främst kommer från de vanliga förbrukningskällorna som toalett (spolning och handfat), dricksvattenförsörjning, städning, lunchkök, diskmaskiner och från duschar (omklädningsrum) är det inga större mängder vatten som förbrukas.

LEKIS värmer samtliga lokaler med fjärrvärme som värms utav Skånska Energi AB (huvudkontor i Malmö) och Fjärrvärme Lekum AB i Lekum. Den fjärrvärme som LEKIS använder produceras huvudsakligen av biobränsle (träflis) i centrala fjärrvärmeverk och den transporteras till lokalerna via kulvertnät.

Kontorsverksamhet är en verksamhet som ofta har hög förbrukning av energi på grund av användning av mycket elektronisk och elektrisk utrustning som till exempel datorer, kopieringsmaskiner, belysning och diskmaskiner. På LEKIS har oftast medarbetare på kontoren två datorer; en stationär och en bärbar. Samtliga maskiner står ofta i stand-by läge

där de också förbrukar elektricitet. Andra energislukare kan vara de maskiner som används inom lagerverksamheten som godshissar, truckar (framför allt vid laddning) och elektriska portar. I LEKIS resursanvändning (Tabell 4) kan man se att resursförbrukningen mellan Lager/ kontor 1 och Lager/kontor 2 skiljer sig något. Anledningen beror troligtvis på att lokalerna har olika stor lokalyta (Tabell 4) och att Lager/ kontor 2 har mer personal än Lager/ kontor 1, eftersom lagerverksamheten omfattar hela Skandinavien.

Tabell 4. LEKIS resursanvändning (el, värme och vatten) för verksamhet i Sverige (2012)

	El (kWh)	Värme (MWh)	Vatten (m ³)
Huvudkontor	206390	162	611
Lager/ kontor 1	451085	1229	469
Lager/ kontor 2	690571	1286	671
TOTALT	1 348 046	2677	1751

Kemikalieanvändning

LEKIS har ingen kemikalieförteckning att tillgå över de kemikalier som används. Inte heller SDB (säkerhetsdatablad) finns över använda kemikalier. Det är endast mycket små mängder och ett fåtal olika kemikalier som används i verksamheten och de är främst för behov av underhåll och reparation av truckar och för underhåll av LEKIS fastigheter (Ek, 2012).

Kemiska produkter

I LEKIS sortiment finns ett fåtal produkter som klassas som kemiska produkter. Produkter som har denna klassning är främst knallpulver och poolkemikalier.

I dagsläget saknar företaget rutiner för handhavande och märkning av dessa kemiska produkter samt upprättade SDB. Tillstånd för hantering av farligt gods behövs ej då mängden kemikalier som företaget handhar klassas som *begränsad mängd* enligt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2011).

Knallpulver räknas som ett explosivt ämne och detta kan vara både hälsofarligt och miljöfarligt (Gulle, 2012). Poolkemikalier innehåller ofta oxiderande ämnen och är också hälsofarligt och miljöfarligt (Frick, 2012).

Buller och vibrationer

Det förekommer relativt lite buller kring LEKIS lager och kontorslokaler. Det eventuella buller som uppstår kommer ifrån de transporter som hämtar och lämnar gods vid lagerlokalerna. De fastigheter som det möjligtvis kan upplevas buller kring, ligger samtliga ute på ett industriområde långt ifrån bostäder.

Avfall

LEKIS saknar upprättad avfallsplan som beskriver hur LEKIS ämnar ta hand om sitt avfall eller dokumentation över hur avfallshanteringen sköts, men har samtidigt en relativt väl fungerande avfallshantering både vad det gäller sortering inom lagerverksamheten samt vid kontoren. Jag upplever något sämre källsortering vid huvudkontoret då de har färre antal fraktioner att välja mellan och att mycket av avfallet går som brännbart. Stor mängd avfall kan tyda på ineffektiva produktionsmetoder och kvalitetsproblem enligt Brorson och Almgren (2009). Största mängden avfall som uppkommer från den svenska verksamhetens kontor är hushållssopor (definition i Miljöbalken 15 kap 2 §) dvs. avfall som till exempel brännbart, organiskt, blandpapp/kartong etc. För lager/kontor 1 och lager/ kontor 2 saknas uppgifter om hushållsavfall (företaget hyr fastigheterna och abonnemang för omhändertagande av hushållsavfall ingår i hyran), (Tabell 5).

Från lagerverksamheten uppstår större volymer avfall och av en annan karaktär. Den största mängden avfall som uppkommer är förpackningsmaterial som trä (främst obehandlat), plast och wellpapp. Eftersom ett testlabb finns på lager/ kontor 2 är mängden elektronikskrot avsevärt större från denna fastighet.

LEKIS verksamhet berörs av Producentansvaret som beskrivs i Miljöbalken 15 kap 6 § som en ”skyldighet för producenter att se till att avfall samlas in, transporteras bort, återvinns, återanvänds eller bortskaffas på ett sätt som kan krävas för en hälso- och miljömässigt godtagbar avfallshantering”.

LEKIS har producentansvar för följande produkter:

- Förpackningar; plast och papper
- Batterier
- Elektroniska och elektriska produkter

Tabell 5. Avfall i kg för de olika fastigheterna (2011).

Typ av avfall	Huvudkontor (avfallsmängd i kg)	Lager/ kontor 1 (avfallsmängd i kg)	Lager/ kontor 2 (avfallsmängd i kg)
”Al-Raff” (skrot)	0	200	930
Bilbatterier	0	10	10
Elektronikskrot	0	25	2925
Lysrör	Uppgift saknas	Uppgift saknas	1200 st
Wellpapp	490	2765	15075
Blandpapper/kartong	3276	150	1040
Bobiner	0	0	400
Deponi	0	530	2950
Trä (obehandlat/ behandlat)	0	4610	10020
Brännbart (inkl. sekretess)	Uppgift saknas	11720	21345
Blandskrot	0	5218	1945
Plastförpackningar hårda	110	Uppgift saknas	Uppgift saknas
Plastförpackningar mjuka	0	Uppgift saknas	1770
Färgat glas	685	Uppgift saknas	Uppgift saknas
Ofärgat glas	670	Uppgift saknas	Uppgift saknas
Metallförpackningar	285	Uppgift saknas	Uppgift saknas
TOTALT	5 516	25 228	58 410

Produkter

Ur LEKIS sortiment har jag valt att analysera hur miljöpåverkan ser ut för fyra stycken produkter som är typiska för företaget: ett ellokset (Tabell 6), en laptop (Tabell 7), en docka (Tabell 8) och en barnvagn (Tabell 9). De tre första produkterna är leksaker och avsedda att användas av barn och den fjärde typprodukten är en barnvagn som är avsedd för barn att åka i.

Ur informationen från typprodukternas tillhörande dokument; BOS, BOM eller PTFD kan man utläsa vilken typ material som använts för framställning av produkten och det material som används mest i leksaker är plast av olika slag. I barnvagnen är det främst aluminium men även lite stål i mindre detaljer samt tyg till sitt- och liggdelen.

I dag råder viss osäkerhet kring hur vida produkter uppfyller aktuell lagstiftning trots att LEKIS låter utföra gedigna tester av produkterna. Företaget har haft leksaker som har fallerat i diverse tester, trots att produkterna har godkända certifikat som kommer från tillverkarna och de testinstitut som testat dem.

Tabell 6. *Typprodukt Ellokset: ingående material och dess miljöpåverkan (uppgifter från produkten BOS, 2012)*

Material	Miljö- och hälsopåverkan
Plast	<p>Polypropen (PP) Polyeten (PE)</p> <p>Tillverkas vanligtvis av råolja som är en icke förnyelsebar råvara och är således en ändlig resurs.</p> <p>Additiv i plaster som t.ex. ftalater, flamskyddsmedel och färgämnen kan vara klassade som reproduktionsstörande och de kan ge leverskador, vara starkt allergiframkallande, ge hormonstörande effekter samt hämma fortplantningsförmågan (Kemikalieinspektionen, 2011).</p>
Trä	<p>Bok (<i>Fagus sylvatica</i>)</p> <p>Avverkning/hantering kräver stora maskiner som ofta drivs av diesel (fossilt bränsle och restbränslen).</p> <p>Skeppning från Europa med båt till tillverkningsland; drivmedel tjockolja, som är ett fossilt bränsle.</p>
Metall	<p>Nickel (Ni) Järn (Fe) Bly (Pb) Kadmium (Cd) Koppar (Cr) Krom (Cr) Aluminium (Al) Tenn (Sn)</p> <p>Brytningsprocessen kräver resurser som t.ex. maskiner som ofta drivs av fossila bränslen.</p> <p>Nickel kan ge lungskador, kontaktallergier, allergiskt kontakteksem och vara cancerframkallande (Naturvårdverket, 2009).</p> <p>Elektronik innehåller kemikalier och tungmetaller som kan förorena miljön genom produktion, användning och skrotning.</p> <p>Kretskortet kan innehålla flera olika metaller så som; koppar (Cu), aluminium (Al), järn (Fe), nickel (Ni), tenn (Sn), krom (Cr) och bly (Pb). Höljen och kablar kan innehålla PVC, ftalater och bromerande flamskyddsmedel. Hälsoeffekter finns för människor under hela brukstiden men främst effekt på människa och miljö uppkommer när produkten blir avfall och ska förstöras (Greenpeace, 2011).</p> <p>Bly kan ge skador på nervsystemet, hämma hjärnans utveckling hos barn och foster, ge fördröjd utveckling, nedsatt intellekt, beteendestörningar, hämrad blodbildning, nedsatt hörsel, njurpåverkan och minskad skelettillväxt hos barn.</p> <p>Kadmium är en metall som är cancerframkallande, kan ge njurskador samt benskörhet. Metallen är dessutom mycket skadlig för mikroorganismer och vattenlevande arter (Karolinska institutet, 2009).</p> <p>Koppar är mycket giftigt för mikroorganismer och för människor. Exponeringer ger skador på ögon, näsa, lungor, lever och på matsmältningssystemet.</p> <p>Krom är mycket miljögiftigt och uppvisar långtidseffekter och är allergiframkallande. Metallen är även cancerogen, mutagen och reproduktionsstörande.</p>

Tabell 7. Typprodukt laptop: ingående material och deras miljöpåverkan (uppgifter från produkten BOM, 2012)

Material	Miljö- och hälsopåverkan
Plast	Acrylonitrile Butadiene Styrene (ABS) Ethylene Vinyl Acetate Copolymer (EVA) Polyethylene Terephthalate (PET) Polyvinyl Chloride (PVC)
Metall	Nickel (Ni) Järn (Fe) Bly (Pb) Kadmium (Cd) Koppar (Cr) Krom (Cr)
	<p>Tillverkas vanligtvis av råolja som är en icke förnyelsebar råvara och är således en ändlig resurs.</p> <p>Additiv i plaster som t.ex. ftalater, flamskyddsmedel och färgämnen kan vara klassade som reproduktionsstörande och de kan ge leverskador, vara starkt allergiframkallande, ge hormonstörande effekter samt hämma fortplantningsförmågan (Kemikalieinspektionen, 2011).</p> <p>Brytningsprocessen kräver resurser som t.ex. maskiner som ofta drivs av fossila bränslen.</p> <p>Nickel kan ge lungskador, kontaktallergier, allergiskt kontakteksem och vara cancerframkallande (Naturvårdverket, 2009).</p> <p>Elektronik innehåller kemikalier och tungmetaller som kan förorena miljön genom produktion, användning och skrotning. Kretskortet kan innehålla flera olika metaller så som koppar (Cu), aluminium (Al), järn (Fe), nickel (Ni), tenn (Sn), krom (Cr) och bly (Pb). Höljen och kablar kan innehålla PVC, ftalater och bromerande flamskyddsmedel.</p> <p>Hälsoeffekter finns för människor under hela brukstiden men främst effekt på människa och miljö uppkommer när produkten blir avfall och ska förstöras (Greenpeace, 2011).</p> <p>Bly kan ge skador på nervsystemet, hämma hjärnans utveckling hos barn och foster, ge fördröjd utveckling, nedsatt intellekt, beteendestörningar, hämrad blodbildning, nedsatt hörsel, njurpåverkan och minskad skelettillväxt hos barn.</p> <p>Kadmium är en metall som är cancerframkallande, kan ge njurskador samt benskörhet. Metallen är dessutom mycket skadlig för mikroorganismer och vattenlevande arter (Karolinska institutet, 2009).</p> <p>Koppar är mycket giftigt för mikroorganismer och för människor. Exponering ge skador på ögon, näsa, lungor, lever och på matsmältningssystemet.</p> <p>Krom är mycket miljögiftigt och uppvisar långtidseffekter och är allergiframkallande. Metallen är även cancerogen, mutagen och reproduktionsstörande.</p>

Tabell 8. Typprodukt Docka: ingående material och deras miljöpåverkan (uppgifter från produkten PTDF, 2012)

Material	Miljö- och hälsopåverkan
Plast	<p>Polyvinyl Chloride (PVC) Tillverkas vanligtvis av råolja som är en icke förnyelsebar råvara och är således en ändlig resurs.</p> <p>Poly Styrene Additiv i plaster som t.ex. ftalater, flamskyddsmedel och färgämnen kan vara klassade som reproduktionsstörande och de kan ge leverskador, vara starkt allergiframkallande, ge hormonstörande effekter samt hämma fortplantningsförmågan (Kemikalieinspektionen, 2011).</p> <p>Acrylonitrile (SAN)</p> <p>Polyoxymethylene (POM)</p> <p>Ethylene Vinyl Acetate Copolymer (EVA)</p> <p>Polypropylene (PP)</p> <p>Acrylonitrile Butadiene Styrene (ABS)</p> <p>Polyamide (PA)</p> <p>Polyethylene Terephthalate (PET), Low-density</p>
Textil	Processer som innefattar framtagning av textil (t.ex. bomullsodling/förädling), färgning, impregnering etc. är samtliga processer som kan påverka både miljö och hälsa kraftigt genom t.ex. utsläpp av kemikalier.

Tabell 9. Typprodukt Barnvagn: ingående material och deras miljöpåverkan (Fabric test requirement, 2010), (Rafstedt, 2012)

Material	Miljö- och hälsopåverkan
Textil	Processer som innefattar framtagning av textil (t.ex. bomullsodling/förädling), färgning, impregnering etc. är samtliga processer som kan påverka både miljö och hälsa kraftigt genom t.ex. utsläpp av kemikalier.
Metall	<p>Aluminium (Al) Brytningsprocessen kräver resurser som t.ex. maskiner som ofta drivs av fossila bränslen.</p> <p>Krom (Cr) Bearbetning av råvara samt behandling av färdigprocessad produkt som t.ex. lackning och kromning är processer som kan påverka både miljö och hälsa kraftigt negativt om inte kontroll av bl.a. metoder/kemikalier sker. Vid framställningen av aluminium krävs stora mängder energi. De flesta kromföreningarna klassas som CMR, det vill säga att de är cancerogena, mutagena och reproduktionsstörande (Naturvårdsverket, 2010).</p>
Plast	<p>Tillverkas vanligtvis av råolja som är en icke förnyelsebar råvara och är således en ändlig resurs.</p> <p>Additiv i plaster som t.ex. ftalater, flamskyddsmedel och färgämnen kan vara klassade som reproduktionsstörande och de kan ge leverskador, vara starkt allergiframkallande, ge hormonstörande effekter samt hämma fortplantningsförmågan (Kemikalieinspektionen, 2011).</p>

Transporter

Transporter av gods sker i första hand inom Sveriges gränser med lastbil. För transport av gods från Asien används främst sjöfrakt, det vill säga med godsfärja. En liten del av godset fraktas vid mycket brådskade fall med flyg. Uppskattningsvis fraktas ca 98 % av godset med färja och resterande 2 % med flyg (Kjellsson, 2012), (Tabell 10).

Tabell 10. Fraktsätt, tonkilometer, fraktvikt och antal sändningar för LEKIS (importerat) gods 2011 (DVS, 2011)

Fraktsätt	Tonkilometer	Fraktvikt (ton)	Antal sändningar
Lastbil	5 310 028	28 814	26 714
Färja	Upg. saknas	Upg. saknas	Upg. saknas
Flyg	Upg. saknas	Upg. saknas	Upg. saknas

LEKIS använder sig främst av DVS Road AB och DSV Air and Sea AB som transportör och transportföretaget har under 2011 beräknat emissioner från lastbil och färja enligt tabell 11.

Tabell 11. Utsläpp gram per tonkilometer för LEKIS fraktade gods under 2011 (DVS, 2011)

	CO ₂	SO	NO _x	CO	HC	PM
Fraktsätt	koldioxid	svaveldioxid	kväveoxid	kolmonoxid	kolväten	partiklar
Lastbil	45	0,00023	0,2	0,03	0,025	0,0045
Färja	108	0,82	2,79	0,28	0,1	0,32

LEKIS transporterar även träråvara till Asien för tillverkning av företagets egna träprodukter. Till träprodukterna används träslaget bok, ett material som har hög hållbarhet och inte flisar sig så lätt som många andra trämaterial gör.

Valet att transportera råvara till Kina är främst för att liknande råvara inte går att få tag i Asien och den rätta kvaliteten anses mycket viktig för LEKIS (Kullberg, 2012).

Den träråvara som skeppas för att användas i tillverkningen av företagets egna produkter, kommer från olika hamnar i Europa och exporteras till Funtien som är en hamn i Kina. LEKIS gjorde för några år sedan en uppskattning för mängden exporterad trävara till ca 3500 m³ totalt på ett år enligt Kullberg (2012).

LEKIS ställer inte i dagsläget några miljökrav på sina transportörer.

5.1.2 Indirekta miljöaspekter

Inköp och upphandling

LEKIS ställer idag inga ytterligare miljökrav utöver de krav som aktuell lagstiftning eller branschorganisation ställer. Företaget har idag inga riktlinjer, rutiner eller policys vad det gäller inköp eller upphandling.

Design av produkter och förpackningar

Vid design och framtagning av nya LEKIS produkter är endast designern/konstruktören som är inblandade i processen. I dagläget tas ingen direkt hänsyn till hur produkten påverkar miljön. De förpackningar som LEKIS produkter levereras i är reglerat i förpackningsdirektivet 2004/12/EG som bland annat innebär krav på att materialets sammansättning och att det kan återvinnas till minst 60 %.

Förpackningsdirektivet

Förpackningsdirektivet 2004/12/EG är ett EU-direktiv som har som huvudsyfte att förebygga och minska förpackningars påverkan på miljön. Direktivet innehåller målnivåer och ställer därför bland annat krav på att minst 60 % av förpackningsmaterialet kan återvinnas och minst 55 % av förpackningsmaterialet materialutnyttjas. Förpackningsdirektivet fastställer även vissa krav på förpackningars sammansättning och på möjligheterna till att återanvända och återvinna förpackningar (Naturvårdsverket, 2012 b).

Miljö, kvalitet och CSR i strategiska beslutsprocesser

LEKIS tog i maj 2012 beslut om att organisationen skulle införa ett modernt ledningssystem i enlighet med ISO 9001 och ISO 14001 och som skulle omfatta miljö och kvalitet. Beslut fattades även att företaget skulle börja arbeta aktivt med CSR-frågor. Genom det nybildade CSR-rådet har det pågått undersökningar och framtagning av riktlinjer som nu är presenterade och beslutade inom LEKIS ledningsgrupp.

Utbildning och kunskap

Senast genomförda miljöutbildning hölls i mars 2012 utav Future Competence AB som är en konsultfirma som säljer sina tjänster inom miljöområdet. Miljöutbildningen var relativt generell och behandlade ämnen som: inledning till miljölagstiftningen, kemiska ämnen och blandningar, kemiska ämnen i varor och kemikalierelaterade arbetsmiljöfrågor. Kallade till mötet var samtliga chefer inom bolaget.

LEKIS har inga rutiner för hur man ska utbilda sin egen personal inom miljöfrågor som berör företaget.

Information

På LEKIS hemsida visar man upp företagets miljöambitioner genom sin miljöpolicy (Bilaga 4). Hemsidan är dock inte uppdaterad med den senaste beslutade miljöpolicyen. För övriga miljöfrågor hänvisas man att prata med företagets miljöansvarige som är Göran Kullberg.

Lagar och andra krav

LEKIS har i dagsläget inga aktuella laglistor över de miljölagar och andra krav som gäller i Sverige och i de länder man har verksamhet i (Ungern och Kina).

5.2 Miljöpåverkan hos LEKIS leverantörer

Genom web-enkäten som skickades ut till LEKIS leverantörer, (se detaljer i 5.2.1- 5.2.20), identifierades följande direkta och indirekta miljöaspekter från LEKIS verksamhet utomlands:

Direkta miljöaspekter:

- Verksamhet
- Utsläpp
- Avfall
- Transporter

Indirekta miljöaspekter:

- Certifiering
- Rutiner
- Organisation
- Lagar och andra krav

5.2.1 Svarefrekvens och tillverkningsprocent

Web-enkäten skickades ut till 177 stycken leverantörer. Av dessa 177 leverantörer svarade 89 stycken (n=89). Detta ger en svarsfrekvens på drygt 50 %.

På frågan hur stor del av företagets totala produktion som var för LEKIS räkning svarade majoriteten av leverantörerna att de hade en produktion på cirka 1-9 % av sin totala produktion till LEKIS. Inom gruppen 1-9 % angav merparten av leverantörerna dessutom att de hade mindre än 2 % av sin totala produktion till LEKIS. De leverantörer som angav 0 % produktion åt LEKIS väntade antingen på sin första beställning eller på kommande beställning från LEKIS.

Tabell 12. Uppskattad tillverkning åt LEKIS av företagets totala produktion, n=81

Tillverkning i procent	Antal leverantörer
0 %	6
1-9 %	64
10-20 %	6
30-40%	4
50-60 %	0
70-80 %	0
90-100 %	1

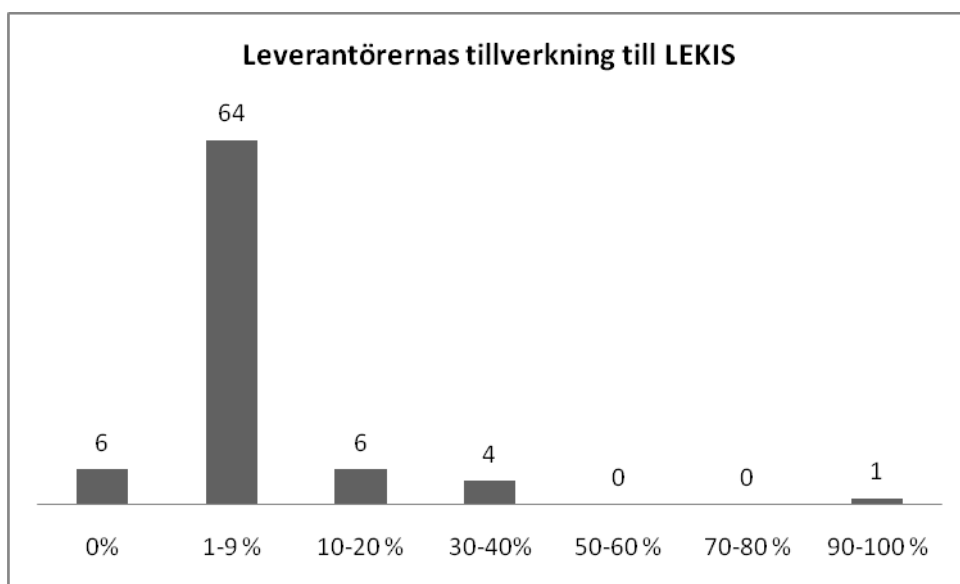

Fig. 4. Hur stor är uppskattningsvis företagets totala produktion för LEKIS (specificera i %)? (Fråga 40), n=81.

5.2.2 Typ av verksamhet som bedrivs

Fördelning av typer av verksamhet som leverantörerna uppgett (Tabell 13 och Fig. 5):

Tabell 13. Typ av verksamhet (i %) som bedrivs hos leverantörerna, n=88

Typ av verksamhet	Antal (%)
Krom plätering	6
Zink plätering	4
Metall bearbetning	20
Plast bearbetning	63
Målning	33
Tyg bearbetning	20
Lödning elektriska/elektroniska komponenter	11
Annat	42

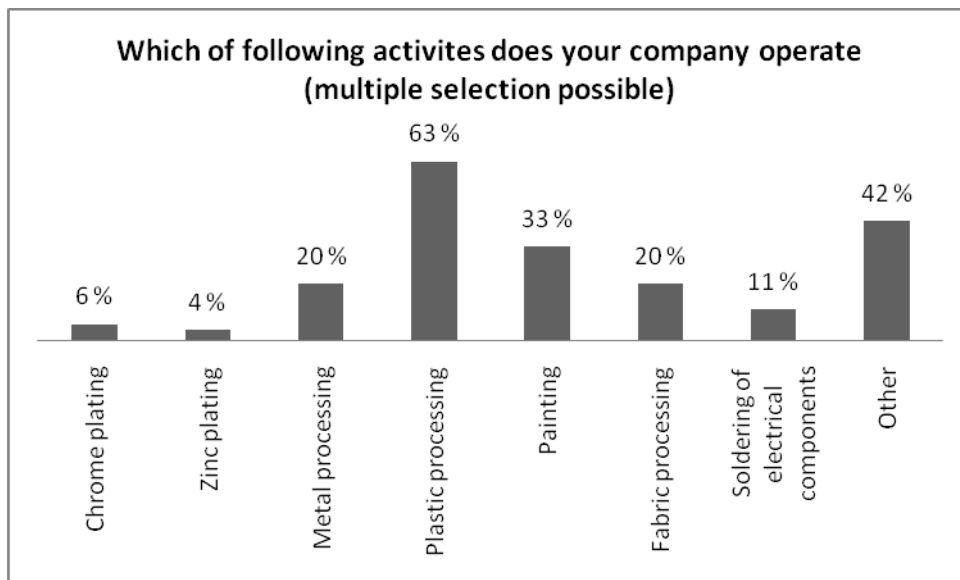

Fig. 5. Vilken av följande aktiviteter bedrivs på ert företag? (Fråga 7), n= 88.

5.2.3 Certifiering av verksamheten

Av de leverantörer som har svarat på frågan angående certifiering (n=86) svarar de enligt Figur 4 och tabell 13. Vanligast var certifiering enligt ISO 9001 (58 %), därefter Annat (36 %) och 26 % svarade att de inte hade någon certifiering (Tabell 14 och Fig. 6).

Tabell 14. Certifiering hos leverantörerna, n=86

Typ av certifiering	Antal (%)
ISO 14001	5
EMAS	0
ISO 9001	58
OEKO-TEX	2
Bluesign	1
Annat	36
Inget av ovanstående alternativ	26

5.2.3 Rutiner för miljöarbete

Av de tillfrågade leverantörerna uppger 69 % att de har någon form av rutiner för sitt miljöarbete och 31 % anger att de inte har några rutiner för sitt miljöarbete (Fig. 7).

Fig. 6. Har ert företag rutiner kring ert miljöarbete? (Fråga 11), n =85.

5.2.4 Certifiering av verksamheten

Av de leverantörer som har svarat på frågan angående certifiering (n=86) svarar de enligt Figur 4 och tabell 13. Vanligast var certifiering enligt ISO 9001 (58 %), därefter Annat (36 %) och 26 % svarade att de inte hade någon certifiering (Tabell 14 och Fig. 6).

Tabell 14. Certifiering hos leverantörerna, n=86

Typ av certifiering	Antal (%)
ISO 14001	5
EMAS	0
ISO 9001	58
OEKO-TEX	2
Bluesign	1
Annat	36
Inget av ovanstående alternativ	26

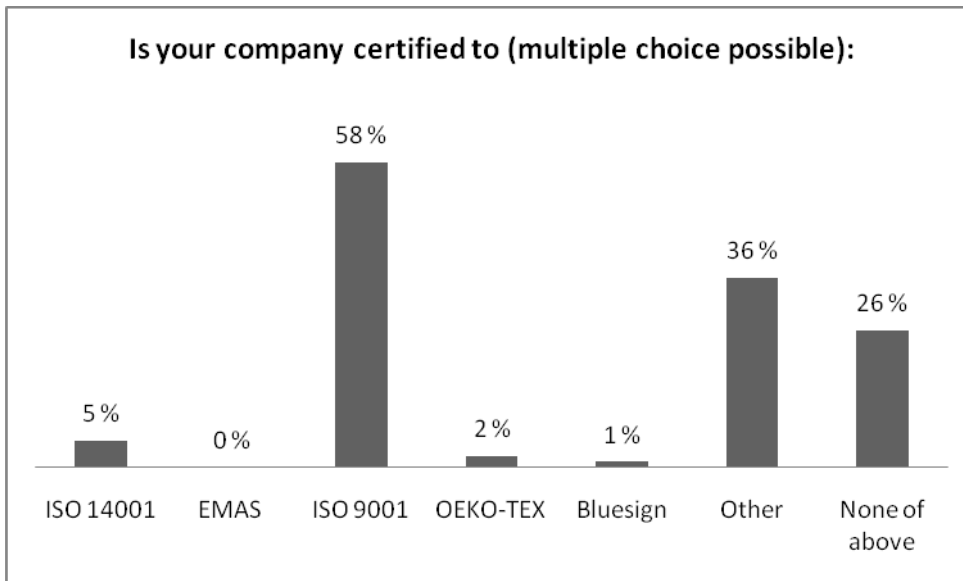

Fig. 7. Är ert företag certifierat enligt följande...? (Fråga 9), n=86.

5.2.5 Intern miljöavdelning på företaget

Leverantörerna har svarat att 34 % har en intern miljöavdelning medan 66 % har svarat att de inte har någon intern miljöavdelning (Fig. 8).

Fig. 8. Har ert företag någon miljöavdelning? (Fråga 12), n =86.

5.2.6 Miljöansvarig på företaget

På frågan om leverantörerna har en utsedd miljöansvarig har 65 % uppgett att de har en utsedd som är ansvarig för miljö medan 35 % svarade att de inte har något utsedd miljöansvarig (Fig. 9).

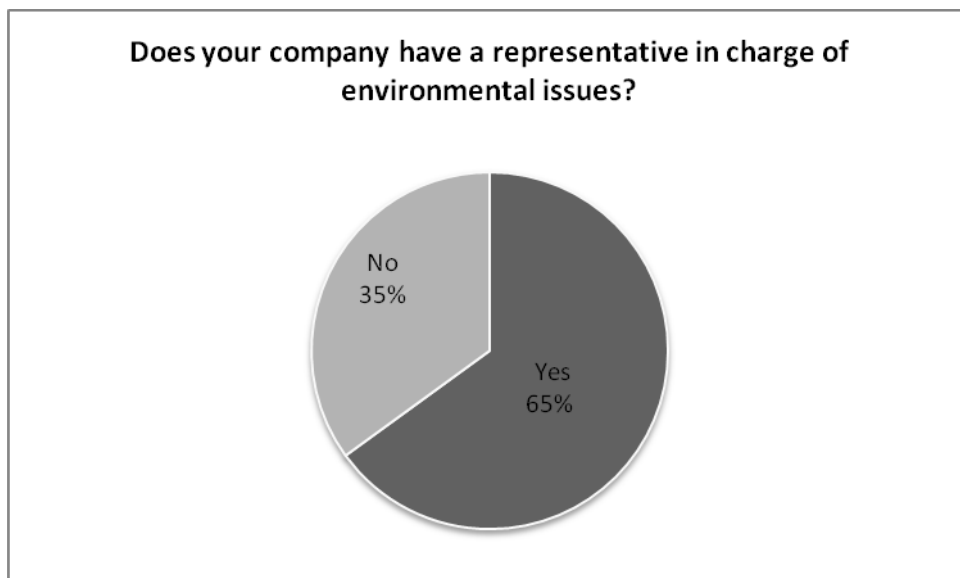

Fig. 9. Finns det någon utsedd miljöansvarig på ert företag? (Fråga 14), n=85.

5.2.7 Dokumentation av miljölagar som berör företaget

På frågan om leverantörerna har någon dokumentation över de miljölagar som företaget lyder under svarade 66 % att de hade det och 34 % att de inte hade någon sådan dokumentation (Fig. 10).

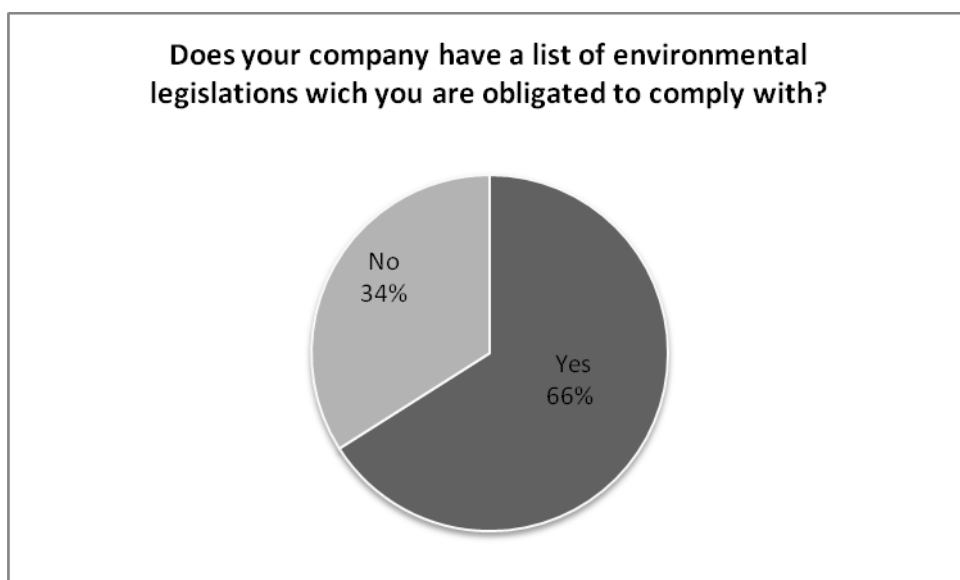

Fig. 10. Har ert företag någon dokumentation över de miljölagar som ni är skyldiga att följa? (Fråga 16), n=85.

5.2.8 Utsläpp från verksamheten

Av de inkommande svar vad det gäller utsläpp från verksamheten uppger leverantörerna att de bedömer att företaget genererat utsläpp till (Tabell 15 och Fig. 11):

Tabell 15. Utsläpp från verksamheten, n=88

Typ av utsläpp	Antal (%)
Luft	30
Vatten	25
Mark	6
Inget av ovanstående alternativ	65

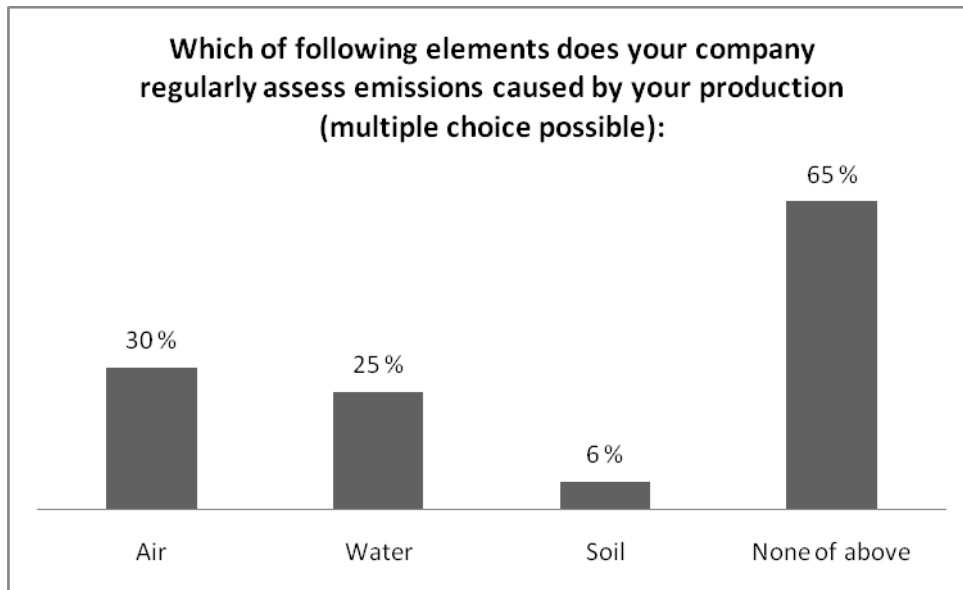

Fig. 11. Vilket av följande bedömer ni att er verksamhet genererar utsläpp till? (Fråga 18), n=88.

5.2.9 EU-lagstiftning som är aktuell för verksamheten

På frågan vilken typ av EU-lagstiftning som berör leverantörerna har de svarat följande (Tabell 16 och Fig. 12):

Tabell 16. Aktuell EU-lagstiftning, n=84

Aktuell lagstiftning	Antal (%)
REACH	94
RoHS	75
WEEE	50
Förpackningsdirektivet	69

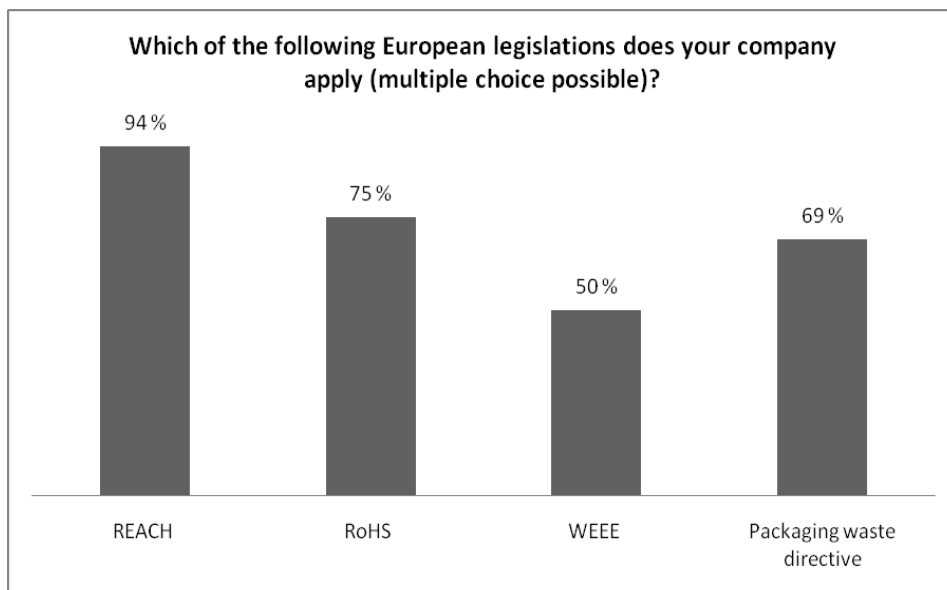

Fig. 12. Vilken av följande EU-lagstiftning är aktuell för ert företag? (Fråga 20) n=84.

5.2.10 Undersökning av mark och grundvatten kring fastigheten

Leverantörerna har angett att 17 % har låtit utföra någon typ av undersökning av mark och vatten kring verksamheten medan 83 % anger att de inte gjort någon form av undersökning (Fig. 13).

Fig. 13. Har ert företag låtit utföra någon typ av undersökning av mark och grundvatten kring era lokaler? (Fråga 21,) n=87.

5.2.11 Reningsutrustning

På frågan vilken typ av reningsutrustning som används för verksamheten har 25 % angett att det har reningsutrustning för luft, 29 % har reningsutrustning för vatten, 4 % har någon annan typ av reningsutrustning och 60 % anger att det inte har någon form av reningsutrustning alls (Tabell 17 och Fig. 14).

Tabell 17. *Reningsutrustning, n=83*

Typ av reningsutrustning	Antal (%)
Luft	25
Vatten	29
Annat	4
Inget av ovanstående alternativ	60

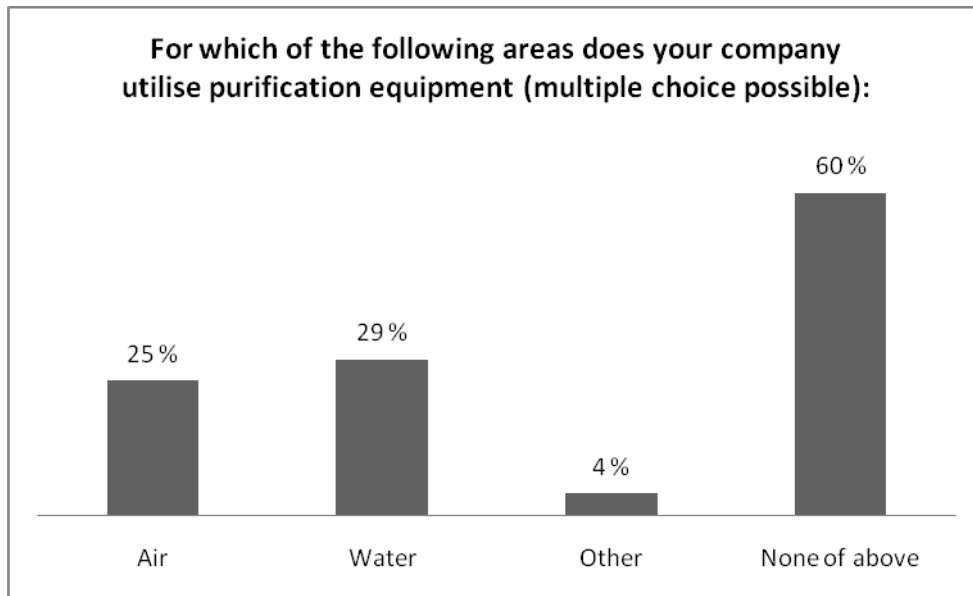

Fig. 14. För vilket av följande områden använder ert företag reningsutrustning? (Fråga 23), n=83.

5.2.12 Avfall från verksamheten

Av de inkommande svaren angående vilken typ av avfall som uppkommer från verksamheten har en tredjedel svarat att de har farligt avfall från sin verksamhet och en tredjedel har svarat att de har deponi från verksamheten. Lite mer än 20 % anger att de har komposterbart avfall och över 40 % anger att de har annan typ av avfall (Tabell 18 och Fig. 15).

Tabell 18. *Avfall från verksamheten, n=74*

Typ av avfall	Antal (%)
Farligt avfall	34
Komposterbart avfall	22
Deponi	34
Annat	43

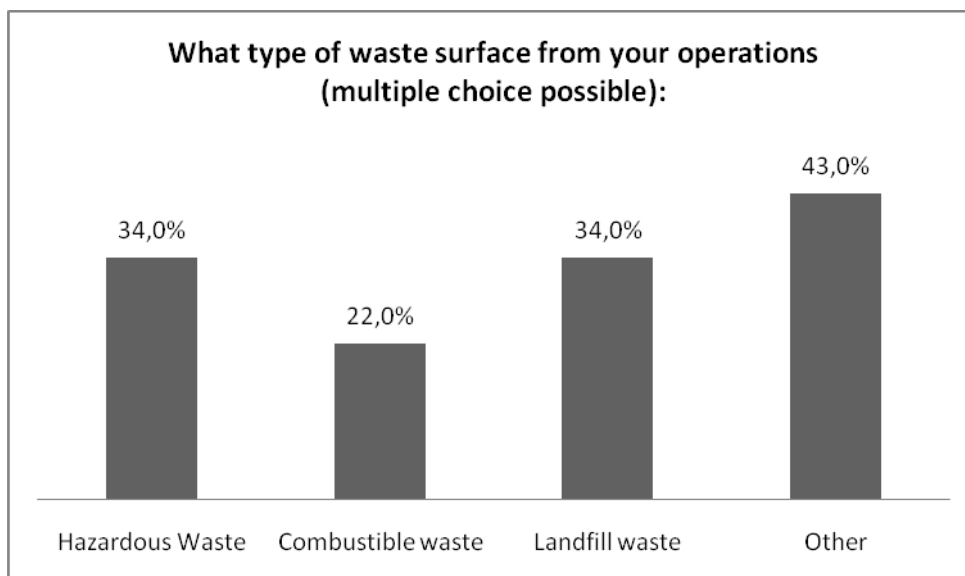

Fig. 15. Vilken typ av avfall uppkommer från er verksamhet? (Fråga 25), n=74.

5.2.13 Dokumentation av avfall

På frågan vilken typ av dokumentation som finns av verksamhetens avfall svarar drygt hälften (av de 66 som svarade) att det fanns dokumentation för avfallsmängder och mängder återvunnet avfall. (Tabell 19 och Fig. 16):

Tabell 19. Dokumentation av avfall, n=66

Typ av dokumentation	Antal (%)
Avfallsmängd	53
Avfallsfraktioner	23
Mängd återvunnet avfall	50
Kemikalier - avfall	35

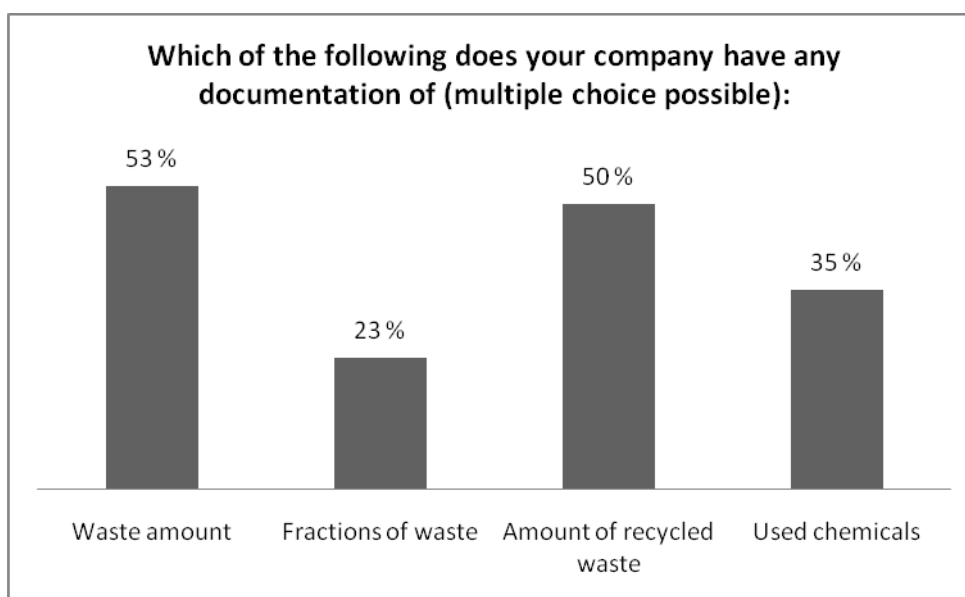

Fig. 16. Vilket av följande finns det dokumentation av på ert företag? (Fråga 26), n=66.

5.2.14 Ämnen/produkter som lagras

Av de inkommande svaren av vilken typ av ämnen/ produkter som verksamheten har lager för var det vanligaste svaret kemikalier (Tabell 20 och Fig. 17).

Tabell 20. Ämnen och produkter som lagras, n=83

Typ av ämnen och produkter som lagras	Antal (%)
Kemikalier	58
Lösningsmedel	24
Bränsle	30
Inget av ovanstående alternativ	39

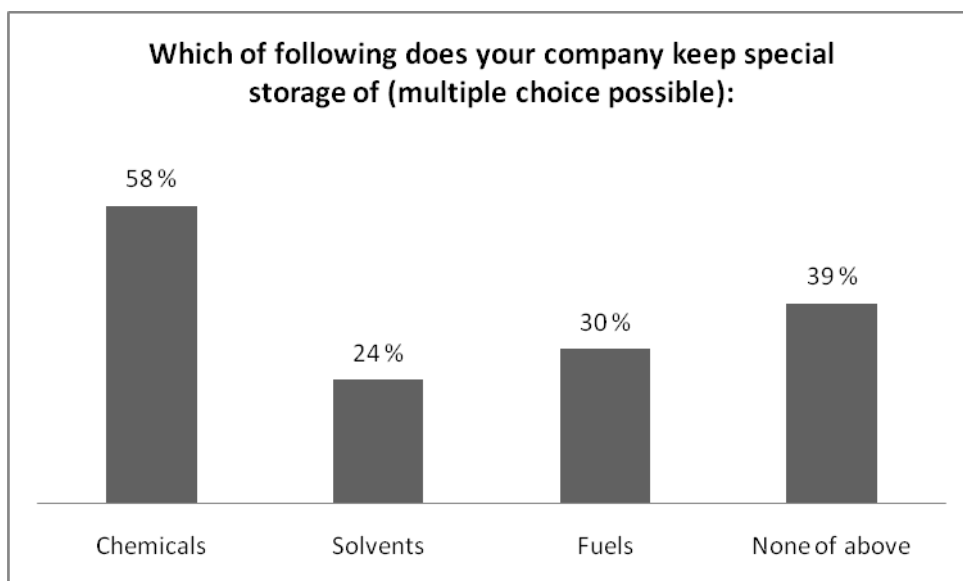

Fig. 17. Vilket av följande lagras för er verksamhet? (Fråga 27), n=83.

5.2.15 LCA (livscykelanalys) för produkter

Leverantörer som har svarat har angett att 26 % använder sig utav LCA som en del av produktutvecklingen medan 74 % anger att de inte använder sig utav LCA (Fig. 18).

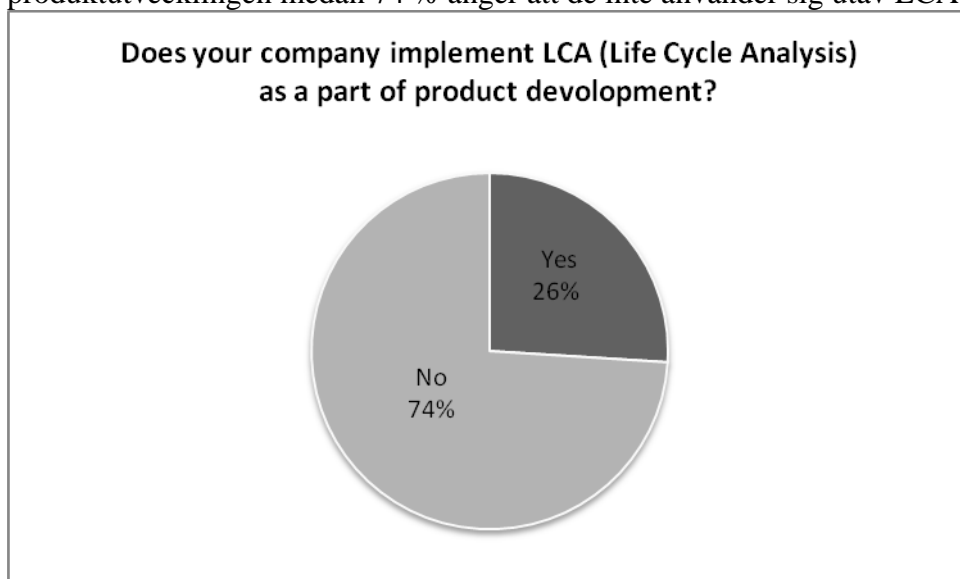

Fig. 18. Har ert företag implementerat LCA (livscykelanalys) som en del av er produktutveckling? (Fråga 28), n=84.

5.2.16 Förpackningsmaterial

På frågan vad leverantörerna använder för typ av förpackningsmaterial för sina produkter svarade de (Tabell 21 och Fig. 19):

Tabell 21. Förpackningsmaterial, n=87

Typ av förpackningsmaterial	Antal (%)
Plast	76
Papper	92
Metall	18
Annat	10

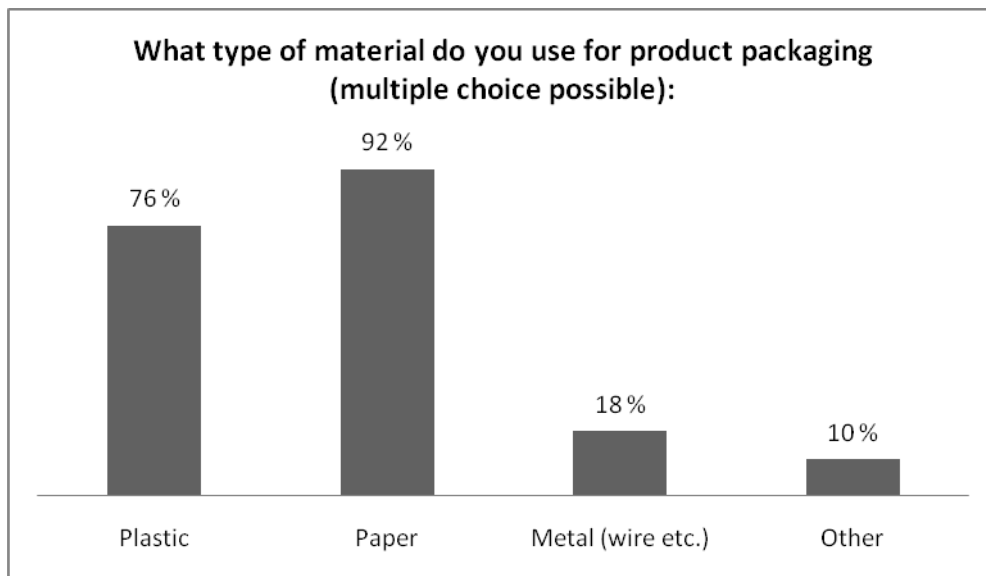

Fig. 19. Vilken typ av material använder ni som förpackningsmaterial? (Fråga 29), n=87.

5.2.17 Transport av produkter

Inkommande svar på hur produkterna transporteras vidare från tillverkning vidare ut till kund svarade leverantörerna (Tabell 22 och Fig. 20):

Tabell 22. Transport av produkter, n=84

Typ av transport	Antal (%)
Bil	68
Båt	74
Flyg	12
Annat	7

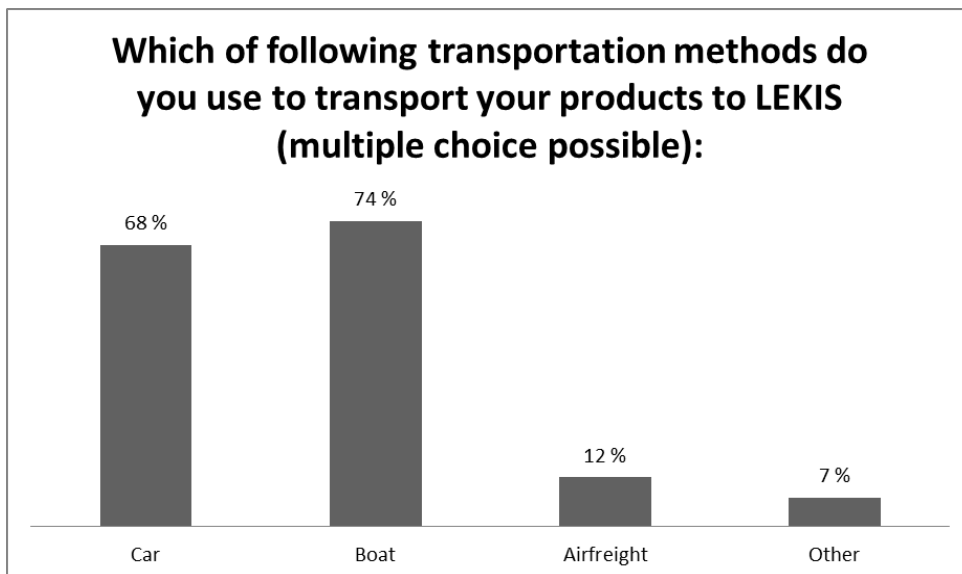

Fig. 20. Vilken/ vilka av följande transportmetoder använder ni för att transportera era produkter till LEKIS? (Fråga 30), n=84.

5.2.18 Produktionstillstånd

Produktionstillstånd innebär att leverantörerna har ett skriftligt intyg och godkännande från aktuella myndigheter för att få bedriva sin verksamhet. Tillståndet inkluderar till viss del kontroll av el- och vattenförbrukning, utsläpp till vatten, utsläpp till luft, buller till omgivningen, avfall/material sortering (krävs att de anlitar licensierat transportföretag för avfall) (Axelsson, 2012).

Av inkommande svar ser man att 68 % av leverantörerna har ett produktionstillstånd för sin verksamhet medan 32 % av leverantörerna inte har något (Fig. 21).

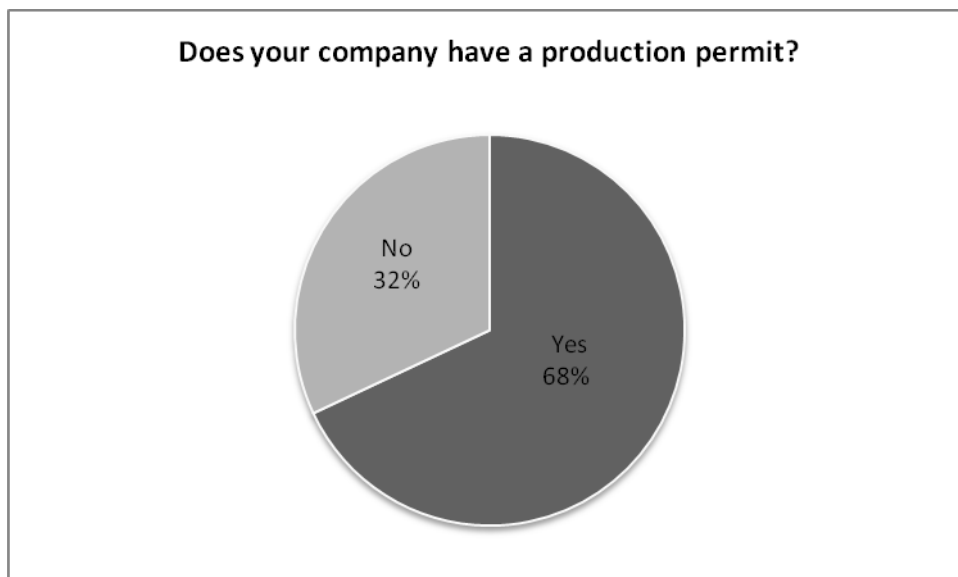

Fig. 21. Har er verksamhet något produktionstillstånd? (Fråga 34), n=84.

5.2.19 Företagets mest betydande miljöaspekter

Förfrågan om verksamhetens mest betydande miljöaspekter var en fråga som krävde beskrivande svar. Nästan 20 % angav att de inte hade något utsläpp från sin verksamhet och närmare 7 % hade inte någon information tillgänglig (Tabell 23 och Fig. 22).

Tabell 23. Företagets mest betydande miljöaspekter, n=88

Betydande miljöaspekt	Antal (%)
Utsläpp	34
Buller	9
Avfall	26
Transport	5
Resursförbrukning	15
Damm	1
Kemikalieanvändning	3
Inga utsläpp	20
Ej tillgängligt	7

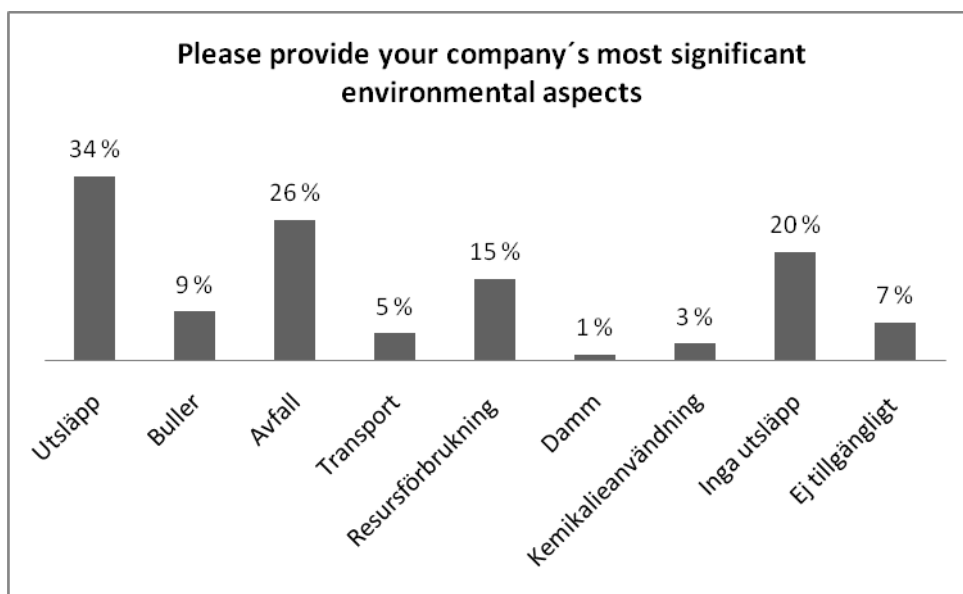

Fig. 22. Vilka är företagets mest betydande miljöaspekter? (Fråga 37), n=88.

5.2.20 Rutiner för oförutsedda händelser som kan påverka miljön

Leverantörerna har svarat att 18 % har rutiner för eventuella miljöskador, 29 % har rutiner för eventuella utsläpp som kan påverka miljön, 11 % anger att de har rutiner för företaget vid eventuell allvarlig miljöpåverkan från verksamheten och 66 % uppger att det inte har någon form av rutiner kring oförutsedda händelser som kan påverka miljön (Tabell 24 och Fig. 23).

Tabell 24. Rutiner för oförutsedda händelser, n=84

Typ av rutin	Antal (%)
Miljöskada	18
Miljöutsläpp	29
Allvarliga miljökonsekvenser	11
Inget av ovanstående alternativ	66

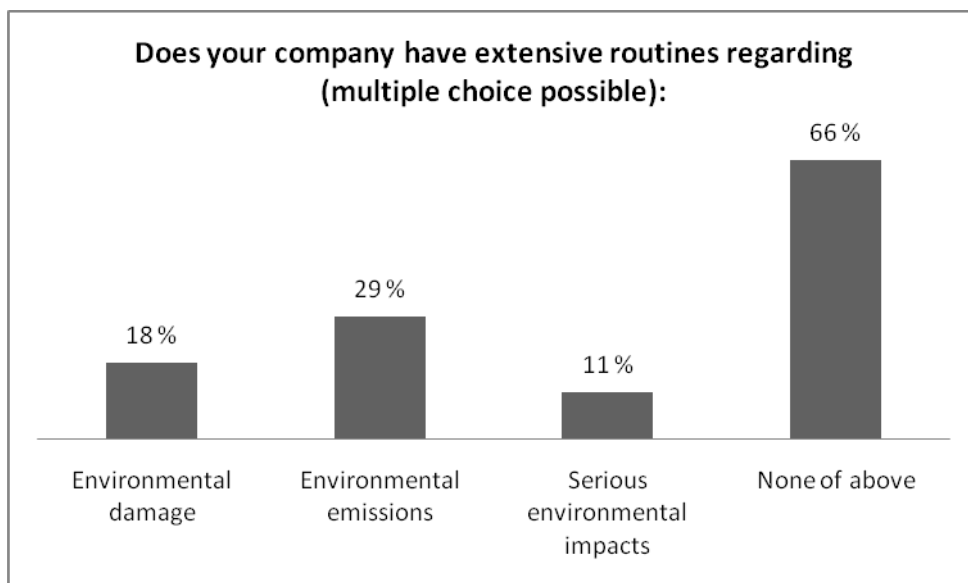

Fig. 23. Har ert företag rutiner avseende något av följande...? (Fråga 38), n=84.

5.3 Värdering av LEKIS miljöaspekter

5.3.1 Värdering av miljöaspekter för LEKIS verksamhet i Sverige

Av de direkta miljöaspekterna kan man se att fem av nio har bedömts som betydande, det vill säga de har en total summa på 10 poäng eller mer. Av dessa fem som har bedömts som betydande har två bedömts med hög prioritet och tre med lägre prioritet, s.k. ”av intresse”. Av de indirekta miljöaspekterna har fyra av sex bedömts som betydande, varav samtliga med hög prioritet. Högst totalsumma har *Inköp och upphandling* samt *Lagar och andra krav* tilldelats, se Tabell 25.

Tabell 25. Värderingsmodell för LEKIS miljöaspekter för verksamheten i Sverige

Direkta miljöaspekter	Omfattning	Allvarlighet	Påverkbarhet	Summa
Lokalisering	2	2	3	7
Utsläpp	2	2	3	7
Resursanvändning	2	2	3	7
Kemikalieanvändning	3	4	4	11
Kemiska produkter	3	5	5	13
Buller och vibrationer	2	2	2	6
Avfall	3	3	4	10
Produkter	4	5	4	13
Transporter	4	4	3	11
Indirekta miljöaspekter	Omfattning	Allvarlighet	Påverkbarhet	Summa
Inköp och upphandling	4	4	5	13
Design av produkter och förpackningar	3	4	5	12
Miljö, kvalitet, CSR	4	4	4	12
Utbildning och kunskap	3	3	5	11
Information	3	3	5	11
Lagar och andra krav	4	4	5	13

Tabell 26. Motivering av bedömning av miljöaspekter för LEKIS verksamhet i Sverige

Motivering	Direkta miljöaspekter	Poäng	Prioritet
Lagerlokaler ligger i en industriby. Huvudkontoret ligger centralt med mycket goda förbindelser med buss och tåg.	Lokalisering	7	Låg
Förekommer inget direkt utsläpp från verksamheten. Kommunalt dricksvatten används för främst sanitära ändamål. Konsumtion av vatten är normal.	Utsläpp	7	Låg
Samtliga lokaler är anslutna till fjärrvärmesystem. Låga utsläpp till luft av NO _x , CO ₂ och stoft. Normal konsumtion av energi.	Resursanvändning	7	Låg
Liten mängd kemikalieanvändning.	Kemikalieanvändning	11	Av intresse
Dokumentation och rutiner saknas för några produkter.	Kemiska produkter	13	Hög
Eventuellt buller uppkommer från transporter. Finns inga bosatta i närområdet.	Buller och vibrationer	6	Låg
Förbättringsmöjligheter källsortering, främst på huvudkontoret. Emballagematerial av fossilt baserat material. Indirekt avfallsproduktion, användning av fossilt material.	Avfall	10	Av intresse
Kontroll av efterlevnad av kriterier enligt aktuell lagstiftning görs endast till viss del. Osäkerhet hurvida produkten uppfyller lagstiftningen eller ej trots gedigna tester. Pålitlighet av leverantörer kontrolleras endast i liten utsträckning. Effekter av produkters påverkan som restavfall är ej undersökt.	Produkter	13	Hög
Transporter är ej kartlagda ur miljöhänsyn. Utsläpp till luft av NO _x , CO ₂ , SO _x och stoft. Transporterna orsakar buller, förbrukning av fossila bränslen och utsläpp till luft.	Transporter	11	Av intresse
Motivering	Indirekta miljöaspekter	Poäng	Prioritet
Positiv miljöpåverkan genom att välja produkter och tjänster som är bra ur miljösynpunkt.	Inköp och upphandling	13	Hög
I dagläget tas ingen direkt hänsyn till hur produkten påverkar miljön på designstadiet. Flera alternativa förpackningsmetoder kan med fördel analyseras för en minskad miljöbelastning.	Design av produkter och förpackningar	12	Hög
Positiv miljöpåverkan genom att systematisera och effektivisera sitt miljö, kvalitet och CSR-arbete.	Beslut om miljö, kvalitet och CSR	12	Hög
Positiv miljöpåverkan genom att utbilda sina anställda inom CSR.	Utbildning och kunskap	11	Av intresse
Positiv miljöpåverkan genom att öka miljömedvetenheten.	Information	11	Av intresse
LEKIS har i dagläget inga aktuella laglistor över de miljölagar och andra krav som gäller i Sverige och i de länder man har verksamhet i.	Lagar och andra krav	13	Hög

5.3.2 Värdering av miljöaspekter för verksamhet hos LEKIS leverantörer

Av de direkta miljöaspekterna har samtliga bedömts som betydande, varav en av fyra har bedömts med hög prioritet. I bedömningen av de indirekta miljöaspekterna har även här samtliga bedömts som betydande, varav två av fyra har bedömts med hög prioritet, se Tabell 27.

Tabell 27. Värderingsmodell för miljöaspekter för verksamheten hos LEKIS leverantörer

Direkta miljöaspekter	Omfattning	Allvarlighet	Påverkbarhet	Summa
Verksamhet	4	4	3	11
Utsläpp	4	4	3	11
Avfall	5	4	3	12
Transporter	4	4	3	11
Indirekta miljöaspekter	Omfattning	Allvarlighet	Påverkbarhet	Summa
Certifiering	4	5	3	12
Rutiner	4	4	3	11
Organisation	4	3	3	10
Lagar och andra krav	4	4	4	12

Tabell 28. Motivering av bedömning av miljöaspekter hos LEKIS leverantörer

Motivering	Direkta miljöaspekter	Poäng	Prioritet
Flera typer av angivna verksamhetstyper kan innebära allvarliga risker för miljön. Hur verksamheten bedrivs kan dock vara svårt att påverka.	Verksamhet	11	Av intresse
Flest leverantörer anger att det har någon form av utsläpp, främst till luft och vatten. Ett flertal (65 %) anger att de inte har några utsläpp, vilket kan ifrågasättas.	Utsläpp	11	Av intresse
Flera av leverantörerna anger att de har farligt avfall och deponi vilket kan påverka miljön negativt vid felaktig omhändertagning.	Avfall	12	Hög
Utsläpp till luft av NO _x , CO ₂ , SO _x och stoft. Transporterna orsakar buller, förbrukning av fossila bränslen och utsläpp till luft.	Transporter	11	Av intresse
Motivering	Indirekta miljöaspekter	Poäng	Prioritet
Mycket liten andel av leverantörerna har en miljöcertifiering. Endast 4,7 % är ISO 14001-certifierade och ingen har något EMAS certifikat	Certifiering	12	Hög
31 % anger att företaget inte har någon typ av rutiner för sitt miljöarbete. 65 % anger att rutiner för oförutsedda händelser som kan påverka miljön saknas.	Rutiner	11	Av intresse
66 % anger att de inte har någon intern miljöavdelning. 35 % anger att de inte har någon utsedd miljöansvarig.	Organisation	10	Av intresse
34 % anger att dokumentation av aktuell lagstiftning saknas. 31 % anger att de inte omfattas av förpackningsdirektivet.	Lagar och andra krav	12	Hög

6. DISKUSSION

Leksaksbranschen är ofta omtalad som en ”ful bransch” med oschyssta villkor, långa arbetsdagar, ohälsosamma arbetsmiljöer med till exempel giftiga kemikalier etc. för arbetstagarna och barnarbete. Det är populärt att granska leksaksindustrin hårt och vi konsumenter gottar oss i medias löpsedlar som; ”Bojkott av företag i leksaksbranschen – orimlig hälso- och miljöbelastning” eller liknande.

Bojkott av företag är inte omöjligt i dagens upplysta samhälle. Allt fler börjar ifrågasätta hur saker och ting fungerar, hur våra produkter tillverkas och så vidare. Vissa branscher är mer tacksamma att granska och därmed mer utsatta än andra för konsumentens makt att påverka ett företags framtid. Som Ammenberg (2012) påpekar ska vi inte glömma bort eller förringa vilken makt och inverkan de som står för efterfrågan har.

Även företaget själva kan utöva bojkott mot de leverantörer som man anser inte uppfyller de krav och förväntningar som finns. Inte därmed sagt att bojkott är rätt väg att gå. Arbetarna på de företag som levererar varor till oss här i väst, bor ofta i utvecklingsländer där konkurrensen om arbeten är hård och där man som enskild individ är beroende av sitt arbete och sin lön för att kunna försörja sig och sin familj.

Kanske Råd & Rönns undersökning från 2012 (Råd och Rön, 2012) är en av anledningarna till varför LEKIS 2012 tagit beslut om att införa ett modernt ledningssystem i organisationen för företagets miljö-, kvalitet och sociala ansvar. Beslutet kommer att medföra en hel del arbete men i gengäld kommer företaget få mycket bättre kontroll över verksamheten vilket kan leda till bättre effektivisering av verksamheten och därmed ofta ökad lönsamhet och större marknadsandelar som Brorson och Almgren (2009) menar på är en av miljöledningssystemets fördelar. Men även ett väl genomfört CSR-arbete kan lyfta LEKIS från ett lite sämre resultat till toppresultat i kommande undersökningar utförda av till exempel Råd & Rön eller Swedwatch, och på så sätt bli ett företag som är känt för sitt stora sociala ansvar.

Samtidigt som beslut togs om att införa ledningssystem tog man även beslut om att ta fram en ny och uppdaterad miljöpolicy och resultatet av denna kan ses i Bilaga 4. I mitt tycke är den nya miljöpolicyen för allmän vilket bland annat gör att den kan vara svår att applicera på hela verksamheten med samtliga bolag. Jag tycker även att jag har svårt att se LEKIS som företag i policyen – den skulle i princip kunna appliceras på vilket företag som helst. Brorson och Almgren (2009) skriver att miljöpolicyen bör utformas med stor omsorg så att den tydligt återspeglar ”företagets själ” och åtaganden på miljöområdet. Jag anser inte heller att man kan se att policyen är baserad på företagets betydande miljöaspekter vilket den bör vara då både ISO 14001 och EMAS ställer som krav att innehållet i policyen ska vara relevant med tanke på verksamheten. Enligt Ammenberg (2012) bör miljöpolicyen vara baserad utifrån de betydande miljöaspekterna för att den ska kunna fungera som ett viktigt styrdokument vilket är huvudsyftet med en miljöpolicy.

6.1 LEKIS verksamhet i Sverige

Redan idag görs en hel del bra saker vad det gäller miljö- och CSR-arbete på LEKIS och en av de största styrkorna bedömer jag att företaget har i att det finns engagerad och intresserad personal. I kontakten med personal inom LEKIS som jag diskuterat miljöfrågor med har jag blivit bemött med ett stort intresse och engagemang vilket utgör en viktig grund för fortsatt utveckling av företagets miljö- och hållbarhetsarbete. Enligt både Brorson och Almgren (2009) och Ammenberg (2012) är just intresserad och engagerad personal mycket viktigt och kanske rent av avgörande hur vida miljöarbetet ska bli lyckat eller ej.

LEKIS grundidé att tillverka produkter med hög kvalitet är också något som är positivt ur ett hållbarhetsperspektiv. Genom att produkten håller hög kvalitet och därmed har lång livslängd kan produkten ibland användas av flera generationer och på så sätt bidrar man till minskad resursförbrukning genom så kallad återanvändning. Företaget utför gedigen kvalitetskontroll av sina produkter och till exempel textil är det material som LEKIS granska extra noggrant för att den inte ska innehålla några skadliga kemikalier.

Andra exempel på bra saker som man gör idag är bland annat att man har en relativt välfungerade källsortering. Jag upplever dock att man kan bli ännu bättre, framför allt på huvudkontoret i Malmö.

Företaget har en policy att samtliga förmånsbilar och bolagsägda fordon ska vara ”miljöbilar”. Det finns dock inga dokument på i vilken utsträckning som detta efterlevs. Vad det gäller övriga transporter så försöker man att optimera sina godstransporter och använda så miljövänliga transportmedel som möjligt som till exempel att använda båttransport istället för flyg.

Något som är positivt ur ett resursbesparande perspektiv är att man använder sig av rörelse/sensor styrd belysning till stor del. Vid huvudkontoret är det något bättre än vid de mindre kontoren och i lagerlokalerna. Ett ytterligare steg i resursbesparing är företagets effektiva och samlade lagerhållning som både spar yta och energi.

LEKIS använder sig utav städföretag som är både ISO 14001 och 9001 certifierat. Städbolaget använder sig enbart av städprodukter som är miljögodkända och man har som mål att samordna transporter och använda sig av fordon som drivs med miljödiesel och att använda cykel och kollektivtrafik när det är möjligt.

Övriga styrkor som företaget har vad det gäller miljöarbete är att man på samtliga lokaler hanterar utskriften främst i svart/vitt och att man enbart kan skriva ut med hjälp av personlig inloggning, vilket kan minska antalet onödiga utskriften.

6.1.1 Direkta miljöaspekter i den svenska verksamheten

De direkta miljöaspekterna som jag har identifierat på den verksamhet som bedrivs här i Sverige är följande; lokalisering, resursanvändning, utsläpp, kemikalieanvändning, kemiska produkter, buller och vibrationer, avfall, produkter och transporter.

Lokalisering

Lokalisering, utsläpp, resursanvändning och buller och vibrationer har samtliga fått en totalsumma på under nio poäng vilka då hamnar inom gränsvärdena för *låg* prioritet.

Lokalerna ligger strategiskt, vid ett av kommunen definierat industriområde samt mycket centralt, strax intill järnvägscentralen i Malmö. Placeringen vid industriområdet är bra ur flera hänseenden. Framför allt finns inga bostäder placerade nära området så risken för att eventuella utsläpp, buller och vibrationer ska störa allmänheten är mycket små.

Huvudkontorets placering i centrala Malmö är bra då personalen och besökare lätt kan ta sig till lokalerna med både buss och tåg och därav är miljöbelastningen låg eftersom de kollektiva resurserna utnyttjas.

Huvudkontoret kommer att bytas ut mot andra lokaler och de olika bolagen kommer att delas upp under 2013 i ett försök att minska kostnader för lokalhyra. Därav kan redovisade siffror i min undersökning vara helt andra om ett år.

Utsläpp, buller och vibrationer

Både utsläpp, buller och vibrationer har fått låga poäng i min värderingsmodell (Tabell 25) och främsta anledningen är att LEKIS inte längre bedriver någon verksamhet som direkt

medför utsläpp eller vibrationer och buller. Källor till eventuella utsläpp, buller och vibrationer är främst de transporter som hämtar och lämnar gods vid LEKIS lagerlokaler.

Resursanvändning

Resursanvändningen för LEKIS del är i dagsläget uppdelad på tre lokaler; huvudkontor centralt i Malmö, och två lager i kombination med kontor strax utanför Lekum. Huvudkontoret kommer att bytas ut mot andra lokaler och de olika bolagen kommer att delas upp under 2013 i ett försök att minska kostnader för lokalhyra. Därav kan redovisade siffror för resursanvändning bli helt andra om ett år för företaget.

Värmeanvändning (MWh) kan vara en omfattande miljöaspekt beroende på vilket sätt man värmer lokalerna, till exempel om man använder icke förnyelsebara resurser med fossila bränslen. LEKIS använder sig utav fjärrvärme och i min uppsats behandlas uppvärmning som en egen miljöaspekt; (se tabell 25 och 26). Fjärrvärme är ett mer miljövänligt alternativ för att värma upp lokaler än till exempel direktverkande el eller olja. Oberoende av vilket sätt man värmer upp sina fastigheter finns det alltid anledning att försöka energieffektivisera sin verksamhet, vilket kan leda till minskade kostnader och mindre belastning på miljön till exempel då man hushåller med naturresurser.

I min värderingsmodell har följande direkta miljöaspekter fått medelprioritet, det vill säga tilldelade poäng mellan 10 och 11 och därmed fått klassningen *av intresse*; kemikalieanvändning, avfall och transporter.

Kemikalieanvändning

Kemikalieanvändningen som miljöaspekt har fått 11 poäng främst på grund av att själva användningen av kemikalier på LEKIS är låg. Användningen är främst för att underhålla och reparera fastigheterna och truckarna som används i lagerverksamheten. Även om mängden kemikalier är liten bör det finnas kemikalieförteckningar och till kemikalierna tillhörande SDB (säkerhetsdatablad) vilket saknas helt. Företaget borde ha en uppdaterad och aktuell kemikalieförteckning då brister kan innebära att företaget begår brott mot både miljölagstiftningen och arbetsmiljölagen. Kemikalier kan ofta vara både direkt giftiga och brandfarliga så de som hanterar kemikalier bör känna till dessas farlighet för att kunna arbeta förebyggande, använda rätt skyddsutrustning osv. för att kunna motverka att skador och läckage uppstår. Hantering och användning av kemikalier kan vid oaktsamhet eller olycka orsaka förödande skador på både människor och miljö.

Jag anser att LEKIS bör göra en inventering av de kemikalier som används för att kunna göra en bedömning om de används på ett korrekt sätt ur både miljö och säkerhetshänseende.

Ett sätt att minska verksamhetens negativa miljöpåverkan när det gäller kemikalier kan vara att upprätta och att underhålla rutiner kring kemikalier.

Man ska även alltid eftersträva att minska sin förbrukning och att tänka över sina val av kemikalier. Kan man bör man använda produkter som har minsta möjliga miljöpåverkan. Många produkter kan ersättas och man kan istället välja produkter som är miljömärkta (exempelvis Bra miljöval).

Kemiska produkter och produkter

Anledningen till de höga poängen för kemiska produkter är främst för att stora brister finns i hanteringen av dessa.

Efter att ha varit i kontakt med Kemikalieinspektionen (Frick, 2012) och Myndigheten för samhällsskydd (Gulle, 2012) har jag förstått att ett fåtal produkter i LEKIS sortiment klassas som *kemiska produkter*, och kanske till och med *farliga kemiska produkter*. Produkterna som

främst är knallpulver och poolkemikalier kan både vara hälso- och miljöfarliga då de har egenskaper som kan göra dem explosiva och oxiderande. Klassningen av produkterna innebär en analys av produktens innehåll och därefter får produkten en klassificeringskod eller så kallad UN-kod som fungerar som ett identitetsnummer för produkten. ID-numret som produkten tilldelas berättar hur farlig produkten är, hur den bör hanteras samt hur produkten bör transporteras.

För aktuella produkter gäller att importören, i detta fall LEKIS är ansvarig att se till att tillverkaren kan leverera SDB vid inköp och export. För produkter med klassningen *farliga kemiska produkter* är det ännu strängare krav och då gäller det att SDB lämnas redan innan första leveransen. Även märkning på förpackningen ska finnas. Enligt Gulle (2012) är det sällan produkter kräver tillstånd för transport men det krävs att både avsändare och transportörer har utbildning för att hantera farligt gods och detta saknar LEKIS i dag.

Som LEKIS har det idag saknas rutiner för hur man hanterar dessa produkter och tillhörande SDB för produkterna. Råd från både Frick och Gulle var att få produkterna klassificerade för att kunna avgöra produkterna innehåll för att bland annat kunna avgöra vilka tillstånd som kan vara aktuella att söka. Som det ser ut i dagsläget bryter LEKIS mot både Miljöbalken (kapitel 26) och Arbetsmiljölagen (AFS 2011:19) genom att inte ha kontroll över sina produkter. Lagbrott kan påverka företaget mycket negativt om det till exempel skulle ske en olycka eller på grund av negativ publicitet om det skulle bli känt att företaget bryter mot lagen.

Anledningen till att LEKIS produkter har fått en hög totalsumma är flera. Det sker en relativt liten kontroll av hur vida leverantörerna lever upp till de kriterier som ställs utifrån aktuell lagstiftning som till exempel REACH, Leksaks- RoHS- och WEEE direktiven.

Företaget ställer i dagsläget inte några egna miljökrav för tillverkningen av produkter utöver de kriterier som är lagstadgade. LEKIS har heller ingen kontroll över produkternas påverkan som restavfall, vilket också kan vara svårt. Men det finns åtminstone flera olika sätt att påverka och minimera att avfallet påverkar miljön negativt. Ett sätt kan vara att öka möjligheterna för konsumenter att lämna tillbaka använda produkter. LEKIS kan då se till att produkterna blir omhändertagna på ett miljömässigt korrekt sätt eller att de kommer till nytta på annat sätt, genom så kallad goodwill, som även kan användas i marknadsföringssyfte.

Den osäkerhet som råder kring hur produkter i sortimentet uppfyller aktuell lagstiftning trots att LEKIS låter utföra gedigna tester är ett av problemen som LEKIS brottas med idag. Företagets produkter som har fallerat i tester som är gjorda av bland annat myndigheter i Sverige har samtliga godkända testresultat från testlabben i Asien (Kullberg, 2012). En idé kan kanske vara att analysera om de fallerande produkterna är från samma tillverkare och börja ställa hårdare krav på dessa alternativt sluta att samarbeta med de leverantörer som ej är pålitliga. LEKIS bör se över sina rutiner kring hur man testar att leksakerna uppfyller krav ställt utifrån aktuell lagstiftning och granska pålitligheten av sina leverantörer.

Av de typprodukter som jag valde att analysera kan man tydligt se att det vanligaste förekommande ingående materialet är olika typer av plast. Plast är ett billigt material som är enkelt att forma till önskade former och i olika kulörer. Men plast kan även vara ett sämre materialval utifrån miljö- och hälsomässiga aspekter med tanke på att plast tillverkas av råolja som är en icke förnyelsebar råvara, till skillnad från till exempel materialet trä. Även de additiv som tillsätts i plast för att förändra dess egenskaper kan påverka människans hälsa och miljö negativt.

Andra vanliga ingående material i produkterna är metaller som kan ha mycket stor och negativ påverkan på hälsa och miljö. Flera av metallerna är cancerogena, mutagena, reproduktionsstörande och kan ge skador på njurar, lever och hämma skelettillväxten.

Processen för att bryta och bearbeta metaller är många gånger energikrävande och kan ha negativ påverkan på både hälsa och miljö. Vid framtagning och bearbetning används det ofta

kraftfulla maskiner som drivs av fossila bränslen och för att utföra kromning och lackning används det kemikalier.

Textil används både i barnvagnar och i leksaker. Processen för att ta fram exempelvis bomull som främst används till barnvagnar, kan påverka både miljö och hälsa negativt. Odling och förädling av bomull kräver stora arealer och plantorna besprutas ofta med kemikalier. Även färgnings och impregneringsprocessen kan ha negativ inverkan på hälsa och miljö.

Elektronik är idag vanligt förekommande i leksaker och den innehåller kemikalier och tungmetaller som kan påverka människor och miljö både under sin livstid och senare som avfall.

Avfall

Avfallshanteringen är som tidigare nämnts relativt bra, men något sämre på huvudkontoret. Anledningen kan eventuellt bero på mindre antal fraktioner att välja på, sämre omhändertagande och abonnemang för fastigheten. Även inom lagerverksamheten finns förbättringsmöjligheter. Eftersom största mängden avfall är just förpackningsmaterialet wellpapp, skulle man troligen tjäna på att införskaffa balpressar till wellpapp för att få ner volymerna som ska fraktas och dessutom får man mer betalt från återvinningsbolagen om materialet är pressat.

Jag upplever att personalen har ambitioner och viljan att sortera bättre, men att på grund av för få fraktioner att välja mellan blir sorteringen ofta lidande.

Största bristen för företagets del vad det gäller avfall ser jag dock att avsaknad av avfallsplan och dokumentation över hur avfallshanteringen sköts är.

Transporter

Det finns flera sätt att minska företagets miljöpåverkan genom att se över de transporter som används. Genom att till exempel optimera lastvolymerna och lastvikter, använda rätt förpackningsmetod och bättre fordon kan man minska sin totala miljöbelastning.

LEKIS har inte kartlagt sina transporter ur miljöhänsyn och ansvar för optimering och samordning av transporterna har lagts på transportören (DSV). Men hur optimering och samordningen av transporter efterlevs finns ingen kontroll av från företagets sida. Kanske bör man begära in statistik från transportören för vilka ansträngningar som görs?

LEKIS ställer idag heller inga andra miljökrav på sina transportörer och företaget har heller ingen transportpolicy. En annan sak som kan vara klokt att se över är transporter som sker utanför Sverige. Idag finns det ingen statistik eller beräkning på transportutsläpp utanför Sveriges gränser. Den träråvara som LEKIS transporterar till Asien för tillverkning av produkter uppskattades av Göran Kullberg för några år sedan till ca 3500 m³ för ett år. Om denna siffra har förändrats till idag finns det ingen dokumentation för, vilket kan vara till fördel att ha. För flera år sedan gjorde man även försök att hitta ersättare till den europeiska träråvarumaterialet bok, för att minska kostnad för transport till Asien. Eftersom exporten av råvaran både påverkar miljön och ekonomin kanske det kan vara värt ett nytt försök till att hitta bra ersättare till trä materialet som exporteras.

Tjänsteresor är inte medtagna som direkt miljöaspekt då det var svårt att samla in kompletta uppgifter. Systemet som används idag av företaget där personalen själva till viss del sköter betalning och bokning och där personalavdelningen till viss del sköter samma uppgifter gör det svårt att överblicka omfattningen av tjänsteresor och därmed blir det mycket svårt att bedöma miljöpåverkan av tjänsteresor. En fördel skulle vara att man använder sig utav ett enhetligt system så att man enkelt kan överblicka omfattningen och därmed miljöpåverkan av personalens tjänsteresor.

6.1.2 Indirekta miljöaspekter i den svenska verksamheten

De indirekta miljöaspekterna som jag har identifierat är följande; inköp och upphandling, design av produkter, beslut om systematiskt CSR- och kvalitetsarbete, utbildning, information och lagar och andra krav.

Sex av nio identifierade direkta miljöaspekter värderade jag med en totalsumma på över 12 poäng och kemiska produkter, produkter, inköp och upphandling, design av produkter och förpackningar, miljö, kvalitet och CSR och lagar och andra krav fick därmed med klassificeringen *betydande miljöaspekt*.

Samtliga indirekta miljöaspekter har bedömts som betydande, det vill säga att det har fått en totalsumma på 10 poäng eller mer. Hög prioritet har jag tilldelat *inköp och upphandling* och *lagar och andra krav* på vardera 13 poäng samt *design av produkter* och *beslut systematiskt CSR- och kvalitetsarbete* med en totalsumma på 12 poäng. De två indirekta miljöaspekter *utbildning* och *information* har kategoriserats med *Av intresse* med totalt 11 poäng vardera.

Främsta anledning till att de indirekta miljöaspekterna har tilldelats relativt höga poäng är att de har påverkan på organisationen (stor omfattning och allvarlighet) och att LEKIS själva har stor möjlighet att påverka dessa själva genom att till exempel fatta beslut om införsel och genom att ställa krav.

Inköp och upphandling

Vid inköp och upphandling har LEKIS stor möjlighet att påverka och minska företagets miljöpåverkan genom att planera, ställa krav och att göra medveta val. Som företag har man förmågan att styra sin miljöpåverkan genom att göra aktivt miljöriktiga val vid inköp av varor och tjänster och på så sätt kan man uppnå en stor positiv miljöpåverkan. Därför kan inköp och upphandling vara ett kraftfullt verktyg i arbetet med att styra företaget mot en hållbar konsumtion.

I dagsläget ställs inga direkta krav vid inköp och upphandling än de redan uppenbara; att produkterna ska följa aktuell lagstiftning vad det gäller miljö och säkerhet. Det är bland annat här redan på inköps- och upphandlingsstadiet LEKIS har som störst möjlighet att forma sina egna krav.

Design av produkter och förpackningar

Även genom den indirekta miljöaspekten *design av produkter och förpackningar* har företaget möjlighet att påverka sin miljöpåverkan redan innan produkten tillverkas och når konsumenten. Här finns stor förbättringspotential och troligen stor möjlighet att göra miljövinster från LEKIS sida då man idag inte direkt inkluderar miljöaspekter på designstadiet.

Idag finns flera alternativa förpackningsmetoder som har syfte att vara både miljö- och klimatsmarta vad det gäller materialval och låg vikt. Exempel på förpackningar som är bra alternativ är bland annat FSC- förpackningar och komposterbara plast och pappersförpackningar. Att undvika olika typer av material så som papp, plast och metall i en och samma förpackning kan vara att föredra då det förenklar vid hanteringen som avfall och minimerar risken för att allt slängs i en och samma fraktion.

Miljö, kvalitet och CSR i strategiska beslutsprocesser

Första steget är taget genom att ett beslut är fattat att införa ett modernt systematiskt miljö- och kvalitetsledningssystem. Även om målet inte i första skedet kommer att vara att certifiera organisationen, kan företagets miljöarbete systematiseras och effektiviseras. Ett

miljöledningssystem innehåller ett stödpaket för rutiner, för hur man sätter upp, genomför och följer upp uppsatta miljömål i organisationen.

Genom att följa strukturen i ett miljöledningssystem, arbetar man på ett sätt som medför att miljöarbetet aldrig upphör och detta kan i sin tur leda till ständiga förbättringar. Förespråkare framhäver fördelarna med att införa ett miljöledningssystem så som bidragande till ordning och reda i företaget, ökad processeffektivitet samt en förbättrad dialog mellan organisationen och intressenter.

Ett aktivt arbete med företagets CSR-frågor kan gynna LEKIS på flera sätt då man visar att man tar sitt ansvar när det främst gäller miljö-, samhälls- och ekonomiska ansvar.

Utbildning och kunskap

Det ligger stor potential i utbildning av miljökunskap. Utbildning av personal är ett centralt begrepp inom miljöledning och till exempel standarden ISO 14001 ställer som grundkrav på organisationen. Företaget ska se till att varje person som utför arbetsuppgifter som kan ha miljöpåverkan som kan vara betydande, har tillräcklig kompetens för att utföra sitt arbete. Behov av utbildning stöds även av kunskapskravet i miljöbalken och föreskrifter i arbetsmiljölagen där bland annat säkerhetsaspekterna är i fokus.

Utbildning inom företaget kan ge en mycket positiv påverkan på flera miljöaspekter. Genom att utbilda personalen på LEKIS höjer man medvetenheten och därmed förståelsen till varför det är viktigt att till exempel börja arbeta med företagets miljöpåverkan.

LEKIS har dokumenterat senast genomförd utbildning som hölls i mars 2012. Enbart några få var kallade att delta i utbildningen som enligt några av de deltagande var för generell, man saknade direkt koppling till verksamheten som bedrevs på LEKIS. Vid nästa fas kan det vara idé att involvera fler i personalstyrkan och att rikta informationen direkt mot verksamheten. På så sätt kommer utbildningen till bäst nytta för verksamheten. Exempel på områden där mer utbildning behövs är bland annat om *kemiska produkter* och *farligt gods*.

Information

Ett annat viktigt begrepp inom miljöledning är information. Enligt ISO-14001-standarderna ska organisationen upprätta, införa och underhålla rutiner för både intern kommunikation och för att ta emot, dokumentera och för att kunna bemöta relevanta synpunkter från externa intressenter. Ett företag med dåligt fungerande information/ kommunikation kan anses som mindre seriösa och kan därför uteslutas som alternativ.

Att informera om företagets miljöarbete till exempel till kunder, medarbetare och intressenter på ett informativt och lättillgängligt sätt kan vara värdefullt. Som det ser ut idag bedriver LEKIS ingen effektiv kommunikation (information), varken internt eller externt. Exempel på icke fungerande information kan man se att företagets miljöpolicy är. Den framtagna policyn ska vara väl implementerad i verksamheten och den ska fungera som en ledstjärna för företagets miljöinformation och den ska vara tillgänglig i uppdaterad form. I dag är LEKIS miljöpolicy ett dokument med tomma ord, innehållet speglar inte verksamheten, den är inte direkt implementerad i verksamheten och den finns ej lättillgänglig i uppdaterad form för utomstående. Ett annat exempel är information om hantering av farligt gods och kemiska produkter. Berörd personal, främst inom lagerverksamheten är idag troligtvis inte medvetna om vilken risk de utsätts för vid hantering av dessa produkter.

Lagar och andra krav

Den andra indirekta miljöaspekten som har fått en hög totalsumma på 13 poäng är *lagar och andra krav*. Som det ser ut idag finns inga aktuella laglistor över de miljölagar eller andra

krav som är aktuella för LEKIS. På så vis har man inte heller någon kontroll över att man uppfyller aktuell lagstiftning i Sverige eller i de länder man har tillverkning. I värsta fall bryter man mot lagen på ett eller flera områden och detta kan innebära både böter och fängelse för ansvariga.

6.2 Verksamhet hos LEKIS leverantörer

Svarsfrekvensen på web-enkäten har varit tämligen god, drygt 50 % av de leverantörer som kontaktades har valt att svara på min enkät. Jag tror delvis att anledningen till svarsfrekvensen inte varit ännu bättre kan vara tidpunkten för när enkäten skickades ut då leksaksbranschen har en hög belastning i slutet på året. Men att drygt hälften ändå väljer att ta sig tid att svara visar ändå på att LEKIS har god kontakt med sina leverantörer och att de gärna vill ha företaget som fortsatt eller blivande kund.

Av de inkommande svaren märks klart varierande hur mycket leverantörerna verkar ta sitt miljöansvar. Kan vara så att de som inte har valt att svara har ett obefintligt miljöarbete och tycker att det är besvärligt att frågorna ställs och därför undviker att svara. Om de låtit bli att svara just för att de inte har något miljöarbete skulle detta ge ett "värsta utfall" där 65 % av LEKIS leverantörer saknar systematiskt miljöarbete. Detta resultat förutsätter att de som svarat positivt om sitt miljöarbete har svarat i enlighet med hur de verkligen arbetar och att den tredjedel som svarat negativt inte har något miljöarbete. Hur det verkligen står till skulle LEKIS behöva säkerställa genom egen eller andras kontroll, (t ex med stickprov).

För de flesta av de leverantörer som har svarat är LEKIS en relativt liten kund. På frågan om hur stor leverantörens totala produktion som är för LEKIS räknar svarar 64 av 89 leverantörer att de har en totalproduktion för LEKIS på under 2 % (Tabell 12). Med anledning av hur liten LEKIS är som kund för de flesta kan man fråga sig hur en leverantör ställer sig till att ändra sin produktion om LEKIS skulle börja ställa andra och ytterligare miljökrav än de idag redan ställde utifrån aktuell lagstiftning.

6.2.1 Direkta miljöaspekter hos LEKIS leverantörer

De direkta miljöaspekter som jag har identifierat för LEKIS verksamhet hos leverantörerna är följande; verksamhet, utsläpp, avfall och transporter.

Verksamhet

Genom att titta på vilken typ av verksamhet som bedrivs kan man analysera de risker som eventuellt kan finnas. Till exempel kan ren kontorsverksamhet förmodas ha betydligt mindre negativ miljöpåverkan än till exempel verksamhet där man utför kromning och målning. Genom att värdera vilken typ av bedriven verksamhet och hur pass stor trolig risk för negativ miljöpåverkan som finns, kan man lämpligen göra en form av prioritetsordning för vidare granskning av leverantörerna.

Den vanligaste typ av angiven verksamhet hos leverantörerna var *plastbearbetning* (63 %) därefter *annat* (42 %) *målning* (33 %) och *metallbearbetning* (20 %) (Tabell 13). Vad som ryms inom ramen för *annat* är dock osäkert och kan också vara idé att granska vidare i för LEKIS del.

I de inkommande svaren där jag frågade om verksamhetens generering av utsläpp svarade leverantörerna att 30 % hade utsläpp till luft, 25 % hade utsläpp till vatten, 6 % hade utsläpp till närliggande mark och hela 65 % svarade att det inte hade någon form av utsläpp (Tabell 15). Här kan man fråga sig hur det kan komma sig att så stor andel har angett att de inte har några utsläpp. Har man missförstått frågan eller vill man försköna verkligheten eller är det ren okunskap, kanske man rent av inte förstår verksamhetens påverkan på miljön? Eller så är de

angivna svaren helt korrekta? Även här finns anledning att undersöka vidare hur verkligheten ser ut anser jag.

Inkommande svar angående om leverantören har ett produktionstillstånd eller ej förvånar mig något. Jag känner till att det krävs produktionstillstånd, som är en typ av godkännande från aktuella myndigheter för att bedriva en viss typ av verksamhet, för de flesta verksamheter i Kina. Merparten (68 %) anger att produktionstillstånd finns, men 32 % anger att de inte har något (Fig. 21). Det kan vara så att 1/3 av leverantörerna bedriver verksamhet som inte kräver något tillstånd eller att de helt enkelt bedriver olaglig verksamhet. Jag rekommenderar LEKIS att alltid efterfråga att aktuellt produktionstillstånd, som krävs för aktuell verksamhet ska kunna uppvisas innan beställning av produkter från leverantören. Genom att uppvisa aktuellt och korrekt produktionstillstånd tyder viss kontroll av verksamheten från myndigheter.

Utsläpp

Ser man vidare på frågan angående vilken typ av reningsutrustning som används går dessa relativt väl hand i hand med de svaren som angetts då 25 % anger att de har reningsutrustning för luft, 29 % har reningsutrustning för vatten och 4 % anger att de har reningsutrustning för annat (Tabell 17). Nästan 2/3 anger att det inte har någon form av reningsutrustning och denna kategori kan troligen matchas med svaren i frågan om utsläpp från verksamheten där 65 % av leverantörerna angav att det inte hade någon form av utsläpp.

På frågan om leverantören hade låtit utföra någon typ av undersökning av mark och grundvattnet kring fastigheten där verksamheten bedrivs anger merparten (83 %) att de inte har gjort någon sådan undersökning (Figur 13). Anledningen kan vara flera till varför man inte utfört någon undersökning. Att det inte finns något tryck eller krav att utföra denna typ av undersökning från myndigheter eller kund kan vara en möjlig orsak.

Avfall

I de frågor som jag ställt angående leverantörernas typ och dokumentation av avfall har de svarat att drygt 1/3 har farligt avfall, 1/3 har deponi och 1/5 har komposterbart avfall från verksamheten. Hela 40 % svarar att man har annan typ av avfall och hur vida denna kategoris avfall kan påverka miljön negativt är svårt att avgöra. Troligt är att en del av denna kategori skulle kunna vara brännbart avfall som med fördel även skulle varit ett av de möjliga svarsalternativen.

Hur dokumentationen av verksamhetens uppkomna avfall ser ut svarar leverantörerna att drygt hälften har dokumentation av avfallsmängder och återvunnet material, 23 % anger att det har dokumentation av vilka fraktioner av avfall som genererats och cirka 35 % anger att de har dokumentering av kemikalieavfall (Tabell 19). Här skulle det vara passande att ha fler alternativ att välja på och framför allt ett alternativ som angav att man inte hade någon dokumentation av sitt avfall.

Andra frågor som kan ha paralleller till leverantörens uppkomst av avfall kan vara vilken typ av förpackningsmaterial som används samt ämnen som lagras inom verksamheten. Så mycket som 92 % använder papper som förpackningsmaterial, 76 % plast, 18 % anger att de använder metall och 10 % anger att de använder annan typ av förpackningsmaterial (Tabell 21). I frågan angående vilken typ av avfall där 42 % av leverantörerna anger *annan typ av avfall* än som jag har som svarsalternativ finns troligen en del av spillet från förpackningsmaterialet som används.

De svar som angetts på frågan om vilka ämnen som hålls i lager har leverantörerna svarat att kemikalier (58 %) är det som främst lagras men även lösningsmedel (29 %) och bränsle (30 %) anges som produkter som lagerförs. Relativt stor andel (39 %) anger att man inte håller något av svarsalternativen i lager (Tabell 20). Här kan det röras sig om andra typer av produkter som lagras eller också att verksamheten inte kräver denna här typen av produkter i

sin tillverkning. Ser man till de angivna svaren inom frågan om vilken typ avfall som uppkommer tycker jag det är anmärkningsvärt att endast 1/3 har angett farligt avfall när man kan se att både kemikalier, lösningsmedel och bränslen har så pass hög procentsatser i frågan om lagerhållning.

Transporter

Leverantörerna anger att merparten, (74 %), transporteras från tillverkningsplatsen till LEKIS med båt. Övriga transportsätt som används är bil (68 %), flyg (12 %) och annat (7 %) (Tabell 22). Det gick att välja flera alternativ och rimligen används mer än ett sätt för transport av produkterna. Anmärkningsvärt är att andel produkter som skickas med flyg inte matchar den från Sverige angivna procenten (uppskattad mängd 2 % från logistikansvarig på LEKIS). Vad som skulle kunna inrymmas i de 7 % som anges som övrigt transportsätt skulle till exempel kunna vara till fots, med tåg, buss eller moped/motorcykel.

6.2.2 Indirekta miljöaspekter hos LEKIS leverantörer

Av de indirekta miljöaspekterna som jag har identifierat har jag bedömt samtliga som betydande då alla fått 10 poäng eller mer. Två av fyra indirekta miljöaspekter har fått 12 poäng vardera, alltså en värdering med hög prioritet. De identifierade indirekta miljöaspekterna är; *certifiering, rutiner, organisation och lagar och andra krav*.

Certifiering

Certifiering har värderats med 12 poäng eftersom andelen av leverantörerna med någon form av miljöcertifiering endast är 5 %. Av dessa 5 % är samtliga ISO certifierade och andelen med EMAS-registrering är 0 %. Relativt stor andel, 58 %, har en kvalitetscertifiering av ISO 9001. Mer än 1/3 har angett att de har någon annan typ av certifiering och det skulle varit intressant med en följdfråga där leverantörerna kunde ange vad det var för annan typ av certifiering (Tabell 14). Det kan röra sig om lokala och inhemska typer av certifiering.

Nästan så många som 1/3 har angett att de inte har någon typ av certifiering alls, vilket är oroväckande. Att relativt stor andel av leverantörerna, 76 %, uppger att det har någon typ av certifiering tyder på att de har någon form av kontroll, troligen extern, av sin verksamhet och produktion. Extern kontroll av leverantörernas verksamhet kräver viss form av upprättad medveten struktur och egenkontroll vilket är mycket positivt.

Rutiner

De indirekta miljöaspekterna kring leverantörernas rutiner för sitt miljöarbete har tilldelats en totalsumma på 11 poäng, alltså med prioritering; *av intresse*. Relativt stor andel av leverantörerna, 69 %, anger att man har rutiner för sitt miljöarbete, vilket visar att 1/3 inte har några rutiner för sitt miljöarbete (Figur 7). Kanske denna tredjedel av leverantörer är samma som inte har någon form av certifiering?

Rutiner för eventuellt miljöutsläpp är det som flest leverantörer har rutiner för, totalt 29 %. Rutiner för eventuell miljöskada har drygt 18 % och rutiner för allvarliga miljökonsekvenser har endast 11 % av leverantörerna (Tabell 24). Svaren på frågan om leverantören har rutiner för sitt handlande i händelse av oförutsedda händelser som kan ha en negativ miljöpåverkan svarade stor andel, 66 %, att de inte hade några rutiner, vilket är bekymmersamt.

Organisation

Organisationen kring leverantörernas verksamhet där miljöarbete är inblandat har jag värderat med en totalsumma på 10 poäng. När man tittar på de inkomna svaren på frågan om leverantörernas verksamhet har en intern miljöavdelning har drygt 1/3 svarat att det finns i

organisationen. Övriga, 2/3 uppger att man inte har någon miljöavdelning (Figur 8). Tittar man däremot på svaren på frågan om leverantörerna har någon utsedd miljöansvarig svarar 65 % att det finns i organisationen och 35 % svara att det inte finns (Fig. 9). Man kan anta att man har en viss person som är mer ansvarig för företagets miljöfrågor men att det ändå inte finns en egen specifik avdelning som behandlar miljöfrågor. Är det dessutom mindre företag räcker det oftast med någon eller ett fåtal personer som behandlar dessa frågor.

En fråga som också var en typ av kontrollfråga, där man kan se om leverantörerna har någon kunskap om vanliga begrepp inom miljö var fråga 28, om leverantören hade implementerat LCA som en del av företagets produktutveckling. Merparten, 74 %, har svarat nej på frågan och även här kan man anta att begreppet för många är relativt okänt (Fig. 18). Det kan även vara så att en mycket liten andel kunder efterfrågar och kräver att LCA ska vara implementerat i leverantörens verksamhet.

Största anledningen till att jag tagit med en fråga där jag ber leverantörerna ange vilka de anser är företagets betydande miljöaspekter är att se om de är medvetna om begreppets innebörd och om de kritiskt kan granska sin egen verksamhet. De inkomna svaren antog jag skulle ge information om organisationernas mognadsgrad vad det gäller miljökompetens. Ett stort antal svar, där man kan se att leverantörerna inte har förstått frågan och där de svarat något helt annat än det jag frågade om, kan tyda på en låg kompetens inom miljöfrågor och oförståelse för ett vanligt begrepp inom miljöbranschen.

De inkomna svaren tyder på att många av leverantörerna har en mycket stor förståelse för vad just begreppet betydande miljöaspekt och för vad det innebär för just deras verksamhet. Frågan var av beskrivande karaktär där leverantörerna själva fick svara med egna ord om hur de såg på sin verksamhet och dess betydande miljöaspekter. Ett fåtal, 7 %, svarade *Not available* (ej tillgängligt) på frågan men merparten hade långa förklaringar till hur de såg på sina betydande miljöaspekter. Utsläpp (34 %), avfall (26 %) och resursförbrukning (15 %) var de vanligaste angivna betydande miljöaspekterna och damm (1 %), kemikalieanvändning (3 %), transporter (5 %) och buller (9 %) var de betydande miljöaspekter som leverantörerna ansåg sig ha minst av. En grupp på 20 % som inte troligtvis inte förstått innebörden av frågan, svarade att de inte hade några utsläpp och därför inte hade några betydande miljöaspekter (Tabell 23).

Lagar och andra krav

Lagar och andra krav som indirekt miljöaspekt har jag värderat med 12 poäng och därmed med hög prioritet.

Nästan 2/3 anger att företaget har dokumentation över de lagar som är aktuella för leverantören att följa och 1/3 svarar att man saknar dokumentation av aktuella lagar (Fig. 16). Sammanfattningsvis kan jag tycka att siffran för de som har dokumentation över aktuella lagar borde vara högre eftersom det finns stora risker med att inte känna till och att vara uppdaterad av vilka lagar som är aktuella och om hur företagets lagefterlevnad ser ut.

När det kommer till frågan om leverantörernas kännedom om vilken EU-lagstiftning som är aktuell för deras verksamhet kan man se att 94 % känner till att de berörs av REACH, 75 % känner till att de berörs av RoHS, 50 % är aktuella för WEEE och 69 % har angett att förpackningsdirektivet är aktuellt för deras verksamhet (Figur 12). Här skulle med fördel även funnits som alternativ att välja *Leksaksdirektivet* och *Inget av ovanstående alternativ*.

Lite förvånad är jag över att inte fler har angett att de berörs av förpackningsdirektivet då alla som levererar till LEKIS berörs av detta direktiv. Att endast 50 % har angett att de berörs av WEEE-direktivet är inte konstigt då detta enbart berör de leverantörer som levererar produkter som innehåller elektronik.

6.3 Eventuella felkällor

Identifiering och värdering av företagets miljöaspekter är gjord av författaren med visst stöd av handledare från LEKIS. Feltolkning på grund av bristande erfarenhet kan leda till felaktiga slutsatser och missvisande resultat.

Muntliga källor kan ha tolkat ställda frågor på annat sätt än som varit avsikten och därför svarat felaktigt och inaktuellt.

Frågorna i web-formuläret kunde önskningsvärt varit något färre till antal. Ett stort antal frågor kan i sig vara avskräckande och bidra till att man väljer att avstå att delta i undersökning. Vissa frågor kunde med fördel även haft fler möjliga alternativ och följdfrågor med krav beskrivning. Leverantörerna bristande förståelse för engelska språket kan medföra feltolkning av frågorna. För att undvika detta har dock en översättningsnyckel på kinesiska gjorts. Vissa frågor har fått oväntat hög svarsfrekvens för ett visst alternativ som i till exempel fråga 5.2.1.1 där en stor del svarat att reningsutrustning ej finns. Här kan det röra sig om verksamheter som inte kräver någon reningsutrustning, till exempel verksamheter där endast montering sker eller liknande. Fråga 5.2.17 där leverantören ska ange vilken typ av transportmedel som används hade jag kunnat vara lite tydligare med att understryka att det gällde endast transport av LEKIS produkter. I frågan finns risk att leverantörerna har tagit med samtliga transporter av leverantörens gods till kunder, det vill säga även till andra kunder än LEKIS. I svaren på frågan 5.2.18, angående om leverantören har produktionstillstånd eller finns också möjlighet att produktion som ej kräver produktionstillstånd är besvarade som om företaget ej har något tillstånd även om verksamheten i sig inte kräver det.

En heltäckande miljöutredning för var och ett av bolagen inom LEKIS hade med fördel kunnat göras, men detta har inte varit uppsatsens direkta syfte och inte möjligt inom tidsramen för mitt examensarbete. Avsikten har främst varit att få en kartläggning av verksamheterna som bedrivs i Sverige och ute hos leverantörer som främst är belägna i Kina, för att bland annat kunna göra en jämförelse mellan den svenska och den utländska verksamheten.

Viss data är inte komplett då det inte har funnits tillgängligt eller inte varit möjligt att skaffa fram. Luckor i rådatan har dock troligtvis inte påverkat min undersökning i någon större utsträckning.

7. SLUTSATSER

7.1 Sammanfattning av LEKIS samtliga betydande miljöaspekter

Det är inte helt enkelt att bedöma vilken av verksamheterna (i Sverige eller verksamheten hos leverantörerna) som är mindre fungerande utifrån miljöhänsende, genom att enbart titta på de poäng som tilldelats i min utvärdering. Flera aspekter bör tas hänsyn till; till exempel möjlighet att påverka konta hur ”smutsig” verksamheten är. Tittar man på sammanfattningen av de betydande miljöaspekterna (Tabell 29), det vill säga de identifierade miljöaspekterna med 10 poäng eller högre, för både verksamheten i Sverige och verksamheten hos LEKIS leverantörer kan man se att högst totalpoäng har den svenska verksamheten tilldelats. Den svenska verksamheten har även flest betydande miljöaspekter i sammanställningen.

Anledningen till att den svenska verksamheten har fått så pass höga poäng som fyra och fem i min värderingsmodell (Tabell 26) beror i hög grad på att flera av miljöaspekterna värderats högt genom bedömningskriteriet *Påverkbarhet*, vilket motsvarar *stor* eller *mycket stor möjlighet att påverka*. Enligt min bedömning har företaget själva stor möjlighet att påverka läget genom att fatta beslut som kan förändra situationen. Naturligt har då även verksamheten hos leverantörerna fått något lägre poäng av samma anledning då situationen troligtvis är betydligt svårare att kontrollera, påverka och förändra.

För den svenska verksamheten skulle man med relativt små medel kunna komma tillrätta med problemen. Här handlar det till stor del om att fatta beslut om att påbörja ett nytt eller förändra befintligt arbete. Svårast att förändra skulle jag tro att transporter är. Företaget är beroende av transporter för att få hem sina produkter. Men även om man inte kan utesluta transporter kan man göra så gott man kan genom att ställa relevanta krav på transportföretagen och på så sätt minska företagets miljöbelastning.

För att kunna förändra och påverka leverantörernas verksamhet krävs en god relation i grunden och att LEKIS ställer krav som är rimliga att leva upp till samt ger dem tid att leva upp till de nya kraven. Företagets leverantörer finns främst i Kina och landet är allmänt känt för att vara svårt att kontrollera då det förekommer en hel del korrupktion och mutning mm.

Det man kan se och som är mycket intressant vad det gäller verksamheten som bedrivs ute hos LEKIS leverantörer, så verkar det som att cirka en tredjedel har svarat att de inte har något direkt miljöarbete, några rutiner eller någon egenkontroll i form av certifieringar eller dylikt. Man kan därför börja undra hur det ser ut med resten av företagets CSR-ansvar.

Tabell 29. Sammanfattning av LEKIS betydande miljöaspekter

Poäng	Prioritet	Verksamhet Sverige	Verksamhet leverantörer
13 poäng	Hög	Inköp och upphandling Lagar och andra krav Kemiska produkter Produkter	
12 poäng	Hög	Design av produkter och förpackningar Miljö, kvalitet och CSR i beslutsprocesser	Avfall Certifiering Lagar och andra krav
11 poäng	Av intresse	Kemikalieanvändning Transporter Utbildning och kunskap Information	Verksamhet Utsläpp Transporter Rutiner
10 poäng	Av intresse	Avfall	Organisation

7.2 Förslag till åtgärder i prioritetsordning baserat på företagets mest betydande miljöaspekter

Det görs en hel del positiva saker främst på miljöområdet och inom den svenska verksamheten, men det finns också en hel del stora brister som jag anser man bör ta på stort allvar och åtgärda relativt omgående.

Genom att värdera både miljöaspekten med poäng och utifrån den framkomna totalsumman, ha en kategorisering där man tydligt ser vilken prioritet miljöaspekten får, är fördelaktigt anser jag. Man får lätt få en snabb överblick av poäng och prioritering. Utifrån värdena i värderingsmodellen har jag skapat en prioritetsordning för både den svenska och leverantörernas verksamhet. I de fall där det finns risk för till exempel lagbrott har jag satt en högre prioritet trots att miljöaspekten fick lägre poäng i min värderingsmodell.

7.2.1 Svensk verksamhet

1. Kemiska produkter
2. Lagar och andra krav
3. Kemikalieanvändning
4. Inköp och upphandling
 - Design av produkter och förpackningar
 - Miljö, kvalitet och CSR i strategiska beslutsprocesser
5. Transporter
6. Utbildning och kunskap
 - Information
7. Avfall

1. Kemiska produkter

- Kommunicera med leverantörer och utred om det redan finns UN-kod och SDB
- Om inte UN-kod och SDB finns tillgängliga att få från leverantör, se till att produkterna blir klassificerade
- Med utgångspunkt från klassificering och utifrån innehåll kan man sedan avgöra om produkten är en farlig kemisk produkt, märka produkten rätt, upprätta SDB, informera konsumenter och personal korrekt etc.
- Utbilda den personal som hanterar de kemiska produkterna
- Var uppmärksam på om mängderna som lagras och hanteras förändras, tillstånd kan då krävas

2. Lagar och andra krav

- Gör en grundlig undersökning av vilka lagar och andra krav som berör företaget
- Upprätta en aktuell lista för lagar och andra krav som berör företaget
- Ta fram rutiner för att hålla laglistan uppdaterad
- Ta fram rutiner för hur företaget ska hålla sig uppdaterad gällande nya lagar och krav
- Titta på möjligheten att införskaffa en webbaserad lagbevakningstjänst

3. Kemikalieanvändning

- Gör en inventering av de kemikalier som används inom LEKIS
- Upprätta en kemikalieförteckning och se till att denna hålls aktuell
- Se till att SDB finns till samtliga produkter

- Tänk över företagets val av produkter och beakta produktvalsprincipen; kan produkterna ersättas med mer miljövänliga alternativ?

4. Inköp och upphandling

- Se över vilka krav företaget ska/bör ställa vid inköp och upphandling ur ett CSR-perspektiv
- Ställ krav på de produkter som köps in
- Upprätta rutiner för att följ upp kraven som ställs genom att regelbundet låta utföra noggranna tester av produkten, efter leverans (laboratorieanalys, XRF-scanning etc.)
- Upprätta rutiner för hur företaget ska agera om produkten inte motsvarar det man kommit överens om med leverantören

5. Design av produkter och förpackningar

- Se över möjligheterna att miljöanpassa produktutvecklingen
- Informera/utbilda designers/konstruktörer om vikten av att ha ett CSR-perspektiv vid framtagning av nya produkter
- Ta fram riktlinjer för hur LEKIS ska inkludera CSR-perspektivet vid framtagning av nya produkter
- Titta på miljö och klimatsmarta alternativa förpackningar
- Satsa på att minimera inblandningen av olika material i förpackningen

6. Miljö, kvalitet och CSR i strategiska beslutsprocesser

- Upprätta en ny miljöpolicy som är baserad på företagets betydande miljöaspekter och som tydligt speglar LEKIS och dess miljömål
- Implementera miljö- och kvalitetspolicyn i verksamheten – alla medarbetare ska känna till policyn och dess syfte
- Följ standarden från ett väletablerat MLS

7. Transporter

- Ta fram en transportpolicy som beskriver hur LEKIS ämnar minska sin miljöbelastning vad det gäller transporter
- Begär kontinuerligt statistik från anlidade transportörer
- Kontrollera vilka ansträngningar som transportörerna gör när det gäller optimering och samordning av transporter
- Se vilka möjligheter det finns att ta fram statistik för transporter utanför Sverige (främst sjöfart)
- Utred på nytt vilka möjligheter det finns att hitta lämplig (miljö- och kvalitetssäkrad) träråvara på närmare håll, för att slippa exportera råvara från Europa till Asien
- Kartlägg omfattningen av exporterad träråvara till Asien
- Se till att ha ett enhetligt sätt att dokumentera tjänsteresor för att lättare kunna kartlägga och analysera

8. Utbildning och kunskap

- Upprätta rutiner för hur utbildning av personal ska ske
- Analysera vilka i personalstyrkan som bör ha en ökad förståelse för CSR-begreppet och dess innebörd för verksamheten och utbilda dem
- Se till att berörd personal som hanterar kemiska produkter och eventuellt farligt gods har tillräcklig kunskap

9. Information

- Efter revidering av miljöpolicy; lägg ut senaste versionen av miljöpolicy på företagets webbsida
- Skapa ett ”miljöforum” på intranätet där viktig information läggs ut
- Se till att implementera, det vill säga informera samtlig personal om företagets miljöpolicy
- Skapa ytterligare intresse och engagemang kring CSR, till exempel genom att belöna förslag som kan förbättra verksamheten

10. Avfall

- Upprätta en avfallsplan
- Utred möjligheter att förbättra avfallshantering, till exempel genom att använda fler kärl och för fler fraktioner
- Utred möjligheten att inskaffa balpressar till lagerverksamheterna för wellpapp

7.2.2 Leverantörers verksamhet

1. Lagar och andra krav
2. Avfall
3. Utsläpp
4. Verksamhet
Certifiering
Rutiner
Organisation
5. Transporter

1. Lagar och andra krav

- Begär in dokumentation (förslagsvis laglista) på de lagar och krav som berör leverantörerna
- Kontrollera förståelsen för aktuell EU-lagstiftning och informera om dess innebörd

2. Avfall

- Undersök dokumentation av leverantörens avfall – för att avgöra om angivna mängder/fraktioner är rimliga?
- Gör en bedömning av leverantören efter faktisk uppkomst av avfall

3. Utsläpp

- Undersök dokumentation av leverantörernas utsläpp - för att avgöra om angiven typ/mängd är rimligt?
- Gör en bedömning av leverantören efter att ha granskat hur det ser ut för företaget vad det gäller utsläpp

Verksamhet

- Begär in produktionstillstånd och gör kontroller, förslagsvis genom stickprov, för att stämma av med aktuella myndigheter

Certifiering

- Ställ krav på miljöcertifiering i de fall det är rimligt
- Ställ krav på att leverantören arbetar systematiskt med miljö och CSR-frågor

Rutiner

- Kontrollera varje företag separat för att se om de har rutiner kring sitt CSR-arbete

Organisation

- Begär in dokument som styrker att företaget har de certifikat som uppges
- Ställ väsentliga och rimliga miljökrav på leverantörerna

4. Transporter

- Ställ krav på leverantörerna att välja transportsätt som har så låg miljöpåverkan som möjligt
- Ställ krav på dokumentation av transporter för de produkter som skickats till LEKIS

7.3 Förslag på vidare undersökning

Mitt arbete i och med denna uppsats kan ses som en inkörsport för nya arbetssätt – en start på något nytt och en ögonöppnare för vad företaget bör fokusera sitt arbete på.

Under arbetets gång har det dykt upp funderingar på hur och vad man skulle kunna arbeta vidare med vissa frågor som inte riktigt legat inom ramen för min undersökning.

7.3.1 Rekommendationer och förslag på vidare undersökning för den svenska verksamheten

- Gör en djupdykande miljöutredning för de olika bolagen inom LEKIS
- Gör en noggrann leverantörsbedömning, där man tar ställning till den enskilda leverantören som risk
- Då min uppsats inte direkt behandlar vilken lagstiftning som är aktuell samt hur lagefterlevnaden ser ut, bör LEKIS själv analysera detta vidare.

7.3.2 Rekommendationer och förslag på vidare undersökning för leverantörernas verksamhet

- Utred vilka leverantörer som inte lämnade några svar via web-enkäten
- Gör ett nytt försök att få in svar från de leverantörer som inte deltog i denna undersökning
- Utred de leverantörer som har varit svåra att analysera; till exempel de som angivit:
 - att de bedriver *annan typ av verksamhet* (42 %)
 - att verksamheten har: *inga utsläpp* (65 %)
 - att de har *annan typ av avfall* (43 %)
 - att de har *andra produkter i lager* (39 %)

- Utred om mängd avfall beror på ineffektiva produktionsmetoder och kvalitetsproblem
- Undersök om det finns någon korrelation mellan till exempel de som har angett att det inte har någon certifiering och de som har angivit att det inte har någon miljöavdelning eller någon miljöansvarig
- Utred vilka miljökrav som ställs för respektive leverantör
- Gör en granskning längre ner i leverantörskedjan
- Ta fram nyckeltal för att kunna jämföra och utvärdera den egna verksamheten samt för att kunna jämföra med andra företag
- Uppmärksamma de leverantörer som har ett bra miljöarbete
- Glöm inte att tacka de leverantörer som har ställt upp i undersökningen och återkom gärna med feedback på vad som framkommit i undersökningen

REFERENSER

Litteratur

Almgren, R., Brorson, T. (2003). *Miljörevision*. Täby, Green Business AB

Ammenberg, J. (2012). *Miljömanagement*. Lund, Studentlitteratur AB

Bell, J. (2001). *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund, Studentlitteratur AB

Brorson, T., Almgren, R. (2009). *ISO 14001 för små och medelstora företag*. Stockholm, SIS Förlag

Grafström, M., Göthberg, P., Windell, K. (2010). *CSR: Företagsansvar i förändring*. Malmö, Liber AB

Grankvist, P. (2012), *CSR i praktiken*. Malmö, Liber AB

ISO 14001:2004. *Miljöledningssystem – kravspecifikation med vägledning för användning*, Svensk Standard, SIS

Michanek, G., Zetterberg, C. (2008). *Den svenska miljöretten*. Uppsala, Iustus Förlag

Piper, L., Ryding, S., Henricson, C. (2001) *Ständig förbättring med ISO 14000*. Stockholm, SIS Förlag AB

Paulsen, U. (2005). *Leverantörer – en indirekt miljöpåverkan*. Examensarbete, Luleå Tekniska Universitet

Rubenson, S. (2007). *Miljöbalken – den nya miljöretten*. Vällingby, Nordstedts Juridik AB

Elektroniska dokument

Avfall Sverige. (2009). *Rapport U2009:08, Alternativa konstruktionsmaterial på deponier*. [On-line]. Available: <http://www.avfallsverige.se> [2012-11-01]

Greenpeace. (2008). *Afrika och Asien är världens elektroniska soptipp*. [On-line]. Available: <http://www.greenpeace.org> [2012-11-01]

Kemikalieinspektionen. (2005). *Kemikalier i leksaker*. [On-line]. Available: <http://www.kemi.se> [2012-11-27]

Kemikalieinspektionen. (2007). *Barn och kemiska hälsorisker*. [On-line]. Available: <http://www.kemi.se> [2012-11-27]

Kemikalieinspektionen. (2011 a). *Handlingsplan för en giftfri vardag*. [On-line]. Available: <http://www.kemi.se> [2012-11-29]

Kemikalieinspektionen. (2011 b). *Årsredovisning 2010*. [On-line]. Available: <http://www.kemi.se> [2012-11-13]

Kemikalieinspektionen. (2011 c). *Generella och specifika kemikaliekraV i leksaksdirektivet (2009/48/EG)*. [On-line]. Available: <http://www.kemi.se> [2012-11-27]

Kemikalieinspektionen. (2011 d). *Leksaker*. [On-line]. Kemikalieinspektionen. (2012). *KemikaliekraV i Leksaksdirektivet*. [On-line]. Available: <http://www.kemi.se> [2012-11-27]

Kemikalieinspektionen. (2011 e). *Kemikalier i barns vardag*. Kemikalieinspektionen. (2012). *KemikaliekraV i Leksaksdirektivet*. [On-line]. Available: <http://www.kemi.se> [2012-11-27]

Kemikalieinspektionen. (2012). *KemikaliekraV i Leksaksdirektivet*. [On-line]. Available: <http://www.kemi.se> [2012-11-27]

Karolinska institutet. (2009) *Miljöhälsorapport 2009*. [On-line]. Available: <http://www.ki.se> [2013-02-20]

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. (2001). *Begränsad mängd 2011*. [On-line]. Available: [2013-01-27]

Naturvårdsverket. (2008). *Miljö kvalitetsnormer för arsenik, kadmium, nickel och bens(a)pyren*. Available: <http://www.naturvardsverket.se/> [2013-02-13]

Naturvårdsverket. (2009). *WEEE-Direktivet i Sverige*. [On-line]. Available: <http://www.naturvardsverket.se/> [2012-11-27]

Naturvårdsverket. (2012 a). *Avfallsförbränning*. [On-line]. Available: <http://www.naturvardsverket.se/> [2012-11-13]

Naturvårdsverket. (2012 b). *EU:s lagstiftning om produktansvar för förpackningar*. [On-line]. Available: <http://www.naturvardsverket.se/> [2012-11-13]

Råd och Rön. (2012). *Hemligt tomtens verkstad*. [On-line]. Available: <http://www.radron.se/> [2013-01-08]

Swedwatch. (2009). *Schyssta leksaker på önskelistan*. [On-line]. Available: <http://www.swedwatch.org> [2012-11-29]

Södra Roslagens miljö- och hälsoskydds kontor. (2011). *Rapportering till Södra Roslagens miljö och hälsoskyddsnämnd*. [On-line]. Available: <http://www.taby.se> [2012-12-20]

Trafikverket. (2012). *Vägtrafikens utsläpp*. [On-line]. Available: <http://www.trafikverket.se> [2012-12-02]

Internetkällor

<http://ec.europa.eu/environment/waste/batteries/>, 2013-02-22

<http://www.el-kretsen.se/producentansvar/producentansvar-batterier/>, 2013-02-22

<http://www.tietoy.org/>, 2012-11-28

<https://sv.surveymonkey.net>, flera tillfällen

<http://www.emas.se/>, 2012-10-17

<http://www.naturvardsverket.se/>, flera tillfällen

Muntliga källor

Axelsson, Marc. Kvalitetsansvarig, LEKIS 4. 2012-12-18

Ek, Lars. Fastighetsansvarig, LEKIS AB 2012-10-25

Frick, Ulf. Sakkunnig Kemist, Kemikalieinspektionen. 2012-09-27

Gulle, Josefine. Sakkunnig kemiska produkter, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. 2012-09-27

Kjellsson, Thomas. Logistikansvarig, LEKIS 2. 2012-11-12

Kullberg, Göran. Miljö och kvalitetsansvarig, LEKIS AB. 2012-12-18

Rafstedt, Henrik. Head of Operations, LEKIS 4. 2012-10-26

BILAGA 1. Web-enkät

1. Company name
2. Company address (address and production country)
3. Company phone number
4. Number of employees
5. What kind of product do you produce for LEKIS (what type of toy, material etc.)?
6. Please provide a brief description of the local area and surroundings of your company
7. Which of following activities does your company operate (multiple selection possible)
 - Chrome plating
 - Zinc plating
 - Metal processing
 - Plastic processing
 - Painting
 - Fabric processing
 - Soldering of electrical components
 - Other
8. Person in charge of environmental issues (Name, phone number, e-mail address)
9. Is your company certified to (multiple choice possible):
 - ISO 14001
 - EMAS
 - ISO 9001
 - OEKO-TEX
 - Bluesign
 - Other
 - None of above
10. If your company is certified to any of above, please provide issue date of certification
11. Does your company have routines about your environmental work?
 - Yes
 - No

12. Does your company have an internal environmental department?

- Yes
- No

13. If you answered YES on the previous question, please describe the department's structure and its operations

14. Does your company have a representative in charge of environmental issues?

- Yes
- No

15. If you answered YES on the previous question, please provide name of the representative

16. Does your company have a list of environmental legislations which you are obligated to comply with?

17. How does your company monitor emerging and updated environmental legislations?

18. Which of following elements does your company regularly assess emissions caused by your production (multiple choice possible):

- Air
- Water
- Soil
- None of above

19. Which of the following European legislations is your company aware of (multiple choice possible):

- REACH (Registration, Evaluation, Authorization and Restriction of Chemical Substances)
- RoHS (The Restriction of the Use of Certain Hazardous Substances in Electrical and Electronic Equipment)
- WEEE (Waste Electrical and Electronic Equipment)
- Packaging waste directive

20. Which of the following European legislations does your company apply (multiple choice possible)?

- REACH (Registration, Evaluation, Authorization and Restriction of Chemical Substances)
- RoHS (The Restriction of the Use of Certain Hazardous Substances in Electrical and Electronic Equipment)
- WEEE (Waste Electrical and Electronic Equipment)
- Packaging waste directive

21. Have your company commissioned an inspection of soil and groundwater around your facilities?

- Yes
- No

22. I If you answered YES on the previous question, please state day of inspection (year and month)

23. For which of the following areas does your company utilise purification equipment (multiple choice possible):

- Air
- Water
- Other
- None of above

24. I If you answered YES on the previous question, please specify what type of purification equipment that is used

25. What type of waste surface from your operations (multiple choice possible):

- Hazardous Waste
- Combustible waste
- Landfill waste
- Other

26. Which of the following does your company have any documentation of (multiple choice possible):

- Waste amount
- Fractions of waste
- Amount of recycled waste
- Used chemicals

27. Which of following does your company keep special storage of (multiple choice possible):

- Chemicals
- Solvents
- Fuels
- None of above

28. Does your company implement LCA (Life Cycle Analysis) as a part of product development?

- Yes
- No

29. What type of material do you use for product packaging (multiple choice possible):

- Plastic
- Paper

- Metal (wire etc.)
- Other

30. Which of following transportation methods do you use to transport your products to LEKIS (multiple choice possible):

- Car
- Boat
- Airfreight
- Other

31. Have your company been exposed to environmental audits from any of your other costumers?

- Yes
- No

32. I If you answered YES on the previous question, please provide when (year and month)

33. Have any of your costumers provided your company with Terms of engagement regarding handling of environmental and health substances?

- Yes
- No

34. Does your company have a production permit?

- Yes
- No

35. I If you answered YES on the previous question, please describe how you make sure that you comply with the production permit and which dimensions are included (water consumption, electricity, noise etc.)?

36. Please specify date of the latest inspection of your production permit (year and month)

37. Please provide your company's most significant environmental aspects

38. Does your company have extensive routines regarding (multiple choice possible):

- Environmental damage
- Environmental emissions
- Serious environmental impacts
- None of above

39. I If you answered YES on the previous question, please describe your routines

40. Please estimate how big your company's total production is for LEKIS in percentage (specify in %)

BILAGA 2. Supply letter from LEKIS

Dear supplier

Sustainability and CSR (Corporate Social Responsibility) is an important topic for us who produces and deliveries products to customers and our markets. The whole chain from material to customer usage and recycle affects our environment and humans all along the chain. The importance is increasing, customers, media and other stakeholders are starting to ask of how we work with CSR and how we handle our main aspects within this area. CSR is not only seen as a business competitive argument but also an actual Social Responsibility.

LEKIS will strengthen our CSR work during 2013 and onwards. You as supplier are an important part of this. Therefor you are kindly asked to fill in our Survey which is focused on our environmental performance (see link below).

This survey is meant to create a baseline and understanding of how we work.

I kindly ask you to cooperate with us and answer these questions before **November 15, 2012**.

The survey is in English and I kindly ask you to answer in **English**. For those that need it attached to this mail there is a translation into Chinese.

If you have any questions about this please contact:

Jennie Thygesson: jennie.thygesson@lekis.net

Marc Axelsson: marc.axelsson@lekis.net

Thanks for taking your time and your understanding for this important subject!

Best regards

Marc Axelsson

Quality and CSR Manager LEKIS 4

BILAGA 3. Kinesisk översättningsnyckel

1. 公司名称:
2. 公司地址:
3. 公司联系电话:
4. 员工人数
5. 请简单描述一下公司所在地的周围环境
6. 贵公司有以下哪些生产步骤 (可以多选)
 - 镀铬
 - 镀锌
 - 金属加工
 - 塑料加工
 - 上漆
 - 纺织品加工
 - 焊接电子原材料
 - 其他
7. 公司负责环境问题的负责人(姓名, 联系电话和电子邮箱)
8. 公司是否有以下证书? (可以多选)
 - I S O 1 4 0 0 1
 - E M A S
 - I S O 9 0 0 1
 - O E K O—T E X
 - B l u e s i g n
 - 其他
 - 以上都没有
9. 如果公司有任何以上的证书, 请写出证书最新的颁发日期
10. 公司是否有任何控制和管理环境问题的体制和工作流程?
11. 公司内部是否有专门的环境部门?
12. 如果公司有专门的环境部门, 请简单描述一下这个部门的组成和工作内容
13. 公司是否有专门负责环境问题的负责人?
14. 如果公司有负责解决环境问题的负责人, 请写出此负责人姓名
15. 公司是否有针对必须符合的环境法规而制定出一个公司内部环境法规列表?
16. 公司如何监控和管理环境法规的更新工作?
17. 公司在生产过程中会对以下哪个或哪些造成环境污染 (可以多选)
 - 空气
 - 水
 - 土壤
 - 以上都没有
18. 以下那些欧洲法规是你们公司所了解的 (可以多选)
 - R E A C H
 - R o H s
 - W E E E
 - 产品外包装管理条例
19. 以下那些欧洲法规是你们公司所符合的 (可以多选)
 - R E A C H

RoHs

WEEE

产品外包装管理条例

20. 贵公司是否对你们的生产设备周围的土壤和地下水进行做过任何的检测?
21. 如果贵公司曾经做过土壤和地下水的检测, 请在此处写出具体检测的时间
22. 公司在以下哪些领域中有净化减少污染的设备

空气

水

其他

以上都没有

23. 如果公司有净化减少污染的设备, 请写出设备的类型
24. 公司生产过程中主要的废物类型 (可以多选)

危险废物

可燃烧垃圾

填埋垃圾

其他

25. 公司有以下哪些文件(可以多选)

废物总量

废料比例

回收废物的总量

26. 公司是否对以下物质进行特殊储存和存放? (可以多选)

化学物品

溶剂

燃料

以上都没有

27. 公司在产品开发设计时是否进行了LCA (产品生命周期)分析?
28. 公司产品的外包装所用的材料有? (可以多选)

塑料

纸

金属线

其他

29. 公司用什么交通工具来运输LEKIS的产品? (可以多选)

车

船

飞机

其他

30. 公司其他的客户是否对你们进行过环境检测或是审核?

31. 如果你们接受过其他客户的环境检测或是审核, 请提供具体时间
(年和月)

32. 贵公司的其他客户是对那些会影响环境和人体健康的物质对贵公司提出任何处理条款或是处理要求?

33. 公司是否有生产许可?

34. 如果公司有生产许可, 请描述公司如何确保可以符合生产许可的要求? 并且描述那些方面也在考察范围之内(用水量, 用电量, 噪音等等)

35. 请提供最近一次生产许可的检测时间(年和月)

36. 请指出公司最主要的影响环境的因素
37. 如果公司对第37题中的环境问题有相对应的工作流程，请在此进行描述
38. 公司针对以下哪些环境问题有相对应的工作流程？(可以多选)

- 环境破坏
- 环境污染物
- 严重的环境影响
- 以上都没有

39. 贵公司的其他客户是对那些会影响环境和人体健康的物质对贵公司提出任何处理条款或是处理要求？

40. 请评估一下LEKIS 的产品在你们公司的产品总量中所占的比例是多少？

BILAGA 4. LEKIS Miljöpolicy

Utfärdad av Diana Melander Thomas Lassen Göran Kullberg	Roll Bolagsjurist Supply/logistik ansvarig T.f. miljöansvarig	
Godkänd av Styrelsen LEKIS AB	Datum 20120524	Revideras Årligen

1. BAKGRUND OCH SYFTE

Syftet med denna policy är att beskriva LEKIS miljöarbete.

LEKIS skall beakta miljön i all sin verksamhet och verka för en ekologisk och ekonomisk hållbar utveckling genom att vidta ekonomiska rimliga åtgärder för att begränsa företagets miljöpåverkan och genom förebyggande åtgärder minska risken för föroreningar.

LEKIS skall profilera sig som ett miljömedvetet företag gentemot såväl sina medarbetare, leverantörer och kunder som den övriga omvärlden. Detta kräver en långsiktig satsning på en kontinuerlig behandling av miljöfrågorna.

Verksamheten ska präglas av ett förebyggande och återkommande miljöarbete och ses som ett självständigt pågående förbättringsprocess.

2. TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

LEKIS ska följa svensk och utländsk miljölagstiftning avseende såväl yttre som inre miljö.
LEKIS externa enheter skall leva upp till lokal miljölagstiftning.

Alla verksamheter i koncernen ska ha ett verksamhetssystem som följer kraven för ISO 14001.

LEKIS skall genomföra miljörevisioner av större leverantörer och utarbeta handlingsplaner för att minska miljöpåverkan.

Uppföljning av LEKIS miljöpåverkan har startat för att 2013 kunna sätta upp långsiktiga miljömål. Följande mål kommer att sättas upp:

- Policymål för våra leverantörers hantering av interna/externa miljöfrågor (lägsta kravställning är naturligtvis att följa lokal lagstiftning)
- Policymål för transporter från leverantörer till våra lager eller kunder (ex. CO₂ utsläpp per m³ gods)
- Policymål för transporter från egna lager till våra kunder (ex. CO₂ utsläpp per m³ gods)
- Policymål för egen produktion och lagerverksamhet (endast om vi vill överträffa lagstiftningen i respektive länder)

LEKIS betraktar miljöarbetet som en kontinuerlig process, vilket innebär att miljöarbetet skall vara en ständig förbättringsprocess.

3. ANSVAR, UPPFÖLJNING OCH IMPLEMENTERING

Denna policy godkänns av styrelsen för LEKIS AB och revideras i nämnda styrelse årligen.

VD inom respektive dotterbolag (VD) är ansvarig för att den implementeras och därmed genomsyrar verksamheten i respektive dotterbolag. Vidare är VD ansvarig för att eventuella riktlinjer, instruktioner och andra mer detaljerade dokument som kan komma att behövas för att säkerställa policyns implementering utfärdas. Slutligen ansvarar VD för att samtliga medarbetare i organisationen känner till och följer policyn och därtill hörande riktlinjer, instruktioner m.m.

Samtliga policys ska föredras i ledningsgruppen för varje dotterbolag och finnas tillgänglig på LEKIS intranät.

VD ansvarar även för att uppföljning sker för att säkerställa att policyn är implementerad.

Eventuella delegeringar av ansvar ska ske genom tydlig skriftlig instruktion från VD.

SLU
Institutionen för energi och teknik
Box 7032
750 07 UPPSALA
Tel. 018-67 10 00
www.slu.se/energyandtechnology

SLU
Department of Energy and Technology
Box 7032
S-750 07 UPPSALA
SWEDEN
Phone +46 18 671000
